

ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรม

ในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

BUDDHIST MONKS' EFFICIENCY IN TEACHING BUDDHIST SUBJECT
IN SCHOOL LAMAE DISTRICT, CHUMPHON PROVINCE

พระใบฎีกาบุญ จารุณโณ (รัตนะพงศ์)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

พระใบฎีกาบุญ จารุณโณ (รัตนะพงศ์)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

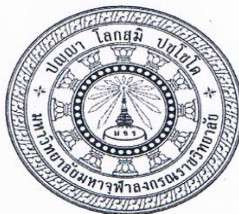
Buddhist Monks' Efficiency in Teaching Buddhist Subject in School, Lamae District, Chumphon Province

PhrabaidighaManoon Cāruvaṇṇo (Ruttanapong)

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2019

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์เรื่อง
“ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัด
ชุมพร” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิโกโร, ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

(พระสมุทรวชิรโสภณ, ดร.)

ประธานกรรมการ

(รศ. พล.ท. ดร.วีระ วงศ์สรรค์)

กรรมการ

(รศ. ดร.สุรพล สุยะพรหม)

กรรมการ

(พระมหากังวาล อีธมโม, ผศ. ดร.)

กรรมการ

(พระครูวิสุทธิธานันท์คุณ, ดร.)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

พระมหากังวาล อีธมโม, ผศ. ดร.

ประธานกรรมการ

พระครูวิสุทธิธานันท์คุณ, ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระใบฎีกาบุญ จารุณโณ)

ชื่อสารนิพนธ์	: ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร
ผู้วิจัย	: พระใบฎีกาบุญญ จารุณโณ (รัตนะพงศ์)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์	: พระมหากังวาล ธีรธมโม, ผศ. ดร., ป.ธ.๙, พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)
	: พระครูวิสุทธิธานันทคุณ, ดร., พธ.บ. (การจัดการเชิงพุทธ) พธ.ม.(การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๘ เมษายน ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร (๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (๓) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก จากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ ในโรงเรียนละแมวิทยา จังหวัดชุมพร ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ ซึ่งใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๘๗ คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ คือ การทดสอบค่าที ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๐ รูป/คน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบทช่วยอธิบายผลให้กระจ่างขึ้น

ผลการวิจัย พบว่า

๑. ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๔ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านที่ ๑ ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๓ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านที่ ๓ ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๘

๒. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชา พระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษา อายุ และรายได้ครอบครัว ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักเรียนที่มีเพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. แนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร คือ ๑) ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตาม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน นำสื่อการสอนที่ ทันสมัยมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ๒) ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ ควรมีการจัดกิจกรรม การพัฒนาเกี่ยวกับการทดสอบทางอารมณ์ โดยจัดให้มีการฝึกปฏิบัติธรรม สวดมนต์ มีการจัดให้มีการ เข้าค่ายอบรมคุณธรรม ๓) ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน ควรมีการวัดผลการ เรียนตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร มีการประเมินผลการเรียนรู้หลังเรียน เพื่อเป็นการ ทดสอบความรู้ และความเข้าใจของนักเรียน ๔) ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่ วิถีชีวิต พบว่า ทางโรงเรียนควรจัดให้มีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ จัดอบรมเรื่องปัญหาอันเกิดจาก เพศสัมพันธ์ และความรักที่ถูกต้อง จัดกิจกรรมการพัฒนาอบรมสั่งสอน เรื่องการงดเว้นยาเสพติด จัด กิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ

Research Paper Title : Buddhist Monks' Efficiency in Teaching Buddhist Subject in School, Lamae District, Chumphon Province.

Researcher : PhraBaidikāManoon Cāruvaṇṇo (Ruttanapong)

Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Research Paper Supervisory Committee

- : Phramahakangwal Dhiradhammo, Ass. Prof. Dr. Bali IX, M.A. (Buddhist Managment), Ph.D. (Buddhist Managment)
- : Phrakruvisudthananthakun, Dr.,B.A. (Buddhist Managment), M.A.(Buddhist Managment), Ph.D. (Buddhist Managment)

Date of Graduation : May 8,2019

Abstract

This research paper entitled 'The Buddhist monks' efficiency in teaching Buddhist subject in school, Lamae district, Chumphon province' has three objectives: 1) to study the Buddhist monks' efficiency in teaching Buddhist subject in school, Lamae district, Chumphon province, 2) to compare the Buddhist monks' efficiency in teaching Buddhist subject in school, Lamae district, Chumphon province according to individual factors, and 3) to propose the guidelines to improve the Buddhist monks' efficiency in teaching Buddhist subject in school, Lamae district, Chumphon province. This is a mixed method research, qualitative and quantitative. in the qualitative research, 287 secondary students from first level to sixth level in Lamae school, Chumphon province, academic years of 2019, were population gained by random sampling through Taro Yamane approaches. In the analysis, Percentages, Average, standard deviation and T-test were used to examine two independent variable groups and the case of more two independent variable groups was analyzed by one-way analysis of variance and when the statistical significant difference was found. In the qualitative research, 10 key informants were interviewed through in-depth interviewing by means of content analysis.

The research findings were found as follows:

1. In the Buddhist monks' efficiency in teaching Buddhist subject in school, Lamae district, Chumphon province, it was found that in overall it was at the highest level with average of 4.04, in each domain the highest level was of the first level in teaching the Buddhist subjects according to the basic curriculum where its averages were of 4.13, the lowest level was of the third domain in dealing with being the leaders in practicing concentration with average of 3.98.

2. In the comparison of students' opinions on the Buddhist monks' efficiency in teaching Buddhist subject in school, Lamae district, Chumphon province according to individual factors, it was shown that students whose level, age and family income were in different level were of level in different in the Buddhist monks' efficiency in teaching Buddhist subject in school, Lamae district, Chumphon province. Based on this, it was in accordance with the given hypothesis. But, students whose ages was different were of indifferent opinions on the Buddhist monks' efficiency in teaching Buddhist subject in school, Lamae district, Chumphon province. Based on this, it was not in accordance with the given hypothesis.

3. The guidelines to develop the Buddhist monks' efficiency in teaching Buddhist subject in school, Lamae district, Chumphon province were proposed as follows: 1) in teaching the Buddhist subjects done by Buddhist monks in Lamae school, Chumphon province, the teaching should be mixed with morality and ethics through using modern media, 2) in being leaders in practicing meditation the activity in developing forms of examining students' emotion should be provided through practicing meditation, chanting and moral camp, 3) in being the instructors, there should have re-examination of students' progress, the desirable results of learning according to the stipulated curriculum, post-examination-checking in order to provide students' knowledge and proper understanding, and 4) in teaching Buddhist subjects being integrated with ways of life, it showed that the activity in seeking refuge in the Triple Gems should be provide. Beside, problems caused by sexual relationship and proper loving should be solved through the training of giving up drug and various activities in different occasions.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ของคณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์ อันประกอบด้วย พระมหากษัตริย์ ธีรธมโม, ผศ. ดร. และ พระครูวิสุทธิธานันท์คุณ, ดร. ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขงานด้วยดีตลอดมา

ขอขอบพระคุณ พระสมุทรวชิโรโสภณ, ดร., พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตโต, ผศ. ดร., พระครูวาทิรวรรณ, ดร., พระปิฎกโกศล, ดร., และดร.ปณณธร เขียรชัยพฤษ์ ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านภาษา เนื้อหาระเบียบวิธี และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ช่วยแนะนำแก้ไขให้สมบูรณ์ และสำเร็จได้ด้วยดี

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ นายประทีป มณีบางกา ผู้อำนวยการโรงเรียนละแมวิทยา ที่ให้โอกาสผู้วิจัยได้ศึกษาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอละแม จังหวัดชุมพร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในการตอบแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูลส่งคืนผู้วิจัย รวมทั้งขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่อนุเคราะห์ให้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย พระครูวิเชียรปัญญาภรณ์ เจ้าคณะตำบลทุ่งหลวง, พระครูปริยัติกิจวิธาน เจ้าคณะตำบลละแม, พระธีระพงษ์ ฉันทโก พระสอนศีลธรรม, พระอนุสรณ์ อนุตตโร พระสอนศีลธรรม, นายประทีป มณีบางกา ผู้อำนวยการโรงเรียนละแมวิทยา, นางสาวกรกมลวรรณ คงมิตร ครูผู้สอน โรงเรียนละแมวิทยา, นางอรพรรณ สุขโข ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนละแมวิทยา, นายวีระ มณีवाल ครูชำนาญการ โรงเรียนละแมวิทยา, นายปริญญา ช่วยเกิด ครูผู้สอน โรงเรียนละแมวิทยา และนายทวิสุข มีเดช ครูชำนาญการ โรงเรียนละแมวิทยา

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณพระอาจารย์ทุกรูป และคณาจารย์ทุกท่าน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ ประสิทธิ์ประสาทวิทยาการ และประสบการณ์ รวมถึงให้ความเมตตาเอื้อเฟื้อ ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ และเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยมาตลอด คุณค่าและประโยชน์ใดๆ อันจะพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณแต่บิดามารดา ที่เป็นกำลังใจสนับสนุนในทุกๆ เรื่อง รวมทั้งบูรพาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ร่วมกันสรรค์สร้างงานชิ้นนี้ให้แก่ผู้วิจัยจนเป็นผลสำเร็จด้วยดียิ่ง

พระใบฎีกาบุญ จารุณโณ (รัตนะพงศ์)

๘ เมษายน ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๕ สมมุติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๖
บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพ	๗
๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวิชาพระพุทธศาสนา	๑๒
๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	๒๐
๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๔๓
๒.๕ สภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน	๕๑
๒.๖ สภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร	๕๒
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๓
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๒
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๖๓
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๖๓
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๖๓
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๕
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๘
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๙

สารบัญ ต่อ

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๐
๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๐
๔.๒ ความคิดเห็นเยาวชนต่อ	๗๒
๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๗๗
๔.๔ ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวทาง	๙๙
๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์การพัฒนาที่มีต่อ	๑๐๑
๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๐๗
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๑๑๐
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๑๑
๕.๒ อภิปรายผล	๑๑๖
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๑๖
บรรณานุกรม	๑๒๓
ภาคผนวก	๑๓๑
ภาคผนวก ก.รายนามผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	๑๓๒
ภาคผนวก ข. หนังสือผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	๑๓๔
ภาคผนวก ค. หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม และแบบ สัมภาษณ์	๑๔๐
ภาคผนวก ง. แบบเครื่องมือในการวิจัย	๑๕๒
ภาคผนวก จ. ประมวลภาพจากการศึกษาภาคสนาม/การสัมภาษณ์	๑๖๖
ประวัติผู้วิจัย	๑๖๙

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๔.๑	จำนวนความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๑
๔.๒	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม	๗๒
๔.๓	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา จำแนกเป็นรายข้อ	๗๓
๔.๔	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ จำแนกเป็นรายข้อ	๗๔
๔.๕	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน จำแนกเป็นรายข้อ	๗๕
๔.๖	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ มีศีล สมาธิ ปัญญาจำแนกเป็นรายข้อ	๗๖
๔.๗	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ	๗๗
๔.๘	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยรวม จำแนกตามเพศ	๗๗
๔.๙	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาจำแนกตามเพศ	๗๘
๔.๑๐	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวน ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา จำแนกตามเพศ	๗๘
๔.๑๑	แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิจำแนกตามเพศ	๗๙

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๒	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ จำแนกตามเพศ	๗๙
๔.๑๓	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มี ต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน จำแนกตามเพศ	๗๙
๔.๑๔	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน จำแนกตามเพศ	๘๐
๔.๑๕	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มี ต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ มีศีล สมาธิ ปัญญา จำแนกตามเพศ	๘๐
๔.๑๖	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ มีศีล สมาธิ ปัญญา จำแนกตามเพศ	๘๐
๔.๑๗	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มี ต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา	๘๑
๔.๑๘	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา	๘๑
๔.๑๙	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มี ต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา จำแนกตามชั้นปี ที่ศึกษา	๘๒
๔.๒๐	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา จำแนกตามชั้นปี ที่ศึกษา	๘๒

สารบัญตาราง (ต่อ)

[illegible]

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๒๙	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถี พุทธ มีศีล สมาธิ ปัญญา จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา	๘๖
๔.๓๐	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ	๘๖
๔.๓๑	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ	๘๗
๔.๓๒	แสดงการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม จำแนกตามรายได้ครอบครัว ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different: LSD.)	๘๗
๔.๓๓	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา จำแนกตามอายุ	๘๘
๔.๓๔	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา จำแนกตามอายุ	๘๘
๔.๓๕	แสดงการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา จำแนกตามรายได้ครอบครัว ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different: LSD.)	๘๙
๔.๓๖	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ จำแนกตามอายุ	๘๙
๔.๓๗	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ จำแนกตามอายุ	๙๐

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๓๘	แสดงการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ จำแนกตามรายได้ครอบครัว ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different: LSD.)	๔๐
๔.๓๙	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน จำแนกตามอายุ	๔๑
๔.๔๐	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน จำแนกตามอายุ	๔๑
๔.๔๑	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถี พุทธ มีศีล สมาธิ ปัญญา จำแนกตามอายุ	๔๒
๔.๔๒	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถี พุทธ มีศีล สมาธิ ปัญญา จำแนกตามอายุ	๔๒
๔.๔๓	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถี พุทธ มีศีล สมาธิ ปัญญา จำแนกตามอายุ	๔๓
๔.๔๔	แสดงการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถี พุทธ มีศีล สมาธิ ปัญญา จำแนกตามรายได้ครอบครัว ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different: LSD.)	๔๓
๔.๔๕	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม จำแนกตามรายได้ครอบครัว	๔๔

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๔๖	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม จำแนกตามรายได้ครอบครัว	๙๔
๔.๔๗	แสดงการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม จำแนกตามรายได้ครอบครัว ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different: LSD.)	๙๕
๔.๔๘	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา จำแนกตามรายได้ครอบครัว	๙๕
๔.๔๙	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา จำแนกตามรายได้ครอบครัว	๙๖
๔.๕๐	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ จำแนกตามรายได้ครอบครัว	๙๖
๔.๕๑	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ จำแนกตามรายได้ครอบครัว	๙๗
๔.๕๒	แสดงการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ จำแนกตามรายได้ครอบครัว ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different: LSD.)	๙๗
๔.๕๓	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน จำแนกตามรายได้ครอบครัว	๙๘

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๕๔	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน จำแนกตามรายได้ครอบครัว	๑๐๐
๔.๕๕	แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถี พุทธ มีศีล สมาธิ ปัญญา จำแนกตามรายได้ครอบครัว	๑๐๐
๔.๕๖	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถี พุทธ มีศีล สมาธิ ปัญญา จำแนกตามรายได้ครอบครัว	๑๐๑
๔.๕๗	แสดงผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอละแม จังหวัดชุมพร จำแนกตามสมมติฐานที่ ๑ - ๔	๑๐๑

สารบัญภาพ		
ภาพที่		หน้า
๒.๑	ผังมโนภาพสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา	๑๙
๒.๒	แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๒
๓.๑	แสดงรายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)	๖๔
๓.๒	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๗๑
๔.๑	แสดงสรุปองค์ความรู้จากการวิจัย	๑๐๗

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ทราบกันตลอดมาว่าระบบการศึกษาของประเทศไทยนั้น มีความผูกพันกับสถาบันพระพุทธศาสนาอย่างยาวนาน เพราะการศึกษาไทยในอดีตนับตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา จนกระทั่งสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น การศึกษายังคงดำเนินไปตามการสอนศีลธรรมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ ได้มุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจเป็น สำคัญ และมีสาระของนโยบายตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ กำหนดแนวทางดำเนินงานด้านศาสนาไว้อย่าง ละเอียดยกกระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำแผนพัฒนาฯ ระยะที่ ๘ ที่กำหนดนโยบายด้านการศาสนาไว้เฉพาะแยกจากด้านการศึกษาและวัฒนธรรม มีรายละเอียดเนื้อหา ระบุวัตถุประสงค์ นโยบาย และเป้าหมายตลอดจน มาตรการครอบคลุมภารกิจของงานด้านศาสนาที่มุ่งเน้นให้ศาสนาเป็นรากฐานการพัฒนาจิตใจ คุณธรรม จริยธรรมของประชาชน ทำให้เกิดมาตรการต่าง ๆ ที่ทำให้เป้าหมายที่วางไว้สำเร็จได้ ซึ่งหนึ่งในวิธีการหลาย ๆ วิธี คือ โครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนซึ่งเป็นโครงการต่อเนื่องที่มุ่งเน้นในการพัฒนาทั้งผู้เรียน ผู้สอน และสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการเรียนการสอน เมื่อศาสนาเห็นความสำคัญของเด็กและเยาวชนแล้ว จะดำเนินการอย่างไรในการที่จะทำให้เด็กและเยาวชนมีศาสนาและจริยธรรม เพื่อที่จะพัฒนาชีวิตให้เจริญเติบโตในท่ามกลางบรรยากาศที่พร้อมไปด้วยศาสนาและจริยธรรมที่แวดล้อมและตัวเด็กนั้นต่างก็เป็นคนมีศาสนา และจริยธรรมด้วยกันด้วยเหตุผลดังกล่าว มาแล้วโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจึงเกิดขึ้น^๑

สภาพที่กล่าวมานี้ ได้มีมาช้านานจนฝังลึกในจิตใจ และวิถีชีวิตคนไทย กลายเป็นเครื่องหล่อหลอม กลั่นกรองนิสัยใจคอพื้นฐานของคนไทย ให้มีลักษณะเฉพาะตน ที่เรียกว่าเอกลักษณ์ของสังคมไทย เมื่อชาวไทยทั่วประเทศ ได้ฟังกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ตรัสต่อพระสันตะปาปาจอห์นปอน ที่ ๒ ประมุขแห่งคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก ในคราวที่เข้าเฝ้า ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทในวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๗ มีความจำเพาะตอนนี้ว่า คนไทยเป็นศาสนิกชนที่ตีส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ อันเป็นศาสนาประจำชาติ หลังจากได้ความมั่นใจดูจ

---

^๑พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต), ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎกหมวดศึกษาศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๓), หน้า ๑-๒.

เป็นพระราชวินิจฉัย จากพระราชดำรัสครั้งนั้นแล้ว บุคคลและองค์กรต่างๆ ก็พากันมีความกล้าหาญที่จะพูด หรือจะเขียนให้ชัดแจ้งออกมา ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ^๒

ปัจจุบันเป็นยุคที่เชื่อกันว่า ตกอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นยุคที่ทุกอย่างกระจายไปได้เร็วมาก โดยเฉพาะในด้านข้อมูลข่าวสาร จนเรียกว่ายุคสื่อสารโทรคมนาคม หรือสื่อสารสนเทศกำลังก้าวไปสู่โลกไร้พรมแดน ซึ่งในความเป็นจริงแล้วธรรมชาติของสรรพสิ่งที่อยู่นิ่งเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องนิจนิตย์^๓

จากนโยบายรัฐบาลในเรื่องการพัฒนาคน และสังคมที่มีคุณภาพ ที่ระบุว่า การส่งเสริมให้วัยรุ่นไทยเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง รักชาติในทางที่ถูกต้อง มีคุณธรรมเอื้ออาทรต่อผู้อื่น รวมทั้งส่งเสริมให้มีการนำศีลธรรมและคุณธรรม มาใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต จะเห็นได้ว่าการพัฒนาคน เป็นเรื่องสำคัญของประเทศชาติ ที่จะส่งเสริมให้คนไทย เป็นคนที่มีร่างกายและจิตใจที่มีคุณภาพ มีความพร้อมที่จะดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข โดยเฉพาะกลุ่มเด็ก และเยาวชนที่จะเป็นบุคลากรในการพัฒนาประเทศชาติให้มีความก้าวหน้า จะเป็นกลุ่มที่ต้องได้รับการพัฒนาจากภาครัฐเป็นอย่างยิ่ง แต่ปัญหาที่พบในสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน กลับพบว่า สังคมไทยควบคู่ไปกับปัญหาเด็ก และเยาวชนได้ทวีความรุนแรง และมีความหลากหลายมากขึ้นกว่าอดีตที่ผ่านมา ชาวที่ได้รับทราบจากสื่อต่างๆ ล้วนเป็นปัญหาที่รุนแรงอย่างไม่น่าเชื่อ แต่สาเหตุแห่งปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่ง มาจากสภาพแวดล้อม และเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสพัฒนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารไร้พรมแดน ในแนวทางโลกาภิวัตน์ ซึ่งต่างมุ่งเน้นการแข่งขัน เพื่อสร้างความมั่นคงในด้านเศรษฐกิจ ทำให้คนมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น แต่เกิดปัญหาด้านพฤติกรรม คือ การหย่อนในศีลธรรมจริยธรรม ปัญหาสังคมหลายด้านยังคงคุกคามเด็กเยาวชนนักเรียนนักศึกษาให้หลงผิด และพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากเดิม ขาดระเบียบวินัย ส่งผลให้วิถีชีวิต และค่านิยมดั้งเดิมที่ฝังมา ตามโครงสร้างของสังคมไทยหายไปพร้อมกับกระแสการล่มสลายของสถาบันครอบครัว ซึ่งทำให้ภูมิคุ้มกันของเด็กกับเยาวชน นักเรียนนักศึกษาที่จะต้านทานกับสภาพปัญหาต่างๆ ของสังคมตามมา^๔

กรมศาสนาได้พิจารณาเห็นว่า จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนนักศึกษาอย่างเป็นรูปเป็นธรรม โดยมีโครงการพระสอนศีลธรรมของนักเรียน ซึ่งเป็นโครงการเชิงรุก ที่สามารถนำกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม สู่กลุ่มเด็กและเยาวชน ให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจน^๕

^๒กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, **การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๑.

^๓กองทุนไตรรัตน์านุภาพ ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย, **ฝันให้ไกล ไปให้ถึง**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท แปดสิบเจ็ดจำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๗๑.

^๔กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, **คู่มือการดำเนินงานตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ ๒๕๔๙**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๘), หน้า ๕๗.

^๕อ้างแล้ว

การปฏิบัติหน้าที่ของพระสอนศีลธรรม ในฐานะการเป็นผู้เผยแผ่พระธรรมคำสอน ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นับว่า เป็นความสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคง ให้กับสังคมด้านจิตใจ อันเป็นผลต่อการปฏิบัติต่อกันในสังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันของสังคมอย่างสันติสุข อันเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และเป็นไปตามหลักการของพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังเป็นการช่วยครูในโรงเรียน เรื่องการสอนสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ในหมวดสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพราะถือว่าเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังเป็นการปฏิบัติหน้าที่ ตามมติมหาเถรสมาคมด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในการช่วยสอนธรรมศึกษาทุกระดับชั้น การที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับภาระงานด้านการกำกับดูแลอำนวยความสะดวกให้กับพระสอนศีลธรรม ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๕๑ จากการริเริ่มของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๔๘ ได้มีการพัฒนาการตามลำดับ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ทางสำนักงานได้ดำเนินการจัด ทำยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการประจำปี กิจกรรม โครงการต่างๆ มาอย่างต่อเนื่อง จนมีระเบียบการปฏิบัติต่างๆ แต่ก็ยังประสบปัญหาต่างๆ ทั้งทางด้านพระสอนศีลธรรมเอง และด้านโรงเรียน เช่น พระสอนศีลธรรมไม่พัฒนาเทคนิคการสอน ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากผู้อำนวยการโรงเรียน ขาดงบประมาณในการสนับสนุนการจัดกิจกรรม ปัญหาห้องสมุดของโรงเรียน กฎระเบียบของโรงเรียนไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา คู่มือการเรียนการสอนไม่เพียงพอ เป็นต้น^๖

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น บวกกับในฐานะที่ผู้วิจัย ได้รับหน้าที่ทำงานเป็นพระสอนศีลธรรมรูปหนึ่ง และมีโอกาสได้มาศึกษาระดับมหาบัณฑิต ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำให้ได้เรียนอยู่ในระบบการศึกษา ที่เป็นระเบียบแบบแผน ทั้งทางพระพุทธศาสนา และระบบการบริหารเชิงพุทธ และทำให้เกิดโลกทัศน์มากมาย จึงได้มีความสนใจศึกษาทำการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร เพื่อได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ และเป็นแนวทางให้กับทางคณะสงฆ์ โดยเฉพาะเขตปกครองคณะสงฆ์ อำเภอละแม สถานศึกษา รวมทั้งหน่วยงานองค์กรบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำความรู้ที่ได้รับ นำไปประยุกต์ในการจัดการเรียนการสอน ให้เหมาะสม และเกิดประโยชน์โดยรวมสืบต่อไป

---

^๖สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, คู่มือพระสอนศีลธรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๐, (นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซน ปริ้นติ้ง, ๒๕๖๐), หน้า ๒.

๑.๒ คำถามวิจัย

๑.๒.๑ สภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพรเป็นอย่างไร

๑.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพรจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันหรือไม่

๑.๒.๓ แนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร เป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพรโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ” การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหา โดยการสังเคราะห์แนวคิด จากคู่มือพระสอนศีลธรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๐ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพระสอนศีลธรรม ๔ ด้าน คือ (๑) ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (๒) ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ (๓) ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน (๔) ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน^๗

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ชั้นปีที่ศึกษา อายุ และผู้ปกครองของมีรายได้ครอบครัวต่างกัน

ตัวแปรตาม (Dpendent Variables) ได้แก่ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน คือ

---

^๗เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓.

(๑) ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (๒) ด้านเป็นผู้นำนักเรียน การฝึกสมาธิ (๓) ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน (๔) ด้านให้การสอนวิชา พระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑.๔.๔ ประชากร (Population) ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนละแมวิทยา จังหวัดชุมพร โดย ศึกษาทั้งหมด จำนวน ๑,๐๑๕ คน

๑.๔.๕ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๐ รูป/คน ประกอบด้วย พระภิกษุ ผู้อำนวยการ และครูใน โรงเรียนละแมวิทยา จังหวัดชุมพร และเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

๑.๔.๖ ขอบเขตด้านสถานที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนละแมวิทยา อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

๑.๔.๗ ขอบเขตระยะเวลา การทำวิจัย

ระยะเวลาดำเนินการวิจัย ตั้งแต่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ ถึง เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ รวมระยะเวลา ๘ เดือน

๑.๕ สมมุติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชา พระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

๑.๕.๒ นักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชา พระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

๑.๕.๓ นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชา พระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

๑.๕.๔ นักเรียนที่ผู้ปกครองมีรายได้ครอบครัวต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการ สอนวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลงานการสอนของพระผู้ทำหน้าที่สอนวิชา พระพุทธศาสนาในโรงเรียน ใน ๔ ด้าน คือ (๑) ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน (๒) ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ (๓) ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษา ให้แก่นักเรียน (๔) ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน

๑.๖.๒ การสอน หมายถึง วิธีการสอนในรูปแบบต่างๆ ที่พระผู้ทำหน้าที่สอนวิชา พระพุทธศาสนานำมาใช้ เป็นวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาประกอบการอธิบายการตั้งคำถาม การสาธิตการมอบหมายกิจกรรมให้นักเรียนนำไปปฏิบัติ

๑.๖.๓ วิชาพระพุทธศาสนา หมายถึง รายวิชาหนึ่งในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ กลุ่มสาระการเรียนรู้สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สำหรับผู้เรียนระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานใช้สำหรับศึกษาเล่าเรียน

๑.๖.๔ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน หมายถึง พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยสอนสาระ การเรียนรู้พระพุทธศาสนา ในหมวดสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตาม มาตรฐานการศึกษา ส ๑.๑ และ ส ๑.๒

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบสภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

๑.๗.๒ ทำให้ทราบการเปรียบเทียบการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบแนวทางการพัฒนาการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเสนอตามลำดับ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพ
- ๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
- ๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรม
- ๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- ๒.๕ สภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน
- ๒.๖ สภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนเขตพื้นที่ อำเภอละแม จังหวัดชุมพร
- ๒.๗ งานวิจัยเกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

๒.๑.๑ ความหมายของประสิทธิภาพ

การให้คำจำกัดความของคำว่า “ประสิทธิภาพ” นั้นได้มีหน่วยงานต่างๆ และรวมทั้งนักวิชาการ ทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศได้ให้ความหมายไว้ในหลายๆ ลักษณะด้วยกัน กล่าวคือ ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถที่ทำให้เกิดผลในการงาน^๑ ซึ่งภาวะแห่งความสำเร็จทั่ว หรือภาวะที่ทำให้ผลสำเร็จ^๒ ความสามารถที่ทำให้ เกิดผลสำเร็จตามความปรารถนา โดยใช้เวลาและความพยายามเพียงเล็กน้อยก็สามารถทำให้ผลของงานที่สำเร็จอย่างสมบูรณ์^๓

การพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน หมายถึง การปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม ความสามารถ และทักษะในการทำงานของบุคคล หรือของตนเองหรือของผู้อื่น ให้ดีขึ้นเจริญขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของตนเอง และองค์กรอันจะทำให้ตนเองผู้อื่น และองค์กรเกิดความพึงพอใจ

---

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมี สิริวัฒนา บุคสลับปิเคชั่นส์, ๒๕๕๖), หน้า ๖๖๗.

^๒พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๕๖), หน้า ๑.

^๓Carter V. Good, Dictionary of Education, (New York: McGraw-Hill Book, 1959), p. 195.

และสงบสุขในที่สุด^๔ ผลของการปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ และได้รับผลกำไรจากการปฏิบัติงานดังกล่าว นั้น ซึ่งความพึงพอใจนั้น หมายถึง ความพึงพอใจในการให้บริการ แก่ประชาชน โดยพิจารณาจากประเด็น ดังต่อไปนี้

๑. ด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน(Equitable Service)
๒. ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วตรงต่อเวลา(Timely Service)
๓. ด้านการให้บริการอย่างพอเพียง(Ample Service)
๔. ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง(Continuous Service)
๕. ด้านการให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progressive Service)^๕

ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลการปฏิบัติงานที่จะบรรลุเป้าหมายจริง การใช้ทรัพยากรในการดำเนินการใดๆ ก็ตาม ที่มุ่งหวังถึงผลสำเร็จนั้น ได้มาโดยการใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด และการดำเนินการเป็นไปอย่างประหยัด ไม่ว่าจะเป็นเวลาทรัพยากรแรงงาน รวมทั้งสิ่งต่างๆ ที่ต้องใช้ในการดำเนินการนั้นๆ ให้เป็นผลสำเร็จ และถูกต้อง^๖

สรุปได้ว่า ความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพ เป็นพฤติกรรมของผู้ที่ปฏิบัติการ ในการทำงานเป็นงานของผู้ที่ทำงานหน้าที่นั้นๆ อันจะหมายถึงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงขีดความสามารถ ในการทำงานของผู้ทำงานตามหน้าที่นั้นๆ โดยผู้ทำงานนั้นมีแผนการทำงานมีระเบียบ กฎเกณฑ์ความรับผิดชอบความละเอียดรอบคอบในการทำงาน ตลอดจนความรู้สึกไปในทางบวก ความชอบในหน้าที่ ความสบายใจในการทำงานความสนใจในงาน มีความอดทนต่อสภาพแวดล้อมในด้านต่างๆ หรือเป็นความรู้สึกที่พอใจต่อสิ่งต่างๆ ที่ทำให้เกิดความชอบความสบายใจและเป็นความรู้สึกที่บรรลุถึงผลการปฏิบัติงานในหน้าที่นั้นๆ

๒.๑.๒ แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอน ได้มีหน่วยงานและนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลายลักษณะ โดยมีผู้ศึกษาค้นคว้าไว้พอที่จะยกมากล่าวพอสังเขปดังนี้

ประสิทธิภาพการสอน หมายถึง การใช้แผนการสอนหรือวิธีสอนซึ่งทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ^๗ ประสิทธิภาพการสอนที่ผสมผสานด้วยปัจจัยต่างๆ ที่

^๔ กัญญา เพิ่มผล, การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๑), หน้า ๒.

^๕ John. D. Millet, *Management in the Public Service*, (New York: Mc Graw – Hill.1998), p. 4.

^๖ วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, **ประสิทธิภาพ**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://th.wikipedia.org/wiki>. [๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑].

^๗ Carter V Good, *Dictionary of Education*, (New York: McGraw-Hill Book, 1959), p. 195.

สามารถทำให้เป็นผลสำเร็จ ตามจุดหมายของการสอนที่ตั้งไว้อย่างสมบูรณ์^{๙๙} ความสามารถในการสอนของผู้สอนในด้านต่างๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาผู้เรียนในทุกด้าน^{๑๐๐} การสอนที่ประกอบด้วยตัวประกอบที่สำคัญที่ อำนวยให้คุณภาพของการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูง เช่น ความสามารถในการเสนอบทเรียนเกิดความเข้าใจ มีความอยากรู้ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนอย่างเหมาะสม การส่งเสริมแรงที่สอดคล้องกับผู้เรียนการค้นหาข้อมูลย้อนกลับ และการแก้ไขข้อบกพร่อง การให้การค้นคว้าเพิ่มเติม จากการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพสูง ดังนั้น พฤติกรรมการสอนของครู จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง การที่ครูสามารถทำการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด^{๑๐๑} ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของครูและความเจริญงอกงามด้านการพัฒนาการของนักเรียนที่เกิดจากผลการสอนนั้น ประสิทธิภาพการสอนจึงเกี่ยวข้องกับลักษณะการสอนที่ครูเป็นผู้ปฏิบัติโดยตรงในชั้นเรียน โดยพิจารณาจากการจัดเนื้อหาให้เป็นระบบและประโยชน์ต่อนักเรียนมีการใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนตลอดจนความสัมพันธ์ของครูที่มีต่อนักเรียน^{๑๐๒}

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพการสอน หมายถึง ความสามารถของผู้ที่ทำหน้าที่สอน ในการปฏิบัติด้านการสอน รวมทั้งลักษณะ หรือพฤติกรรมของผู้ที่ทำหน้าที่สอน ส่งผลให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนการสอน เป็นพฤติกรรมของผู้ที่ปฏิบัติการสอนที่ผสมผสานด้วยปัจจัยต่างๆ ในการสอนมีความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสอนของผู้ที่ทำหน้าที่สอน และความเจริญงอกงาม ด้านพัฒนาการของผู้เรียน จึงเกี่ยวข้องกับลักษณะการสอน และการสอนที่ดีมีประโยชน์ต่อนักเรียนโดยตรง เป็นการพัฒนาผู้เรียน

๒.๑.๓ คุณลักษณะของครูที่สอนดีมีประสิทธิภาพ

ครูที่ดีมีประสิทธิภาพ ต้องแสดงคุณลักษณะ ๒ ประการ ดังนี้

๑. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพส่วนตัว เป็นลักษณะเฉพาะตัวในแต่ละบุคคลซึ่งประกอบด้วยลักษณะทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม คุณลักษณะในตัวบุคคลทั้ง ๔ ด้านนี้จะช่วยให้บุคคลประสบความสำเร็จในอาชีพครู เช่น ลักษณะทางกายภาพ สุขภาพอนามัยดี มีความสามารถด้านสติปัญญา ความมั่นคงทางอารมณ์ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

๒. คุณลักษณะด้านประสิทธิภาพการสอน เป็นคุณลักษณะที่ครูต้องสร้างเสริมขึ้นมาเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอนบรรลุผลสำเร็จ เช่น การใช้สื่อการสอนที่หลากหลายความรู้ในเนื้อหาวิชาที่

^{๙๙} ก้าพล ธนะนิมิต, “การประเมินประสิทธิภาพการสอน”, วารสารการวัดผลและการวิจัยศึกษา, (คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ประจำปี ๒๕๔๘), หน้า ๓.

^{๑๐๐} ณัฐติยา จตุรนาคกุล “ประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร วิทยาเขตพระนครเหนือ”, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครวิทยาเขตพระนครเหนือ, ๒๕๔๙), หน้า ๒๐.

^{๑๐๑} B.Donald, Medley. Information Resource Monagomcnt. (Ohlo:South-Western, 1987), p. 159.

^{๑๐๒} Flander, F.E. Eeromal the Job to Fit Manager, (Harvard Business Preview, 1965), p. 376.

สอน ให้ความสนใจ และชมเชยงานที่ดีของผู้เรียน รวมถึงให้ผู้เรียนประเมินผลการสอนของครู นอกจากนี้ คุณลักษณะของครูที่ดีในยุคโลกาภิวัตน์ ครูควรแสดงออกถึงพฤติกรรม ๗ ประการ^{๑๒} ดังนี้

๑. รู้ดี คือ ครูต้องมีความรอบรู้ใน ๔ ด้าน ดังนี้ คือ (๑) ความรู้ในหลักวิชาชีพครู (๒) ความรู้ในสถานการณ์สังคม ศาสนา เศรษฐกิจในปัจจุบัน (๓) ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ และวรรณคดีไทย และ (๔) ความสามารถด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์

๒. สอนดี ครูมีความสามารถในการสอน ๖ ประการ ดังนี้ (๑) รู้หลักการสอน (๒) รู้จักผู้เรียนและสภาพแวดล้อมทางบ้านของผู้เรียน (๓) มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมเพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน (๔) บุคลิกภาพดี สุขภาพอนามัยสมบูรณ์ (๕) ความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียน และ (๖) มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่พร้อมในการใช้งาน

๓. มีวิสัยทัศน์ ครูยุคโลกาภิวัตน์จะต้องมองการณ์ไกล คือ สามารถมองเหตุการณ์ต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้

๔. เจนจัดในการฝึกฝนศิษย์ งานที่ยากยิ่งของครู คือ การอบรมฝึกฝนคนให้เป็นมนุษย์ ที่มีคุณธรรม รู้จักผิดชอบชั่วดี ละอายและเกรงกลัวต่อบาป สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ต้องอาศัยครูที่มีความเจนจัดในการฝึกฝนศิษย์ จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาและความอดทน

๕. มีคุณธรรม และจริยธรรม กล่าวคือการแสดงออกของครูในด้านคุณความดี ต่างๆ เพื่อให้ศิษย์ปฏิบัติในทางที่ดี ส่วนในด้านจริยธรรม คือ ความประพฤติหรือกิริยาอาการที่แสดงออกในทางที่ดี เช่น การไหว้ การกราบ เป็นต้น

๖. มีความศรัทธาในความเป็นครู ครูมีความศรัทธาในอาชีพ และเห็นความสำคัญของวิชาชีพครู โดยการรักษาคือเสียงของวิชาชีพครูอยู่เสมอ เช่น สนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรวิชาชีพครู เข้าร่วมกิจกรรมวิชาชีพครูเสมอ เป็นต้น

๗. ดำรงอยู่ด้วยหลักของพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา ทั้งสามประการ เป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุน ซึ่งกันและกัน หากรักษาศีลได้ต้องอาศัยสมาธิ จิตเป็นสมาธิได้ต้องอาศัยการรักษาศีล ปัญญา เกิดขึ้นได้ต้องอาศัยศีล สมาธิเป็นปัจจัย และในขณะเดียวกันศีล และสมาธิ จะเกิดขึ้นได้ โดยอาศัยปัญญาเป็นตัวชี้แนะ

ครูที่สอนดีมีประสิทธิภาพ ต้องแสดงพฤติกรรม ๑๐ ประการ^{๑๓} ดังนี้

๑. การเตรียมการสอนครบองค์ประกอบของการสอน ตั้งแต่การตั้งจุดประสงค์การสอน การจัดเนื้อหาสาระกิจกรรมและรูปแบบการสอนที่เหมาะสม การใช้สื่อการสอนและการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน

^{๑๒} ยนต์ ชุ่มจิต, **ความเป็นครู**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๔๕.

^{๑๓} อาภรณ์ ใจเที่ยง, **หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง)**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๑.

๒. การสอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการพัฒนา ทักษะ ความรู้ ความคิด เจตคติ และนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ในชีวิตประจำวันได้

๓. การสอนที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ ผ่านกลวิธีการสอน สื่อการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียนและฝึกให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง

๔. การสอนที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำกิจกรรมด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

๕. การสอนที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร ครูต้องจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

๖. การสอนที่มีบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งบรรยากาศด้านวัตถุ และด้านจิตใจ โดยบรรยากาศด้านวัตถุ เช่น สภาพห้องเรียน อุปกรณ์การเรียน และสิ่งแวดล้อมที่ดี บรรยากาศด้านจิตใจ เช่น การที่ครูมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน ให้ความรักความเมตตาต่อผู้เรียน

๗. การสอนที่ครูรู้จักใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม เช่น การให้รางวัล การลงโทษตามความเหมาะสม การให้คำชม การสร้างแรงจูงใจ การเรียนจากสิ่งที่ยังไปยาก และให้ผู้เรียนได้รับทราบผลงานของตนในทันที ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

๘. การสอนที่มีกระบวนการ มีลำดับขั้นตอนการสอนที่ไม่สับสน โดยครูต้องจัดเตรียมการสอนตั้งแต่ขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง

๙. การสอนที่มีการวัดผลประเมินผลทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังการเรียน โดยใช้วิธีการต่างๆ เช่น การสังเกต การซักถาม การทดสอบ การให้ค้นคว้ารายงาน เป็นต้น

๑๐. มีจิตวิญญาณความเป็นครู คือ สอนด้วยความเต็มใจ มั่นใจ บุคลิกท่าทางการแสดงออกของครูจะสะท้อนให้ผู้เรียนเข้าใจความรู้สึกรักของครูได้ดี ตั้งแต่ฝึกการเป็นผู้นำ การมีอิสระทางความคิด พื้นฐานการปฏิบัติตนเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป

การสอนของครูตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ ที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ ๗ ประการ ดังนี้^{๑๔}

๑. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑

๒. จัดทำหน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นทักษะกระบวนการ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดของหลักสูตร ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

---

^{๑๔} สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๒), หน้า ๗๘.

๓. มีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล พร้อมนำข้อมูลมาใช้ในการออกแบบการเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้ที่มุ่งตอบสนองความต้องการของผู้เรียนตามความแตกต่างของผู้เรียน และพัฒนาการทางสมอง เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

๔. จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ พร้อมทั้งช่วยเหลือดูแล ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ท่ามกลางบรรยากาศที่อบอุ่น และเป็นมิตร ไม่ตรี

๕. จัดเตรียมสื่อ และใช้สื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ได้อย่างเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน

๖. ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ อย่างหลากหลาย มุ่งเน้นการ ประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงเป็นสำคัญ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ผู้เรียนแล้วนำ ผลการประเมินผู้เรียนมาใช้สอนซ่อมเสริม และพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนปรับปรุงการจัดกิจกรรมการ สอนของครูอย่างเป็นระบบ

๗. ใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ กำกับ ติดตามการวิจัยในชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของครูที่สอนดีมีประสิทธิภาพคุณ ประกอบด้วย การใช้สื่อการสอน ที่หลากหลายความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน ให้ความสนใจ และชมเชยงานที่ดีของผู้เรียน รวมถึงให้ ผู้เรียนประเมินผลการสอนของครู การสอนที่มีบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งด้านบรรยากาศ ด้าน วัตถุ และด้านจิตใจ โดยด้านบรรยากาศ และด้านวัตถุ เช่น สภาพห้องเรียน อุปกรณ์การเรียน และ สิ่งแวดล้อมที่ดี บรรยากาศด้านจิตใจ เช่น การที่ครูมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน ให้ความรักความเมตตาต่อ ผู้เรียน และวิธีการสอน เช่น การสอนที่มีกระบวนการ มีลำดับขั้นตอนการสอนที่ไม่สับสน โดยครูต้อง จัดเตรียมการสอนตั้งแต่ขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นกรอบ แนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ๔ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน (๒) ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ (๓) ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน (๔) ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวิชาพระพุทธศาสนา

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายไว้ว่า วิชาหมายถึง ความรู้ ความรู้ที่ได้ด้วย การเล่าเรียนหรือฝึกฝน^{๑๔}

พระพุทธศาสนา ว่าโดยทั่วไปมีความหมายกว้างมาก รวมถึงแต่หลักธรรม พระสงฆ์ องค์กร สถาบัน กิจกรรม ตลอดจนไปจนถึง ศาสนสถานและศาสนวัตถุทุกอย่าง แต่ถ้าจะเจาะจงลงไป ให้ถึง ความหมายแท้ที่เป็นตัวจริง พระพุทธศาสนาก็มีความหมายตรงตามคำแปล โดยพยัญชนะ ของคำ

^{๑๔} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๔, หน้า ๑๐๗.

ว่า พระพุทธศาสนานั้นเอง ว่าคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านี้คือ ตัวแท้ตัวจริงของพระพุทธศาสนา สิ่งอื่นนอกจากนี้เป็นส่วนขยายออก หรือออกขึ้นมาจากคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้น^{๒๒}

พุทธศาสนา ยังสามารถให้ความหมายได้อีกว่า หมายถึง การรับรู้ และยอมรับของบุคคลเกี่ยวกับพุทธศาสนา ความเชื่อทางพุทธศาสนานั้น มีความสำคัญต่อวิถี การดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนอย่างมาก ความเชื่อที่เป็นหลักสำคัญทางพุทธศาสนา ประกอบด้วย ลักษณะขั้นต้นของพุทธมามกะ คือ ความเชื่อในไตรสรณะคมน์ หรือพระรัตนตรัย ได้แก่ ความเชื่อในพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ซึ่งเป็นหลักความเชื่อเบื้องต้นที่ชาวพุทธ จะต้องยึดถือ เพราะความเชื่อนี้ถือว่าเป็นเครื่องหมายของพุทธศาสนิกชน ดังนั้นต้องมีความเชื่อ ในพระรัตนตรัย และยึดถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง คือ ต้องเชื่อว่า พระพุทธเจ้าเป็นครู และเป็นผู้ ปฏิบัติชอบ พระธรรม คือ คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า พุทธศาสนิกชนควรรู้ และพระสงฆ์ เป็นผู้ เผยแพร่พระธรรมคำสอน แก่ประชาชน^{๒๓}

จากความหมายที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปความหมายของวิชาพระพุทธศาสนาได้ว่า หมายถึง วิชาการอันเป็นความรู้ ที่ได้จากการเรียนคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เมื่อผู้ที่เรียนได้ศึกษาอย่างแท้จริงแล้วและนำไปประพฤติและปฏิบัติตาม อันเป็นความดีงามที่มุ่งขัดเกลาจิตใจอหังคารของบุคคลให้ประณีตขึ้น และให้เป็นระเบียบเรียบร้อยยิ่งขึ้นซึ่ง จะมีหน้าที่คอยควบคุมความประพฤติของพุทธบริษัทให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ในสังคมที่เรียกว่า ศีล หรือวินัย และเป็นผลดีต่อสังคมและประเทศชาติ

๒.๒.๑ ความหมายของวิชาพระพุทธศาสนา

วิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาเลือกในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา รวม ๘ รายวิชา โดยกลุ่มวิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาที่มีความมุ่งหมาย ในการสร้างพลเมืองของชาติให้มีคุณภาพ สามารถคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้อย่างปกติ วิชาสังคมศึกษา จึงเป็นการศึกษาที่เกี่ยวกับมนุษย์ โดยมีความมุ่งหมาย เพื่อผลิตคนให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอยู่ตลอดเวลา ให้สามารถพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความรู้ลึก หรือค่านิยมที่ดีงามให้แก่คนในสังคม ได้กำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาสังคมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ไว้ดังนี้ (๑) เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ และการปกครอง ศาสนากับการดำรงชีวิต (๒) เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาของสังคม สามารถแก้ปัญหาและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมตามบทบาทหน้าที่ของตน โดยใช้เหตุผล กระบวนการกลุ่ม และวิธีการที่หลากหลาย (๓) เพื่อให้ตระหนักในคุณค่าของวิทยาการ ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยึดมั่น ในวิถีประชาธิปไตย หลักธรรม และคุณธรรม มีค่านิยมที่พึงประสงค์ รักและผูกพันท้องถิ่น

^{๒๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พระไตรปิฎกสิ่งที่ชาวพุทธต้องรู้, (โรงพิมพ์นครปฐม , ๒๕๕๔), หน้า ๔.

^{๒๓} ปัสสร กิมสุวรรณวงศ์, “จิตลักษณะและการสนับสนุนทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมสุขภาพกายและพฤติกรรมสุขภาพจิตของข้าราชการสูงอายุในมหาวิทยาลัยขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการให้คำปรึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๖), หน้า ๒๕.

ประเทศไทย มีความภูมิใจในความเป็นไทย และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ (๔) เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดี ตามระบอบการปกครองแนวประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มุ่งมั่นในการทำประโยชน์ให้กับสังคม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของประเทศ ในเรื่องการศึกษาแนวทางการพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ ว่าคณะสงฆ์ ควรพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรพระปริยัติ ธรรมแผนกธรรม และแผนกบาลีให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายการศึกษา ที่ให้สิทธิสถาบัน พระพุทธศาสนาจัดการศึกษาได้ รูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และแผนกบาลี ที่เหมาะสมในระดับมาก ซึ่งควรจะนำมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ ได้แก่ รูปแบบที่เปิดโอกาส ให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนวิชานักธรรม-บาลี และวิชาสามัญควบคู่กันไปตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ถึงระดับปริญญาเอก วิชาสามัญที่พระภิกษุสามเณรควรจะได้ศึกษาในหลักสูตรพระปริยัติ ธรรมแผนกและแผนกบาลีได้แก่วิชา ภาษาต่างประเทศ ภาษาไทย สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม คณิตศาสตร์ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษา และพลศึกษา และ การงานอาชีพและเทคโนโลยี

สรุปได้ว่า วิชาพระพุทธศาสนาได้ว่า หมายถึง วิชาการอันเป็นความรู้ที่ได้จากการเรียนคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เมื่อผู้ที่เรียนได้ศึกษาอย่างแท้จริงแล้ว และนำไปประพฤติ และปฏิบัติตามอันเป็นความดีงาม ที่มุ่งขัดเกลาจิตใจอริยาสัยของบุคคลให้ประณีตขึ้น และให้เป็นระเบียบเรียบร้อยยิ่งขึ้น ซึ่งจะมีหน้าที่คอยควบคุมความประพฤติของพุทธบริษัท ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคมที่เรียกว่า ศีล หรือวินัย และเป็นผลดีต่อสังคม และประเทศชาติ

๒.๒.๒ ความเป็นมาของวิชาพระพุทธศาสนา

พัฒนาการของหลักสูตรการเรียนรู้อาชีพพระพุทธศาสนา กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้มี วิชาจริยธรรมเป็นครั้งแรก ในหลักสูตรทุกชั้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๕ โดยให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก เพื่อกล่อมเกลานิสัยใจคอของกุลบุตรธิดาในสมัยนั้น และถือเป็นนโยบายให้ความสำคัญ เป็นอันดับแรกกับวิชานี้มาตลอดจนถึง พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรในห้วงเวลาต่อมาให้หันกลับมาให้ความสำคัญโดยเพิ่มเนื้อหาสาระของศาสนา และจริยธรรมนี้ขึ้นอีก เนื่องจากเยาวชนมีปัญหาด้านศีลธรรมมากขึ้น ในการประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช ๒๕๒๑ และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช ๒๕๒๔ วิชาศีลธรรมถูกบูรณาการอยู่ในวิชาบังคับ และวิชาเลือกต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศเพิ่มเติมเนื้อหาในหลักสูตรสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยประกาศให้ใช้ในปีการศึกษา ๒๕๒๖ สำหรับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา ๒๕๒๗ ประกาศเพิ่มเติมเพิ่มรายวิชาเลือกในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกระทรวงศึกษาธิการมีคำสั่งที่ วก ๑๑๙๓/๒๕๓๔ เรื่อง ปรับปรุงคำอธิบายในหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) ส่วนที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ให้โรงเรียนที่อยู่ในโครงการ ร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร จัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาที่ปรับปรุงใหม่ พร้อมกันทุกชั้นตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๓๕ สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไปจัดการเรียนการสอนในชั้นประถมศึกษา ๑-๒ ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๓๕ ส่วนชั้นประถมศึกษา ๓-๖ ให้จัดการเรียนการสอนในเนื้อหาที่ปรับปรุงใหม่ในปีการศึกษาถัดไป ปีละ ๑ ชั้นตามลำดับ ซึ่งจะครบทุกชั้นในปีการศึกษา ๒๕๓๙ โดยสอดคล้องกับคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ วก. ๖๑๑ / ๒๕๓๓ เรื่อง ให้

ใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.๒๕๓๓) การปรับปรุงหลักสูตร พระพุทธศาสนา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.๒๕๓๓) กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความเห็นชอบให้กรมวิชาการ ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรทุกระดับ และมี คำสั่งให้โรงเรียนร่วมพัฒนาหลักสูตรทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา นำหลักสูตรฉบับ ปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓ ให้ใช้เป็นการนำร่องในปีการศึกษา ๒๕๓๓ ทุกชั้น และให้โรงเรียนทั่วประเทศ ใช้ในปีการศึกษา ๒๕๓๔ โดยมีผลบังคับใช้ปีละชั้น ในแต่ละระดับตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก.๖๑๑ และ ๖๑๒ องค์การ บุคลากรที่หวังดีต่อพระพุทธศาสนา ว่า การปรับปรุงหลักสูตรครั้งนี้ ได้ ตัดทอนวิชาพระพุทธศาสนาให้ลดน้อยลงไป ทั้งคาบวิชา และเนื้อหา กรมวิชาการ จึงขอความ เห็นชอบจากกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้

๑. ระดับประถมศึกษา

เพิ่มเนื้อหาสาระและเวลาเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มสร้างเสริม ลักษณะนิสัยดังนี้

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต(สข.) ปรับหน่วยที่ ๓ ของหน่วยที่ ๔ จากศาสนาใน ประเทศไทยเป็นพระพุทธศาสนา กำหนดให้เรียน ๖๐ คาบ ตลอดปีทุกชั้นกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย (สสน.) ให้เปลี่ยนคำว่า “จริยศึกษา” เป็น “พระพุทธศาสนา”(ภาคศีลธรรม) และกำหนดให้เรียน ๑๘๐ คาบ ตลอดปีทุกชั้น

๒. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

เพิ่มวิชา “พระพุทธศาสนา” เป็นวิชาเลือกเสรีกลุ่มวิชาสังคมศึกษา กำหนดให้เรียน ๒ คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน ได้ ๑ หน่วยการเรียนรู้ รวม ๘๐ คาบ/ปี ทั้งยังกำหนดให้นักเรียนที่นับถือ พระพุทธศาสนาทุกคนต้องเรียน

๓. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

เพิ่มคาบเวลาเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเป็น ๒ คาบ/สัปดาห์/ภาคเรียน และปรับปรุง เนื้อหาพระพุทธศาสนาใหม่ ให้สอดคล้องกับคาบเวลาเพิ่มขึ้น ยังคงกำหนดให้นักเรียนที่นับถือ พระพุทธศาสนาทุกคนต้องเรียน^{๑๕} พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ กล่าวถึง การจัดทำ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่า “มาตรา ๒๗ ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนด หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การ ดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำ สาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคมภูมิปัญญา ท้องถิ่นคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนสังคม และ ประเทศชาติ”

ในช่วงที่ยังไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้ประกาศใช้หลักสูตร ดังกล่าวเมื่อปลายปี ๒๕๔๔ เรียกว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๔๔ ปลัดกระทรวง

^{๑๕} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๗-๙.

ศึกษาธิการได้อธิบายไว้ในคำนำในการพิมพ์ครั้งที่ ๑ ว่า หลักสูตรนี้เป็น“หลักสูตรแกนกลางของประเทศ” และกำชับ ว่า สถานศึกษาต้องนำสาระมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตร ไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ให้ผู้เรียนเป็นสมาชิก ที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และพลโลก^{๑๖} วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ วก.๑๑๖/๒๕๔๔ เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย ได้กำหนดจุดหมายข้อ ๑ ให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานความรู้ เป็นเครื่องกำหนดคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน หลักสูตรได้กำหนดให้มีมาตรฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ สิบสองปี หรือมาตรฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และกรมวิชาการได้มีหนังสือลงวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๕ กำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ในส่วนที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนานั้น สถานศึกษาควรจัดให้ผู้เรียนที่นับถือศาสนาพุทธได้เรียนรู้ประมาณ ๒ ชั่วโมงต่อสัปดาห์เพื่อเน้นความเป็นคนดี มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่ม สาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม^{๑๗}

การจัดทำหลักสูตรแกนกลางของสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา เริ่มดำเนินการเป็นรูปธรรม เมื่ออธิบดีกรมวิชาการ ในฐานะผู้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สิบสองปี มีหนังสือลงวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๔๔ ถึงอธิบดีกรมการศาสนา เพื่อให้เสนอมหาเถรสมาคมพิจารณา มอบหมาย พระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นกรรมการพิจารณาหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ตามจำนวนที่เห็นสมควร มหาเถรสมาคมในคราวประชุม ครั้งที่ ๑๙/๒๕๔๔ เมื่อ วันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๔๔ มีมติมอบหมายให้ พระเทพวรเมธี เลขาธิการแม่กองธรรมสนามหลวง และพระเทพโสภณ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นผู้แทนมหาเถรสมาคม ร่วมพิจารณาหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนากับกรมวิชาการ

ต่อมาเมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๔๔ ผู้แทนมหาเถรสมาคม ได้จัดประชุมผู้บริหาร และคณาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ร่วมกับผู้แทนกรมวิชาการ ผู้แทนสถานศึกษาของสงฆ์ ผู้แทนกรมการศาสนา และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๖๐ รูป/คน ที่ห้องประชุมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ประชุมได้ศึกษา และรับทราบการดำเนินงานของกรมวิชาการ ในการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีความเห็นว่า ในขั้นนี้คงทำอะไรไม่ได้มากนัก เพราะหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กรมวิชาการจัดทำนั้น พุดถึงแต่เพียงกำหนดกลุ่มสาระการเรียนรู้ออกเป็น ๘ กลุ่ม

^{๑๖}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **กรอบความคิดในการจัดทำสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรใหม่**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑.

^{๑๗}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙.

สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาอยู่ในกลุ่มที่ ๔ เรียกว่า กลุ่มสังคมศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม นอกจากนี้หลักสูตรยังพูดถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งกล่าวถึงสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาเพียง ๑๐ บรรทัด ในที่สุดที่ประชุมมีมติ ให้ดำเนินการจัดทำรายละเอียด สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา หรือวิชาพระพุทธศาสนาเป็นหลักสูตรแกนกลาง สำหรับโรงเรียนทั่วประเทศคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๔^{๑๘} การดำเนินงานในการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้ พระพุทธศาสนาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ได้สำเร็จลุล่วงในขั้นตอนต่างๆ มาด้วยดี รวมทั้งการจัดอบรมครูสอนพระพุทธศาสนาและการจัดทำหนังสือเรียน และสื่อการเรียนรู้พระพุทธศาสนาอื่นๆ กำลังเน้นไปตามกำหนดเวลาเรียนปฏิบัติการ เพราะทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ทุ่มเทกำลังสติปัญญา ให้แก่งานนี้อย่างเต็มที่ เพื่อจรรโลงพระพุทธศาสนา และด้วยศรัทธา ว่า สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่แต่ละจะเป็นองค์ประกอบสำคัญ ในการปฏิรูปการศึกษาที่จะช่วยเหลือหลอมเด็กไทยให้เป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข^{๑๙}

๒.๒.๓ หลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา

ในการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งเป็นหลักสูตรใหม่ สิ่งที่ต้องทำความเข้าใจเป็นอันดับแรก คือ มาตรฐานการเรียนรู้ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ซึ่งประกอบด้วยมาตรฐาน ๓ ข้อ คือ^{๒๐} สาระพระพุทธศาสนา ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๔๔ มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส ๑.๑ เข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ และสามารถนำหลักธรรมของศาสนามาเป็นหลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

มาตรฐาน ส ๑.๒ ยึดมั่นในศีลธรรม กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม และศรัทธาในพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

มาตรฐาน ส ๑.๓ ประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรม และศาสนาพิธีของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ค่านิยมที่ดีงาม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาดตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข^{๒๑}

มาตรฐานทั้งสามข้อนี้ พอจะเทียบได้กับไตรสิกขา อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา ดังนี้

มาตรฐาน ส ๑.๓ เน้นเรื่องการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งเป็นเรื่องของพฤติกรรมที่แสดงออกมาให้ปรากฏแก่คนอื่น มาตรฐานนี้จึงเทียบได้กับ อธิศีลสิกขา ซึ่งเป็นการฝึกอบรมในเรื่องศีล คือ การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย

^{๑๘} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **กรอบความคิดในการจัดทำสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรใหม่**, หน้า ๓-๔.

^{๑๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗.

^{๒๐} อ้างแล้ว, หน้า ๗.

^{๒๑} อ้างแล้ว หน้า ๙.

มาตรฐาน ส ๑.๒ เน้นเรื่องการพัฒนาคุณธรรมที่ดี เช่น สมาธิ ศรัทธา มาตรฐานนี้เทียบได้กับ อธิจิตตสิกขา ซึ่งเป็นการฝึกอบรม ในเรื่องจิต คือ คุณสมบัติที่ดีภายในจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ สมาธิ

มาตรฐาน ส ๑.๑ เน้นเรื่องการพัฒนาความรู้ ซึ่งรวมทั้งความรู้ความเข้าใจทั่วไป เกี่ยวกับ พระพุทธศาสนา และความเห็นที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา ที่เรียกว่า โลภียสัมมาทิฐิ มาตรฐานนี้ เทียบได้กับ อธิปัญญาสิกขา ซึ่งฝึกอบรมในเรื่องปัญญา เมื่อเทียบเคียงกันอยู่นี้แล้ว เรา อาจกล่าวได้ว่า การจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ที่จะให้ได้มาตรฐานทั้งสาม ข้อ ต้องเป็นการจัดการศึกษา ตามหลักไตรสิกขา^{๒๒}

การจัดทำรายละเอียดเนื้อหาสาระ วิชาพระพุทธศาสนาในหลักสูตรใหม่ มุ่งแก้ไขข้อด้อยที่ พบในหลักสูตรเดิม และในขณะเดียวกันก็ ให้ได้มาตรฐานการเรียนรู้ทั้งสามข้อ เรื่องแรกที่ทำ คือ หยิบหลักสูตรเดิมขึ้นมาวิเคราะห์ แล้วพบว่า เนื้อหาสาระในหลักสูตรเดิม แบ่งออกเป็น ๙ หัวข้อ ดังนี้ (๑) ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา (๒) พุทธประวัติ ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกาและ ชาวพุทธตัวอย่าง (๓) หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (๔) พระสงฆ์ และการปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อ พระสงฆ์ (๕) พุทธศาสนสุภาษิต (๖) หน้าที่ชาวพุทธ (๗) การบริหารจัดการและการเจริญปัญญา (๘) วัน สำคัญทางพระพุทธศาสนา (๙) ศาสนพิธี

การที่หลักสูตรเดิมมีหัวข้อมากอย่างนี้ ทำให้สามารถครอบคลุมเนื้อหาสาระ พระพุทธศาสนาได้ค่อนข้างครบถ้วน คณะกรรมการได้นำหัวข้อทั้ง ๙ มาวิเคราะห์จัดระบบใหม่ เพื่อ แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ เชื่อมโยงระหว่างหัวข้อเหล่านั้น ซึ่งจะได้เป็นประโยชน์สำหรับการเรียน แบบบูรณาการ ภายในเนื้อหาสาระพระพุทธศาสนาด้วยกัน ดังนั้นเราจึงคงหัวข้อสำคัญในหลักสูตร เดิมไว้ แล้วนำมาจัดกรอบความคิดใหม่ เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงกันเป็นระบบ ดังนี้

๑. ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา – พุทธประวัติ

๒. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา – พุทธศาสนสุภาษิต – พระไตรปิฎก – เรื่องน่ารู้จาก พระไตรปิฎก – ศัพท์ทางพระพุทธศาสนา

๓. ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา – ชาดก

๔. หน้าที่ชาวพุทธ – มรรยาทชาวพุทธ และการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ – ชาวพุทธตัวอย่าง

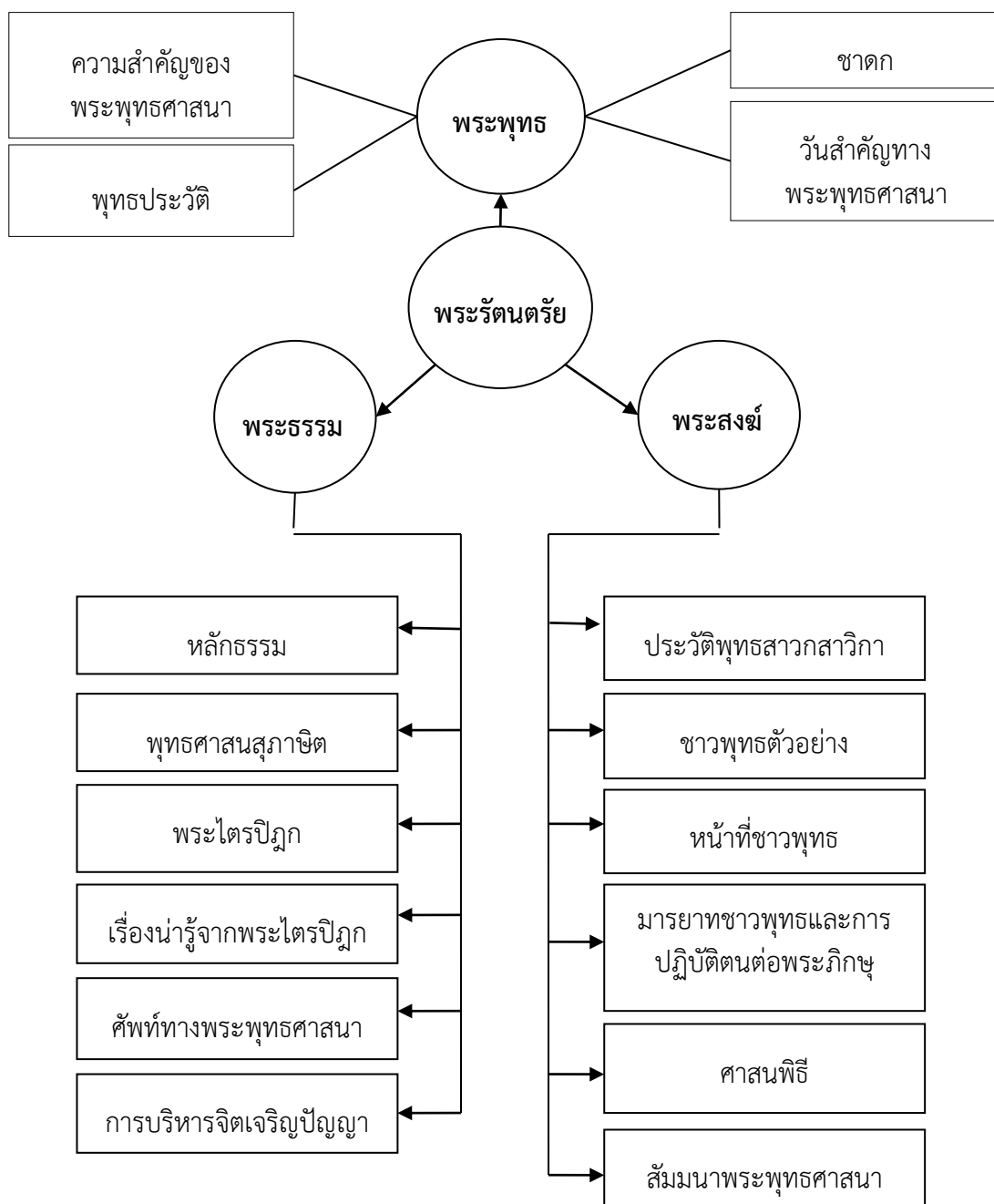
๕. การบริหารจัดการและเจริญปัญญา

๖. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา – ศาสนพิธี

๗. สัมมนาพระพุทธศาสนาเพื่อเชื่อมโยงของหัวข้อ ซึ่งดูหลากหลายให้มีระบบ เราได้ กำหนดหัวข้อใหญ่ ที่ครอบคลุมหัวข้ออื่นทั้งหมด คือ เรื่องพระรัตนตรัย หัวข้อทั้งหมดสรุปลงในเรื่อง พระรัตนตรัยนี้เอง เราได้จัดความสัมพันธ์ของหัวข้อทั้ง ๖^{๒๓} ตามผังมโนทัศน์ ดังต่อไปนี้

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙.

^{๒๓} พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), กรอบความคิดในการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้ พระพุทธศาสนาในหลักสูตรใหม่, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), หน้า ๑๒.

ภาพที่ ๒.๑ ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า ในการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ประกอบด้วยมาตรฐาน ๓ ข้อ ซึ่งเทียบได้กับไตรสิกขา คือ อธิสัสสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา ดังนั้น เราอาจกล่าวได้ว่า การจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่จะให้ได้มาตรฐานทั้งสามข้อ ต้องเป็นการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา การจัดทำรายละเอียดเนื้อหาสาระวิชาพระพุทธศาสนาในหลักสูตรใหม่ มุ่งแก้ไขข้อด้อยที่พบในหลักสูตรเดิม และในขณะเดียวกันก็ให้ได้มาตรฐานการเรียนรู้ทั้งสามข้อ คณะกรรมการได้นำหัวข้อทั้ง ๙ มาวิเคราะห์จัดระบบใหม่ เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างหัวข้อเหล่านั้น ซึ่งจะได้เป็นประโยชน์สำหรับการเรียนแบบบูรณาการ ภายในเนื้อหาสาระพระพุทธศาสนาด้วยกัน เพราะฉะนั้น เราจึงคงหัวข้อสำคัญในหลักสูตรเดิมไว้ แล้วนำมาจัดกรอบความคิดใหม่เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงกันเป็นระบบ

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

๒.๓.๑ ความหมายการสอน

ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า “การสอน” ไว้หลายลักษณะพอจะประมวลได้พอสังเขป ดังนี้

การสอนมี ๒ แบบ คือ ธรรมาธิฐาน และบุคลาธิฐาน คำสอนธรรมล้วนๆ เช่น นิพพาน คือ ดับไม่เหลือ สงบอย่างยิ่ง อย่างนี้เป็นธรรมาธิฐาน สอนแบบอภิธรรมแต่ถ้าสอนแบบมีตัวอย่างประกอบ มีกิจกรรมมีสื่อต่างๆ เรียกว่า บุคลาธิฐาน เป็นการสอนแบบพระสุตตันตปิฎก แบบที่พระพุทธเจ้าสอนธรรมะกำมือเดียว ใบไม้เป็นอุปกรณ์อย่างหนึ่งในการสอน เป็นสื่อให้เข้าถึงธรรมะ เมื่อสอนบุคลาธิฐานท่านจะได้เปรียบ คือ รูปธรรมมีตัวอย่าง มีนิทานประกอบ^{๒๔} ผู้ทำหน้าที่สั่งสอนให้การศึกษาแก่ผู้อื่น โดยเฉพาะครูอาจารย์พึงประกอบด้วยคุณสมบัติ และประพฤติตามหลักปฏิบัติ ดังนี้^{๒๕}

๑. เป็นกัลยาณมิตร คือ ประกอบด้วยองค์คุณของกัลยาณมิตรหรือกัลยาณมิตรธรรม ๗ ประการ ดังนี้

๑.๑ น่ารัก

๑.๒ น่าเคารพ

๑.๓ น่าเจริญใจ

๑.๔ รู้จักพูดให้ได้ผล

๑.๕ อดทนต่อถ้อยคำ

^{๒๔} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การเผยแผ่เชิงรุก, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๖๕.

^{๒๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), ธรรมบุญชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๘), หน้า ๙๒.

๑.๖ แกล้งเรื่องล้าลึกได้

๑.๗ ไม่ชักนำในอธิฐาน

๒. ตั้งใจประสิทธิ์ความรู้โดยตั้งตนอยู่ในธรรมของผู้แสดงธรรมที่ ๕ ประการ คือ

๒.๑ สอนให้มีขั้นตอนถูกลำดับ

๒.๒ จับจุดสำคัญมาขยายให้เข้าใจเหตุผล

๒.๓ ตั้งจิตเมตตาสอนด้วยความปรารถนาดี

๒.๔ ไม่มีจิตเพ่งเล็งมุ่งเห็นแก่อาภิส

๒.๕ วางจิตตรงไม่กระทบตนและผู้อื่น

๓. มีลีลาครูครบทั้งสี่ครูที่สามารถมี ลีลาของนักสอน ดังนี้

๓.๑ ชี้ให้ชัด

๓.๒ ชวนให้ปฏิบัติ

๓.๓ เร้าให้กล้า

๓.๔ ปลุกให้รู้จริง

๔. มีหลักตรวจสอบ เมื่อพูดอย่างรวบรัดที่สุด ครูอาจจะตรวจสอบตนเองด้วยลักษณะการสอนของพระบรมครู ๓ ประการ คือ

๔.๑ สอนด้วยความรู้จริง รู้จริงทำได้จริง จึงสอนเขา

๔.๒ สอนอย่างมีเหตุผลให้เขาพิจารณาเข้าใจแจ่มแจ้งด้วยปัญญาของเขาเอง

๔.๓ สอนให้ได้ผลจริงสำเร็จความมุ่งหมายของเรื่องที่สอนนั้นๆ

๕. ทำหน้าที่ครูต่อศิษย์ คือ ปฏิบัติต่อศิษย์โดยอนุเคราะห์ตามหลักธรรมเสมือนเป็น ทิศเบื้องขวา ดังนี้

๕.๑ แนะนำฝึกอบรมให้เป็นคนดี

๕.๒ สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง

๕.๓ สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง

๕.๔ ส่งเสริมยกย่องความดีงามความสามารถให้ปรากฏ

๕.๕ สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิศ คือ สอนฝึกศิษย์ให้ใช้วิชาเลี้ยงชีพได้จริงและรู้จักดำรงตนด้วยดีที่จะเป็นประกันให้ดำเนินชีวิตดีงามโดยสวัสดิ์ มีความสุขความเจริญ

วิธีสอนของพระพุทธเจ้า มีดังต่อไปนี้^{๒๖}

๑. ทำนามธรรมให้เป็นรูปธรรมหรือทำของยากให้ง่ายซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ (๑) ใช้อุปมาอุปไมย (๒) ยกนิทานประกอบ (๓) ใช้อุปกรณ์หรือสื่อการสอน

๒. ทำตนเป็นตัวอย่าง ในแง่ของการสอนอาจแบ่งออกเป็น ๒ อย่าง คือ (๑) ทำให้ดูหรือสาธิตให้ดู (๒) ปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง (๓) ใช้ถ้อยคำเหมาะสม (๔) เลือกสอนเป็นรายบุคคล (๕) รู้จักจังหวะและโอกาส (๖) ยืดหยุ่นในการใช้เทคนิควิธี (๗) การเสริมแรง

การสอนศัพท์ในทางศาสนา คือ “เทศน์” แต่คำนี้ในยุคหลังโดยเฉพาะปัจจุบันก่อให้เกิดความรู้สึกน่าเบื่อ นอกจากเทศน์ของพระภิกษุ การเทศน์ของคนอื่นๆ ผู้ฟังรู้สึกว่ายอมรับไม่ได้ การยอมรับได้ก็เป็นผลมาจากรูปแบบของพระนั่นเอง รูปแบบการเทศน์ไม่ได้ปรับเปลี่ยนให้ทันสมัยศัพท์วิทยาที่มีความหมายคล้ายกับคำว่า “เทศน์” หรือการสอนมีหลายคำที่ควรสนใจ คือ^{๒๗}

๑. การฝึก (Train) การทำให้บุคคล หรือ สัตว์สามารถทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ตามเป้าหมายในศาสนาพุทธ ใช้แบบสำหรับฝึกเรียกว่า สิกขาบท

๒. การเสนอ (Teach) การให้ความรู้ (knowledge) การปลูกฝังความชำนาญ(ทักษะ ; Skill) การอบรม (ภาวนา)

๓. การแนะนำ (Instruct) คือ การให้ความรู้ โดยวิธีการที่เป็นกระบวนการ มีทั้งการฝึก การสอน และการอบรม

๔. การให้การศึกษา คือ กระบวนการพัฒนาศักยภาพ และพลังความสามารถของมนุษย์ โดยอาศัยการดึงความสามารถของมนุษย์ ออกมาให้มากที่สุด

๕. การแนะแนว (guidance) การช่วยเหลือให้ผู้เรียน เดินไปสู่จุดหมายปลายทาง หรือให้พัฒนาการไปตามเป้าหมายอย่างถูกต้อง

การศึกษาในประเทศไทยมีความสำคัญอย่างมากเพราะเป็นปัจจัย พื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงการศึกษาให้มากที่สุด รัฐและวัดย่อมเป็นการสอนประชาคมไปในตัว วิชาที่เรียน คือ ภาษาบาลี ภาษาไทย และวิชาสามัญชั้นต้น สำนักเรียนมี ๒ แห่ง แห่งหนึ่ง คือ วัด ซึ่งเป็นสำนักเรียนของบรรดาบุตรหลานขุนนาง และราษฎรทั่วไป มีพระที่เชี่ยวชาญภาษาบาลีเป็นผู้สอน เพราะสมัยนั้นเรียนภาษาบาลีกันเป็นพื้นฐาน ใครรู้พระธรรมวินัย

^{๒๖} เสถียรพงษ์ วรรณปก, **พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๖๑.

^{๒๗} สนิท ศรีดำแดง, **พระพุทธศาสนากับการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๒๕-๒๒๖.

แตกฉาน ก็นับว่าเป็นปราชญ์ส่วนหนึ่ง อีกแห่งหนึ่ง คือ สำนักราชบัณฑิต ซึ่งสอนแต่เฉพาะเจ้านาย และบุตรหลานข้าราชการเท่านั้น^{๒๘}

๒.๓.๒ ความสำคัญของการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรม

วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต้องเรียนตลอด ๑๒ ปี การศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ประกอบมาจากหลายแขนงวิชา จึงมีลักษณะเป็นสหวิทยาการ โดยนำวิทยาการจากแขนงวิชาต่างๆ ในสาขาสังคมศาสตร์ มาหลอมรวมกันเข้าด้วยกัน ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ จริยธรรม ประชากรศึกษา สิ่งแวดล้อมศึกษา รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา ปรัชญาและศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม จึงเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมศักยภาพการเป็นพลเมืองดีให้แก่ผู้เรียน โดยมีเป้าหมายของการพัฒนาความเป็นพลเมืองดี ซึ่งถือเป็นความรับผิดชอบของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

ดังนั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเจริญงอกงามในด้านต่างๆ คือ

๑. ด้านความรู้ จะให้ความรู้แก่นักเรียนในเนื้อหาสาระ ความคิดรวบยอด และหลักการสำคัญของวิชาต่างๆ ในสาขาสังคมศาสตร์ ได้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ จริยธรรม ประชากรศึกษา สิ่งแวดล้อมศึกษา รัฐศาสตร์ สังคมวิทยาปรัชญา และศาสนา ตามเขตที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับชั้น ในลักษณะบูรณาการ

๒. ด้านทักษะกระบวนการผู้เรียน จะได้รับการพัฒนาให้เกิดทักษะ และกระบวนการต่างๆ เช่น ทักษะทางวิชาการ ทักษะทางสังคม ทักษะทางสืบสวนสอบสวน ทักษะการสื่อสาร ทักษะการแสวงหาความรู้ การสืบค้น เป็นต้น

๓. ด้านเจตคติ และค่านิยม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมจะช่วยพัฒนาเจตคติ และค่านิยมเกี่ยวกับประชาธิปไตย และความเป็นมนุษย์ เช่น รู้จักตนเอง พึ่งตนเอง เชื่อสัตย์สุจริต มีวินัยมีความกตัญญู รักเกียรติภูมิแห่งตน มีนิสัยในการเป็นผู้ผลิตที่ดี มีความพอดีในการบริโภค เห็นคุณค่าของการทำงาน รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม เคารพสิทธิของผู้อื่น และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีความผูกพันกับกลุ่ม รักท้องถิ่น รักประเทศชาติ เห็นคุณค่าการอนุรักษ์ และ พัฒนาศิลปวัฒนธรรม ศรัทธาในหลักธรรมของศาสนา และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข กิจกรรมการเรียนการสอน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถนำความรู้ ทักษะ ค่านิยม และเจตคติที่ได้รับการอบรมบ่มนิสัย มาใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้เรียนได้ เมื่อมองในภาพรวมแล้วพบว่า ความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคม ศาสนาและ

^{๒๘} สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, การศึกษาไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๖๑), หน้า ๒.

วัฒนธรรมนั้น นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติ และสังคมวัฒนธรรมแล้ว ยังมีทักษะ และกระบวนการต่างๆ ที่จะสามารถนำมาใช้ประกอบในการตัดสินใจได้อย่างรอบคอบ ในการดำเนินชีวิต และการมีส่วนร่วมในสังคม ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ในฐานะพลเมืองดี ตลอดจนการนำความรู้ ทางจริยธรรมหลักธรรมทางศาสนา มาพัฒนาตนเอง และสังคมทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิต ในสังคมได้อย่างมีความสุข^{๒๙}

ดังนั้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคม ศาสนา และวัฒนธรรม จึงต้องเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ ในหลักสูตรเข้าด้วยกัน เป็นศาสตร์บูรณาการวิชาความรู้จากสิ่งต่างๆ วิธีการและแนวคิดของนักวิทยาศาสตร์ กระบวนการของนักคณิตศาสตร์ ความคิด สร้างสรรค์ของศิลปะ นักดนตรี ประสบการณ์ของนักศิลปะ และทักษะการถ่ายทอดภาษาออกมา เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติในการเรียนการสอนกลุ่มสังคม ศาสนา และวัฒนธรรมทั้งสิ้น

๒.๓.๓ วิธีสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ในการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา บทบาทของครูผู้สอนสำคัญมาก บทบาทของครูผู้สอนอยู่ที่การแนะนำวิธีการถ่ายทอดให้ผู้เรียนสามารถทำได้ด้วยตนเอง ครูที่ดีต้องมีทั้งวิชาและจรรยา (วิชาจรรยาสัมปันโน) วิชา คือ ความรู้ดี จรรยา คือ ความประพฤติดี บทบาทสำคัญของครูผู้สอนมีสามคำ คือ แนะนำให้ทำ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น การลงมือปฏิบัติเป็นหน้าที่ของท่านทั้งหลาย พระตถาคตเป็นผู้บอกวิธีการ แนวการสอนพุทธวิธี มีดังนี้^{๓๐}

๑. วิธีสอนแบบอุปมาอุปไมย เป็นวิธีการสอนที่สรุปได้ว่าเป็นการบรรยายเนื้อหาเปรียบเทียบกับคน สัตว์ หรือสิ่งของ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจมองเห็นภาพ เกิดมโนทัศน์ง่าย ชัดเจนและสมจริง

๒. วิธีสอนแบบปจฉาวิสัชนา เป็นวิธีการสอนที่สรุปได้ว่า ใช้วิธีการถาม-ตอบระหว่างผู้สอนกับนักเรียน หรือนักเรียนกับนักเรียน ในการถาม-ตอบนี้ผู้สอนจะไม่ตอบคำถามเอง แต่จะกระตุ้นเร้า หรือส่งเสริมให้นักเรียนช่วยกันตอบ

๓. วิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา เป็นวิธีการสอนที่สรุปได้ว่า นักเรียน และนักเรียนสนทนา พูดคุย หรืออภิปรายความคิดเห็นโต้ตอบทางวิชาการ (ธรรมะ) ครูต้องปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตร มีความเมตตากรุณา ยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนในการสนทนา ครูและนักเรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา ขอบเขตของเนื้อหาที่จะสนทนา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจให้กระจ่างขึ้น ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ในด้านเนื้อหา ก่อนสนทนาพอสมควร

^{๒๙} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๕), หน้า ๓ - ๔.

^{๓๐} จรัส พยัคฆราชศักดิ์ และสมพร อ่อนค้อม, คู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒.

๔. วิธีสอนแบบอริยสัจ มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่สรุปได้ดังนี้

๑. ขั้นกำหนดปัญหาหรือขั้นทุกข์ ครูให้นักเรียนได้ศึกษาพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ด้วยความรอบคอบและพยายามกำหนดขอบเขตของปัญหา ซึ่งนักเรียนจะต้องแก้ไขให้ได้

๒. ขั้นตั้งสมมุติฐานหรือขั้นสมุทัย ครูมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนดังนี้

๒.๑ ครูช่วยให้นักเรียนได้พิจารณาด้วยตนเองว่าสาเหตุของปัญหาที่กล่าวในขั้นที่ ๑ มีอะไรบ้าง

๒.๒ ครูช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจว่า ในการแก้ปัญหาใดๆ ก็ตามจะต้องกำจัดหรือดับที่ต้นตอหรือสาเหตุของปัญหานั้น

๒.๓ ครูช่วยให้นักเรียนได้คิดว่า ในการแก้ปัญหาที่สาเหตุนั้น อาจจะทำอะไรได้บ้าง หรือกระทำสิ่งที่จะกระทำเป็นข้อๆไป

๓. ขั้นทดลองและการเก็บข้อมูลหรือขั้นนิโรจน์ ครูมีส่วนทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ดังนี้

๓.๑ การทำให้แจ้ง คือ ครูต้องสอนให้นักเรียนได้ลงมือทำด้วยตนเองตามหัวข้อต่างๆ ที่ได้กำหนดไว้

๓.๒ เมื่อนักเรียนได้มีการปฏิบัติธรรม หรือทดลองได้ผลเป็นประการใด แล้วควรมีการบันทึกไว้เพื่อพิจารณาในขั้นต่อไป

๔. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลหรือขั้นมรรคผล ครูมีส่วนร่วมในการช่วยนักเรียน ดังนี้

๔.๑ จากการทดลองทำด้วยตนเองหลายๆ ครั้ง ย่อมจะได้ผลออกมาให้เห็นชัด ผลบางประการชี้ให้เห็นว่าแก้ปัญหาได้ แต่ไม่ชัดเจนนัก ผลที่ถูกต้องจะชี้ให้เห็นว่า แก้ปัญหาได้แน่นอนได้บรรลุจุดหมายแล้ว ได้แนวทางหรือหลักปฏิบัติที่เราต้องการแล้ว สิ่งเหล่านี้จะต้องมีการวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้นบันทึกไว้ในขั้นที่ ๓ นั้นจนแจ่มแจ้งว่าทำอะไร จึงจะแก้ปัญหา ที่กำหนดไว้ในขั้นที่ ๑ ได้สำเร็จ

๔.๒ จากการวิเคราะห์ดังกล่าว ทำให้เห็นว่าสิ่งใดแก้ปัญหาได้จริง ต่อไปก็ให้สรุปการกระทำที่ได้ผลนั้นๆ ไว้เป็นข้อๆเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ และให้ลงมือกระทำ หรือปฏิบัติอย่างเต็มที่ตามแนวทางนั้นโดยทั่วกัน

๕. วิธีสอนแบบสืบสวน สอบสวนแนวพุทธศาสตร์ เป็นวิธีการสอนที่สรุปได้ว่า เป็นกระบวนการเรียนการสอน ที่เป็นการพัฒนาความสามารถในการคิดหาความจริง และวิธีการแก้ปัญหา ด้วยการตั้งคำถาม ในกระบวนการวิทยาศาสตร์ ทั้งทางโลก และทางธรรม โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน ๕ ขั้นตอน ดังนี้

๕.๑ ขั้นเตรียมความพร้อมแก่ผู้เรียน

๕.๒ ขั้นสังเกตสถานการณ์ภาวะของปัญหา (ทุกข์)

๕.๓ ชั้นอธิบายปัญหา (สมุทัย)

๕.๔ ชั้นของการทำนายผล (นิโรธ)

๕.๕ ชั้นควบคุมและสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อม (มรรค)

๖. วิธีสอนแบบไตรสิกขา เป็นวิธีการสอนที่ประกอบด้วยขั้นตอนในการศึกษา ๓ ขั้น
ดังนี้

๖.๑ ขั้นศีล คือ การควบคุมให้นักเรียนอยู่ในระเบียบวินัย ทั้งทางกายและวาจาให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยเป็นปกติ พร้อมทั้งจะเรียน

๖.๒ ขั้นสมาธิ คือ การฝึกสมาธิขั้นต้นในการควบคุมสติให้นักเรียนรวมจิตใจความคิดแน่วแน่เป็นจุดเดียว นักเรียนตัดสิ่งรบกวนอื่นๆ ออกจากความคิดและจิตใจ

๖.๓ ขั้นปัญญา คือ ขั้นนักเรียนใช้สมาธิความมีจิตใจแน่วแน่ทำ ความเข้าใจในปัญหา การหาเหตุของปัญหาเพื่อการแก้ไขพิจารณาผลที่เกิดขึ้นจนเกิดความรู้แจ้งเข้าใจและแก้ปัญหาได้เกิดการเรียนรู้เกิดปัญญาขึ้นในตนเองมีมโนทัศน์ในเรื่องนั้นได้ถูกต้องตามความเป็นจริง

๗. วิธีสอนโดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการประกอบด้วย ๓ ขั้นตอนดังนี้

๗.๑ ขั้นนำ การสร้างเจตคติที่ดีต่อวิธีการเรียนและบทเรียน

๗.๑.๑ การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม

๗.๑.๒ บุคลิกภาพของครู และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับ
นักเรียน

๗.๑.๓ การเสนอสิ่งเร้าและจูงใจ

๗.๒ ขั้นสอน มีขั้นตอนดังนี้

๗.๒.๑ ครูเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียนหรือเสนอหัวข้อเรื่องประเด็นสำคัญของบทเรียนด้วยวิธีการต่างๆ

๗.๒.๒ ครูแนะแหล่งวิทยาการและแหล่งข้อมูล

๗.๒.๓ นักเรียนฝึกการรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการโดยใช้ทักษะที่เป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ ทักษะทางวิทยาศาสตร์ และทักษะทางสังคม

๗.๒.๔ จัดกิจกรรมที่เร้าให้เกิดความคิดต่างๆ เช่น คิดสืบค้นค้นคว้าคิดสาวตลอดสาย คิดสืบค้นค้นปลาย คิดโยงสายสัมพันธ์

๗.๒.๕ ฝึกการสรุปประเด็นของข้อมูล ความรู้ และเปรียบเทียบประเมินค่าโดยใช้วิธีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทดลอง ทดสอบ จัดเป็นทางเลือกและทางออกของการแก้ปัญหา

๗.๒.๖ ดำเนินการเลือกและตัดสินใจ

๗.๒.๗ กิจกรรมฝึกปฏิบัติ เพื่อพิสูจน์ผลการเลือกตั้งและการตัดสินใจให้
ประจักษ์จริง

๗.๓ ขั้นสรุป

๗.๓.๑ ครูและนักเรียนสังเกตวิธีการปฏิบัติ ตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขให้
ปฏิบัติถูกต้อง

๗.๓.๒ อภิปรายและสอบถามข้อสงสัย

๗.๓.๓ สรุปบทเรียน

๗.๓.๔ วัดและประเมินผล^{๓๑}

๘. วิธีสอนตามหลักพหุสูต เป็นวิธีการเรียนรู้จากคำบอกเล่า ซึ่งสามารถนำมาจัดเป็น
กระบวนการเรียนตามหลักพหุสูต มี ๓ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ ๑ การสร้างศรัทธา

๑.๑ การสร้างบรรยากาศชั้นเรียนให้เหมาะสม

๑.๒ บุคลิกภาพของครูและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับศิษย์

๑.๓ การเสนอสิ่งเร้าและสร้างแรงจูงใจใฝ่รู้

ขั้นตอนที่ ๒ การสอนตามหลักพหุสูต

๒.๑ การฝึกหัดฟัง พูด อ่าน เขียน เพื่อให้ความรู้และฝึกปฏิบัติ

๒.๒ การฝึกจดจำ เพื่อจับประเด็นสาระ

๒.๓ การฝึกฝน ฝึกการใช้ภาษาให้แคล่วคล่องจัดเจน

๒.๔ การฝึกคิดพิจารณาจนเข้าใจแจ่มแจ้ง ซึ่งการคิดนี้ครูสามารถเลือกนำวิธีคิด
แบบ ต่างๆ มาสอนได้ เช่น การคิดแยกแยะ การคิดเชื่อมโยงสัมพันธ์ การคิดหาเหตุและปัจจัย ฯลฯ

๒.๕ การฝึกสรุปรวมสาระความรู้ เป็นหลักการด้วยความเข้าใจแจ่มแจ้ง และ
นำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

ขั้นตอนที่ ๓ การมองตน และการประเมินกัลยาณมิตร

๓.๑ การวัดและประเมินตนเอง

๓.๒ การวัดและประเมินโดยเพื่อนนักเรียน

๓.๓ การวัดและประเมินโดยครูผู้สอน

๓.๔ การซ่อมเสริมและช่วยเหลือกันฉันกัลยาณมิตร

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๔.

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาบทบาทของครูผู้สอนอยู่ที่การแนะนำวิธีการ ถ้าผู้เรียนสามารถทำเองได้ก็ทำเอง ครูที่ดีต้องมีทั้งวิชาและจรณะ บทบาทสำคัญของครูผู้สอนมีสามคำ คือ แนะนำให้ทำ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น แนวการสอนพุทธวิธี ประกอบด้วย วิธีสอนแบบอุปมาอุปไมย วิธีสอนแบบปุจฉาวิสัชนา วิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา วิธีสอนแบบอริยสัจ วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน แนวพุทธศาสตร์เป็นวิธีการสอนที่สรุปได้ว่า เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เป็นการพัฒนาความสามารถในการคิดหาความจริง วิธีสอนแบบไตรสิกขา วิธีสอนโดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการและวิธีสอนตามหลักพุทธ ซึ่งอยู่ที่ครูผู้สอนจะต้องเลือกสรรวิธีการสอนให้เหมาะสมกับตัวผู้เรียน เพื่อจะได้ทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๓.๔ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาแก่นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษา

การสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา เพื่อเป็นการสร้างเสริมศีลธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนมัธยมศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

๑. การสอนศีลธรรมหรือสอนศาสนา

หลักสูตรประถมศึกษา และหลักสูตรมัธยมศึกษา ได้จัดเนื้อหาของหลักสูตรในรูปแบบที่เป็นจริยธรรมกลางๆ ตามหลักสูตร พ.ศ. ๒๕๒๑ และ พ.ศ. ๒๕๔๔ ที่ได้ใช้สำหรับผู้เรียนทุกศาสนา โดยในระดับประถมศึกษานั้น ได้นำจริยธรรม ๓๐ ประการ มาจัดไว้ในหมวดจริยศึกษา ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และ จัดเรื่องของพระพุทธศาสนาไว้ในหน่วยของชาติไทย กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้จัดเนื้อหา เรื่องของพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น แทรกไว้ในวิชาบังคับ และวิชาเลือก ส่วนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้จัดเนื้อหาที่เน้นหนักไปทางศาสนาสากล จริยธรรม และปรัชญา แนวการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร พ.ศ. ๒๕๒๑ และ พ.ศ. ๒๕๔๔ มุ่งให้เกิดความเข้าใจ และเกิดความคิดทางจริยธรรมอย่างกว้างขวาง มีเหตุ มีผล มีใจกว้าง และเน้นการปฏิบัติ เหมาะกับการพัฒนาการของผู้เรียน และสอดคล้องกับปัญหาชีวิตประจำวัน จากแนวคิดดังกล่าว ทำให้เกิดความขัดแย้ง ในเรื่องของหลักสูตรการสอนศีลธรรม โดยมีส่วนสนใจในเรื่องของการสอนศีลธรรมแก่เยาวชน มีความคิดเห็น แบ่งแยกออกไปเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ มีความเห็นว่า การจัดเนื้อหาของหลักสูตร ให้นักเรียนได้เรียนหลักจริยธรรม ที่เป็นกลางๆ และสอดแทรกไว้ในเนื้อหาของทุกวิชา แต่การจัดหลักสูตร ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของกลุ่มชนในประเทศ ซึ่งนับถือศาสนาต่างกัน การศึกษาศีลธรรม จะต้องไม่เป็นไปเพื่อครอบงำ บังคับเด็กให้นับถือศาสนาอย่างมกมาย แต่ต้องให้หลักสัจธรรมที่เป็นกลาง เพื่อให้ศีลธรรมและศาสนาเป็นแสงสว่างแก่ผู้เรียนอย่างเสรี ความคิดกลุ่มนี้เชื่อว่า ครูทุกคนต้องสอนศีลธรรม การให้คะแนนสูงในวิชาศีลธรรม มิได้ทำให้เด็กมีศีลธรรม การบังคับให้นักเรียนท่องจำเนื้อหา และคำยากต่างๆ จะไม่บังเกิดผลต่อการประพฤติปฏิบัติ ดังนั้น การสอนศีลธรรม จึงควรเป็นไปในลักษณะที่ค่อยๆ สอดแทรกในการจัดกิจกรรม และสิ่งแวดล้อมให้นักเรียนได้เห็นแบบอย่างที่ดี และฝึกการปฏิบัติจนเกิดเป็นลักษณะนิสัยที่ดีงาม

กลุ่มที่ ๒ มีความเห็นว่า การจัดหลักสูตรในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ในเรื่องของเนื้อหาและการสอนศีลธรรมนั้น มีความผิดพลาดมาโดยตลอด ได้ลดความสำคัญของการสอนศีลธรรมและศาสนาลง จึงกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ความคิดเห็นของกลุ่มนี้ไม่เห็นด้วยกับการใช้คำว่า จริยธรรม แทนคำว่า ศีลธรรม และศาสนาต้องการให้มีการสอนวิชาศีลธรรม และวิชาพระพุทธศาสนาในหลักสูตรทุกชั้นเรียน โดยจัดชั่วโมงสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้มากพอ และให้เป็นวิชาบังคับตลอดปี จัดครูสอนวิชานี้เป็นพิเศษเพิ่มคะแนนให้สูง เพื่อจูงใจให้นักเรียนเอาใจใส่ และให้ใช้ถ้อยคำที่เป็นคำบาลี ที่ชาวพุทธรู้จักกันแพร่หลายอยู่แล้ว เช่น สติสัมปชัญญะ สัจจะ เป็นต้น^{๓๒}

อย่างไรก็ตามความคิดทั้ง ๒ กลุ่ม มีความเห็นตรงกัน ในเรื่องของวิธีสอนศีลธรรม คือ การสอนโดยวิธีเร้าความสนใจ ใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมกับวัย จัดกิจกรรมที่นำไปสู่การคิด และการปฏิบัติ เป็นการสร้างเสริมศีลธรรมแก่ผู้เรียน ได้ดีกว่าการสอน ด้วยวิธีบรรยาย

๒. การสอนศีลธรรมอย่างเข้มงวดกวดขัน

การสอนศีลธรรมอย่างจริงจัง ไม่ผ่อนคลายเป็นข้อสรุป ปัจจุบันครูประถมศึกษา และครูมัธยมศึกษา เริ่มมีความเข้าใจว่า การสอนศีลธรรมด้วยวิธีบอกอธิบาย และบังคับให้นักเรียนท่องเนื้อหา ในแง่ของประวัติ หัวข้อ หลักการ เพื่อเขียนตอบครูในการสอบนั้น ไม่ได้ทำให้นักเรียน มีมโนทัศน์ และ ปฏิบัติธรรมตามจุดประสงค์ของหลักสูตรได้ ครูส่วนใหญ่ไม่สามารถ จะหลบหลีกไปจากกรอบของเนื้อหาอันมากมาย ที่หลักสูตรได้วางไว้ ทั้งครูและนักเรียน ต่างก็คร่ำเคร่งทำกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้ ด้วยการบอกอธิบาย การเขียน และการพูดแสดงความคิดเห็น ซึ่งสามารถวัด และตีเป็นคะแนนได้ดี การประพฤติปฏิบัติการสอนศีลธรรม จึงเหมือนกับว่า เป็นศาสตร์อย่างหนึ่ง ที่ต้องวางระบบ และกฎเกณฑ์แน่นอนทุกขั้นตอน การสอนศีลธรรมจึงเป็นกระบวนการเรียน การสอน และการสอบ ที่ทั้งครูนักเรียน กระทำไปด้วยความจำใจ และ ไม่เห็นคุณค่าของการประพฤติปฏิบัติ

การนำเนื้อหาที่เกี่ยวกับศาสนา และศีลธรรมในหลักสูตรประถมศึกษา และมัธยมศึกษา มาเรียงกันตั้งแต่ ป.๑ - ม.๖ ได้เรียนเนื้อหามากมาย ผลที่ได้กลับเป็นว่า ผู้เรียนมิได้เข้าถึง และปฏิบัติตามหลักอันเป็นแก่นแท้ของศาสนา และศีลธรรม ฝ่ายโรงเรียนก็ขัดทอดครอบครัวยุค และสังคมพ่อแม่ก็โทษครู ครูโทษสิ่งแวดล้อม โทษกันไปโทษกันมา นักเรียนถูกทอดทิ้ง จากการประพฤติที่ติงาม

การสอนศีลธรรมที่ทุกฝ่ายสนใจ คือ จัดสิ่งแวดล้อมและสถานที่ ที่สะอาด ร่มเย็น และสงบ มีสื่อการเรียนการสอนที่เร้าความสนใจ มีช่วงเวลาที่สนุกด้วยเพลง และเกมส์ ก็มีช่วงเวลาที่สงบสำรวม และเป็นพิธีการ มีการอภิปรายถกเถียงปัญหาร่วมกัน ระหว่างครูกับนักเรียน การสอนศีลธรรมในบรรยากาศเช่นนี้ ครูเป็นกัลยาณมิตร และนักเรียนก็เรียนโดยโยนิโสมนสิการ มุ่งเน้นการวิเคราะห์

^{๓๒} อ่างแล้ว

เรื่อง “เหตุใด” “อย่างไร” และ “ทำไม” ครูจัดสถานการณ์ และสรุปประเด็นให้นักเรียน ฝึกการ ประเมินค่าการเลือกตัดสินใจ และทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง^{๓๓}

๓. ความร่วมมือในการสอนศีลธรรม

การสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนมัธยมศึกษายังไม่เกิดผลดี จึงมี การเรียกร้อง ให้มีการปรับปรุงการสอนศีลธรรมแก่เยาวชน สถาบันการศึกษา และสถาบันสงฆ์ ซึ่งมี บทบาท ในการสร้างเสริมศีลธรรมแก่เยาวชนอย่างใกล้ชิดจะต้องประสานงาน และจัดระบบสร้าง ระเบียบที่รัดกุม ทำงานร่วมกัน ระหว่างสถาบันการศึกษา และสถาบันสงฆ์ ส่วนสถาบันครอบครัวเป็น องค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อศีลธรรมของเยาวชน ต้องชักจูงผู้ใหญ่ให้หันเข้าวัด และพาเยาวชน เข้าวัด มีการใช้สื่อการศึกษา และสื่อหลายรูปแบบที่จะให้ความรู้ เป็นแนวทางแก่พ่อแม่ผู้ปกครองใน การอบรมเลี้ยงดูลูก ซึ่งจะต้องได้รับความร่วมมือทั้งโรงเรียน สถาบันศาสนา สังคม องค์การสังคม สงเคราะห์ สมาคมที่บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ สื่อมวลชน หน่วยงานของรัฐ และเอกชน มหาวิทยาลัยจะต้องค้นคว้าศึกษา วิธีการปลูกฝังศีลธรรมให้แก่เยาวชน

จึงเห็นได้ว่า บ้าน โรงเรียน วัด องค์การ สถาบัน สมาคม และมหาวิทยาลัย ต่างก็มีหน้าที่ และ ความรับผิดชอบร่วมกันในการพัฒนาชีวิต และจิตใจของเยาวชนไทย ให้เป็นผู้มีศีลธรรม การจัดการ เรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนานั้น บรรยากาศการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะทำให้ผู้เรียนมี จิตศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาการสอน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในสภาพแวดล้อมทางการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นมาก

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอแนะ การจัดบรรยากาศการเรียนการสอนไว้ ดังนี้ การจัดสภาพแวดล้อมให้สะอาด สงบ ปลอดภัยใกล้ชิดธรรมชาติ ปรับเปลี่ยนสภาพชั้นเรียน ให้ มีความหลากหลายไม่จำเจ เพื่อส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น มีความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกัน มีการส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดง ความ คิดเห็น และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ มีการให้แรงเสริมและกำลังใจ ที่เหมาะสมนักเรียนจะได้เห็น และยอมรับรู้ความจริงใจ หลักจริยศึกษา และหลักศาสนาด้วยการเห็นตัวอย่าง การฝึกคิดพิจารณา การฝึกปฏิบัติ และเห็นผลของการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง^{๓๔} ตัวแท้ของกระบวนการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนานั้น เน้นการพัฒนาคน ให้เกิดความรู้ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีงาม เป็นประโยชน์ เกื้อกูลแก่ชีวิตและสังคม เมื่อผู้เรียนมีสัมมาทิฐิ คือ ความรู้ที่ถูกต้องตามความเป็นจริง เกิดขึ้นในตัว ผู้เรียนแล้ว การกระทำทางกาย ทางวาจา และทางจิตใจ ย่อมนำไปสู่การปฏิบัติที่ดีงาม สามารถดับ ทุกข์ และแก้ปัญหาได้ กระบวนการพัฒนาคน แบ่งเป็น ๓ ขั้นตอนใหญ่ๆ เรียกว่า ไตรสิกขา คือ หลัก การศึกษา ๓ ประการ ได้แก่^{๓๕}

^{๓๓} อ่างแล้ว

^{๓๔} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา, กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔, (กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ, ๒๕๔๔), หน้า ๒๖๔.

^{๓๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พุทธวิธีในการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๔), หน้า ๑.

๑. การฝึกอบรมด้านความประพฤติ ความมีระเบียบวินัย คือ เว้นทุจริตทางกาย และทางวาจา เรียกว่า สीलสิกขา (ศีล)

๒. การฝึกอบรมจิตให้มั่นคง ไม่หวั่นไหวต่ออารมณ์ที่น่าปรารถนา น่าพอใจ และที่ไม่น่าปรารถนา ไม่น่าพอใจ ที่มากระทบเป็นการปลุกฝังคุณธรรม เสริมสมรรถภาพ คุณภาพ สุขภาพของจิต เรียกว่า จิตตสิกขา (สมาธิ)

๓. การฝึกอบรมทางปัญญา ให้รู้ให้เข้าใจสิ่งทั้งหลาย ตามความเป็นจริง รู้เหตุ รู้ผล รู้เท่าทันโลกและชีวิต จนสามารถชำระจิตให้ผ่องใสบริสุทธิ์ หลุดพ้นจากความยึดมั่นถือมั่น ด้วยอำนาจกิเลสตัณหา และอุปาทานเสียได้ เป็นการดับทุกข์ได้จริง เรียกว่า ปัญญาสิกขา (ปัญญา) หลักการศึกษาทั้ง ๓ ประการนี้ เป็นหลักการแก้ปัญหาของอารยชนชั้นพื้นฐาน เรียกตามบาลี ว่า “อริยมรรค” แปลว่า ทางดำเนินสู่ความดับทุกข์ ที่ทำให้เป็นอริยชน หรือ วิธีการดำเนินชีวิตที่ประเสริฐ สามารถขยายองค์ประกอบได้เป็น ๘ ประการ ได้แก่

๓.๑ สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) หมายถึง ทศณคติ ความคิดความเห็นความเชื่อถือ ทศณคติ ค่านิยมต่างๆที่ดีงาม มองสิ่งสอดคล้องกับปัจจัยอย่างมีเหตุมีปัจจัยทั้งหลายผลตามความเป็นจริง

๓.๒ สัมมาสังกัปปะ (ความดำริชอบ) หมายถึง ความคิดความดำริตรองความใคร่ครวญ เป็นไปเพื่อปลื้มตนเองให้หลุดพ้นจากกิเลสตัณหา ไม่เป็นไปเพื่อความเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

๓.๓ สัมมาวาจา (เจรจาชอบ) หมายถึง การพูดการแสดงออกทางวาจาเป็นวจีสุจริต คือไม่หลอกลวง ไม่ส่อเสียด ไม่หยาบคาย ไม่เพ้อเจ้อ มีเหตุผล พูดสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์

๓.๔ สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ) หมายถึง การกระทำ ที่ดีงาม ที่สุจริตชนประพฤติปฏิบัติกัน เป็นไปในทางสร้างสรรค์ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีงามในสังคม ทำให้อยู่ร่วมกันได้ด้วยดี หรือลดเว้นการเบียดเบียนชีวิต ทรัพย์สิน ละเมิดสิทธิในคุ้มครองของรักของผู้อื่น

๓.๕ สัมมาอาชีวะ (อาชีพชอบ) หมายถึง การประกอบอาชีพในทางสุจริต ไม่ก่อความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น

๓.๖ สัมมาวายามะ (พยายามชอบ) หมายถึง ความเพียรพยายามในการทำมาค้า ความดีงาม ความชอบธรรม หรือเพียรพยายามละความชั่ว ทำความดี และชำระจิตของตนให้ผ่องใส

๓.๗ สัมมาสติ (ระลึกชอบ) หมายถึง การมีสติ ในการกระทำภารกิจทุกอย่าง ตลอดถึงการมีสติระลึกได้ในสิ่งที่ดีงาม ที่เป็นประโยชน์เกื้อกูล ไม่ปล่อยสติ ให้ล่องลอยไปกับอารมณ์ที่มากระทบ

๓.๘ สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตชอบ) หมายถึง ความตั้งจิตมั่นคง สงบ ไม่ฟุ้งซ่านสมาสมา แน่วแน่ เป็นอันหนึ่งอันเดียว บริสุทธิ์ผ่องใสไม่ขุ่นมัว นุ่มนวล ผ่อนคลาย ไม่ตั้งเครื่องกระด้าง ไม่หดหู่ ท้อแท้ พร้อมทั้งจะใช้งานทางปัญญาให้ได้ผลเต็มที่

สรุปได้ว่า การจัดกระบวนการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการสร้างเสริมศีลธรรม แก่นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนมัธยมศึกษา จึงมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เกิดความรู้ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีงาม เป็นประโยชน์แก่อกุศลแก่ชีวิต และสังคม เมื่อผู้เรียนมีสัมมาทิฐิ คือความรู้ที่ถูกต้องตามความเป็นจริง เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนแล้ว การกระทำทางกาย ทางวาจา และทางจิตใจ ย่อมนำไปสู่การปฏิบัติที่ดีงาม สามารถดับทุกข์ และแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๓.๕ การจัดสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงสื่อ ว่ามีบทบาทสำคัญมาก ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา เพราะสื่อ เป็นสิ่งกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้ ใน ๓ องค์ประกอบสำคัญ คือ เนื้อหาสาระ ทักษะ กระบวนการฝึกปฏิบัติทั้งทางกาย วาจา ใจ และคุณลักษณะ ทัศนคติค่านิยมที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการเรียนรู้ ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ควรจะต้องพิจารณาเพิ่มเติมพื้นฐานความรู้ ทางพระพุทธศาสนา ของครูผู้สอนด้วยตนเอง จากสื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย และจะต้องพิจารณาเลือกสรรจัดหา หรือผลิตขึ้น เพื่อนำมาประกอบการเรียนรู้ หรือช่วยให้ผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าหมายในการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งที่ครูผู้สอนควรระมัดระวัง ในเรื่องของสื่อการเรียนรู้ ก็คือ การใช้สื่อนั้น ต้องสนองตอบความต้องการ ทางการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดประสิทธิผล และมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด สื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อของจริง สื่อวัสดุ หรือสื่อทัศนศึกษา หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ข่าวสาร หรือประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านสื่อต่างๆ ครูผู้สอนควรได้หยิบยกมาเป็นประเด็นให้ผู้เรียน ได้วิพากษ์วิจารณ์ เพื่อจำแนกแยกแยะสิ่งต่างๆ อันนำไปสู่แนวความคิดที่ถูกต้อง ข้อมูลข่าวสารต่างๆ นี้จะเป็นสื่อการสอน ที่มีความหมายต่อการเรียนรู้เป็นอย่างดี สื่อการเรียนเป็นวิธีการ หรือกระบวนการวัสดุของจริง เครื่องมือที่จัดทำขึ้น เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน ปัจจุบันเทคโนโลยีแหล่งข้อมูลทำหน้าที่ ถ่ายทอดความรู้โดยตรงให้กับผู้เรียน ครูจึงมีบทบาทในการวางแผน การเตรียมสื่อการเรียน เพื่อให้นักเรียนมีการปฏิบัติ และครูชี้แนะ แนวการเรียน วิธีศึกษาหาความรู้ ครูจึงต้องเตรียมสื่อการเรียนการสอนมากๆ แล้วเลือกสรรเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ อันจะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ คุณลักษณะของสื่อที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่

๑. ต้องเป็นสื่อเน้นการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง
๒. ครูและนักเรียนสามารถจัดทำ และพัฒนาขึ้นเอง
๓. รูปแบบของสื่อมีความหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ธรรมชาติ ของสาระการเรียนรู้ และศักยภาพของผู้เรียน

๔. สื่อการเรียนการสอน ต้องตรงกับจุดประสงค์เนื้อหา และกิจกรรมของบทเรียน อีกทั้งยังต้องใช้อย่างประหยัดและคุ้มค่า สื่อการเรียนรู้พระพุทธศาสนามีหลายประเภท ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นหนังสือเรียน หนังสือค้นคว้า นอกจากนั้นยังมีสื่อเทคโนโลยี ได้แก่ โทรทัศน์, วิดีทัศน์, คอมพิวเตอร์, อินเทอร์เน็ต และที่สำคัญเป็นสื่อประเภทกิจกรรม ได้แก่ การศึกษานอกสถานที่ การจัดนิทรรศการ การจัดการมหรสพเข้าค่ายคุณธรรม การฟังธรรม การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน วิทยากรหรือ

พระสงฆ์ที่มีความรู้ที่ผู้เรียน หรือครูจะนำมาสู่ห้องเรียน หรือการสัมภาษณ์ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง และเกิดการเรียนรู้ที่ถาวร จะทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในบทเรียนมากขึ้น^{๓๖}

ดังนั้น การจัดสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา จึงต้องมีการพัฒนารูปแบบของสื่อ ให้มีความหลากหลายสอดคล้อง กับวิธีการเรียนรู้ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และศักยภาพของผู้เรียน และสื่อการเรียนการสอนจะต้องตรงกับจุดประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมของบทเรียน อีกทั้งยังต้องใช้อย่างประหยัด และคุ้มค่ามากที่สุดด้วย

๒.๓.๖ การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

การวัดและการประเมินผล เป็นกระบวนการที่สามารถตรวจสอบได้ว่า นักเรียนสามารถเรียนรู้ หรือประสบความสำเร็จจากการเรียนรู้ ตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด และยังเป็นเครื่องมือสำหรับการบ่งชี้ให้ผู้สอน ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนามีเนื้อหาในด้านค่านิยม คุณงามความดี ความประพฤติตามหลักธรรม การวัดผลในวิชาพระพุทธศาสนา สามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ด้วยเหตุนี้ การวัดและการประเมินผล จึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญ เพื่อให้ได้ผลการประเมินพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นไปอย่างน่าเชื่อถือ และเที่ยงตรงมากที่สุด กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้วางวิธีการวัด และการประเมินผลการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา นอกจากจะวัดความรู้กระบวนการเรียนรู้ คุณลักษณะอันพึงประสงค์แล้ว อาจใช้กระบวนการวัดผลตามระบบศีลสมาธิ ปัญญา เพื่อให้ครอบคลุมในด้านพฤติกรรมด้วย คือ^{๓๗}

ศีล พฤติกรรมดีงามทั้ง กาย วาจา และอินทรีย์ทั้ง ๖ เคยชิน แคล้วคล่อง อยู่ตัวเป็นวินัย เข้าสู่ชีวิต โดยการสังเกต และการบันทึก

สมาธิ จิตใจมีคุณธรรม มีประสิทธิภาพและมีความสุข โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจสอบตนเอง

ปัญญา ความรู้ คิด เข้าใจ การมองเห็นความจริง การรู้เท่าทัน ทั้งระบบความสัมพันธ์ เป็นเหตุเป็นผล เชื่อมโยงประยุกต์ เข้าสู่วิถีชีวิตใหม่ โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจสอบตนเอง หรือถ้าจะให้ชัดเจนขึ้น ควรประเมินตามสภาพจริง เพื่อดูการพัฒนาคุณภาพ ทางธรรมจริยา ตามหลักอริยวาท ๕ ประการ คือ

๑. ศรัทธา วัดว่ามีความเชื่อที่มีเหตุผลประกอบด้วยปัญญา ซึ่งไม่เบียดเบียนชีวิต และสังคม โดยการสังเกต การสะท้อนความคิด การตรวจสอบตนเอง

๒. ศีล วัดว่ามีความประพฤติและวิถีชีวิต ไม่เบียดเบียน แต่เกื้อกูล มีวินัยเอื้อต่อวัฒนธรรมโดยการสังเกต การตรวจสอบตนเอง และการบันทึกพฤติกรรม

^{๓๖} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๙๙ – ๒๐๒.

^{๓๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๙ – ๒๑๔.

๓. สุตะ วัตว่ามีความรู้เกี่ยวกับข่าวสาร ข้อมูล ท้นต่อเหตุการณ์ สถานการณ์ และความรู้
เหมาะสม แก่การดำเนินชีวิต กิจการของตน โดยการสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์

๔. จาคะ วัตว่ามีจิตใจกว้างขวาง ไม่คับแคบเห็นแก่ตัว รู้จักเสียสละ บำเพ็ญประโยชน์
โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการบันทึก

๕. ปัญญา วัตว่าคิด เข้าใจ ทำการต่างๆ ด้วยปัญญา รู้จักแยกแยะชั่วดี คุณโทษประโยชน์
มิใช่ประโยชน์ มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง หยั่งถึงเหตุปัจจัย และความสัมพันธ์ ระหว่างสิ่ง
ทั้งหลาย โดยการสอบถาม การสัมภาษณ์ การตรวจสอบตนเองการวัด และประเมินผลวิชา
พระพุทธศาสนานั้น จะต้องประเมินผลในสภาพจริง ประสมประสานกับกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้
แสดงออกในการปฏิบัติจริง แฟ้มสะสมผลงานส่วนใหญ่ จึงใช้การสังเกตเป็นทางการ และไม่เป็น
ทางการ เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต ได้แก่ แบบบันทึกพฤติกรรม แบบตรวจสอบรายการ การสัมภาษณ์
การประเมินระดับคุณภาพ (Rubric Assessment) การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน เป็นการประเมิน
ผู้เรียนในสภาพจริง เพื่อให้เห็นความก้าวหน้า ความสามารถ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การประเมินแฟ้ม
สะสมงาน ควรคัดเลือกงานที่เป็นชิ้นงานที่ดีที่สุด จำนวนหลายชิ้น เพื่อแสดงความก้าวหน้า แสดง
ศักยภาพ และตอบสนองต่อเป้าหมายการเรียนรู้ เพื่อสะท้อนให้เห็นความก้าวหน้าการปฏิบัติงาน และ
ผู้เรียนประเมินผลตนเอง การวัดผล และการประเมินผลของวิชาพระพุทธศาสนามี ๓ ทาง คือ^{๓๘}

๑. การวัดผลและประเมินผลด้านความรู้สึของผู้เรียน

๑.๑ การวิเคราะห์ค่านิยม

๑.๒ การใช้แบบแผนภูมิหรือกราฟ

๑.๓ การวัดและการประเมินผลแบบการ์ตูน

๑.๔ ใช้แบบทดสอบความสนใจเปิดให้บรรยาย

๒. การวัดและการประเมินผลด้านปรับพฤติกรรม

๒.๑ ใช้การสังเกต เช่น การบันทึกย่อย ทำมาตราส่วนประเมินค่า และการสำรวจรายการ

๒.๒ การสัมภาษณ์

๓. การวัดผลด้านพุทธิพิสัยของผู้เรียน

๓.๑ การใช้คำถามแบบอัตินัย

๓.๒ การใช้คำถามแบบไม่จบตัวเอง

---

^{๓๘} พนิดา ลินสุวรรณและคณะ, สภาพการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตร
พุทธศักราช ๒๕๒๔ ของผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา ๘, (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
๒๕๔๓), หน้า ๓๐ – ๓๑.

สรุปได้ว่า การวัดและการประเมินผลในวิชาพระพุทธศาสนานั้น จะต้องใช้หลายๆ วิธี คือ การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน โดยการสังเกตการบันทึก การสัมภาษณ์ และการให้นักเรียนตรวจสอบตนเอง ว่า มีศีลมีคุณธรรมอะไรเพิ่มขึ้นมาบ้าง โดยการทำแฟ้มสะสมการทำดีในแต่ละวัน เพื่อการประเมินตนเอง ด้วยการทำแบบทดสอบทั้งแบบอัตนัย และปรนัย สามารถนำความรู้ที่ได้จากการประเมินไปประยุกต์ใช้ ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ เหล่านี้จัดว่าเป็นประโยชน์ต่อการวัด และการประเมินผลการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา และเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา อีกส่วนหนึ่งด้วย

๒.๓.๗ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ก็คือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มิได้จัดการเรียนการสอนแต่เฉพาะในห้องเรียนเพียงอย่างเดียวเท่านั้น การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นวิธีการช่วยพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน ให้มีระเบียบวินัยมีคุณธรรม จริยธรรมที่พึงปรารถนาของสังคม และของโรงเรียน^{๓๙} กิจกรรมเสริมหลักสูตรนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการให้การศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องจัดกิจกรรมขึ้น เพื่อช่วยให้นักเรียนได้แสดงความสามารถ ความถนัดตามธรรมชาติอันแท้จริง กิจกรรมจะเป็นเครื่องมือช่วยอบรมนักเรียน ให้รู้จักปรับตนเองในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบ และความเสียสละเพื่อส่วนรวม ฝึกการเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดีในระบอบประชาธิปไตย เป็นการสร้างประสบการณ์ตามความแตกต่างของนักเรียน เพื่อสร้างเจตคติ และพัฒนาบุคลิกภาพอันพึงประสงค์^{๔๐} กิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทางด้านจิตใจ น้ำใจ และศีลธรรมแบ่งออกได้เป็น ๗ ประเภทด้วยกัน คือ^{๔๑}

๑. กิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ
๒. กิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม
๓. กิจกรรมชมรมอาสาพัฒนา
๔. กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี การอยู่ค่ายพักแรมในส่วนของกิจกรรมทางศาสนา และวัฒนธรรม ให้โรงเรียนดำเนินการ
- ๕.พานักเรียนออกไปทำกิจกรรมนอกสถานที่ เช่น ไปทำพิธีเวียนเทียน ไปไหว้พระไปชมวัด ไปฟังเทศน์ การแนะนำให้รู้จักสถานที่สำคัญทางศาสนา เป็นต้น

^{๓๙} จันทราณี สงวนนาม, **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในสถานศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (นนทบุรี: บุ๊คพอยท์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๕๒.

^{๔๐} จิตรา ทองเกิด, “กิจกรรมที่จัดในโรงเรียน” **วารสารวิชาการ**, ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๒ (กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒): ๒๗-๓๐.

^{๔๑} สมพงษ์ จิตระดับ, **การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: โอ เอสพริ้นติ้ง เฮาส์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๗๗.

๖. การจัดกิจกรรมทางศาสนาในโรงเรียน ได้แก่ การนิมนต์พระมาเทศน์ การหล่อเทียนพรรษา การทำบุญตักบาตรในโรงเรียน การเชิญวิทยากรฝ่ายพระสงฆ์มาบรรยายธรรม

๗. กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติอยู่เสมอ ได้แก่ การสวดมนต์ การนั่งสมาธิ การอบรม การให้คำแนะนำ ในสิ่งที่ควรปฏิบัติ

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ก็คือ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มิได้จัดการเรียนการสอนแต่เฉพาะในห้องเรียนเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่กิจกรรมเสริมหลักสูตรนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการให้การศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องจัดกิจกรรมขึ้น เพื่อช่วยให้นักเรียนได้แสดงความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติอันแท้จริง กิจกรรมจะเป็นเครื่องมือช่วยอบรมนักเรียน ให้รู้จักปรับตนเองในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักหน้าที่ ความรับผิดชอบ และความเสียสละเพื่อส่วนรวม

๒.๓.๘ การนิเทศภายในสถานศึกษา

๑. ความหมายของการนิเทศการศึกษา

การนิเทศในสถานศึกษา พระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้ได้รับการศึกษาพระธรรมวินัย มาโดยตรง อาจจะเข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศครู หรือมีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำแก่คณะครู เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้ดีขึ้น ความหมายของการนิเทศการศึกษาสามารถสรุปได้เป็นข้อๆ ดังนี้^{๔๒}

๑. การนิเทศการศึกษา หมายถึง บริการสภาผู้นำ ซึ่งช่วยให้โรงเรียนปฏิบัติงานดีขึ้น
๒. การนิเทศการศึกษา หมายถึง บริการเทคนิคที่เชี่ยวชาญ ซึ่งจัดไว้เพื่อศึกษา และปรับปรุงสถานะต่างๆ เกี่ยวกับการเรียน และความงอกงามของนักเรียน
๓. นิเทศ หมายถึง การประสานงาน การกระตุ้น และนำทางไปสู่ความงอกงามของครู
๔. การนิเทศ หมายถึง สภาผู้นำ และการพัฒนาสภาผู้นำให้เกิดในกลุ่มอย่างร่วมมือ
๕. การนิเทศศึกษา หมายถึง โครงการที่ได้วางแผนไว้แล้ว เพื่อปรับปรุงการสอน

การนิเทศการศึกษาเป็นการปรับปรุงการสอนสอน โดยการวางแผนเพื่อพัฒนาการสอนให้เกิดผลดีแก่นักเรียน การนิเทศการสอน มิใช่จะเพ่งเล็งปรับปรุงตัวเอง ให้เห็นว่าครูยังทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์ หากเพ่งเล็งถึงสิ่งเหล่านี้ คือ นโยบายการศึกษา จุดประสงค์ของการศึกษา การพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตร วิธีสอนของครู และความร่วมมือของคณะครูในโรงเรียน ฉะนั้น การนิเทศการศึกษา จึงมีขอบเขตกว้างขวางมาก^{๔๓} การนิเทศภายใน คือ กระบวนการทำงานร่วมกัน ของ

^{๔๒}วินัย เกษมเศรษฐ์, “หลักการและเป้าหมายของการนิเทศการศึกษา”, วารสารวิทยากร, ปีที่ ๑๑๔ ฉบับที่ ๖ (เมษายน ๒๕๕๘): ๓ – ๔.

^{๔๓}บรรเทา กิตติศักดิ์, การนิเทศการสอนมัธยมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์, ๒๕๕๖), หน้า ๒๓๕.

บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน ซึ่งมีการดำเนินการเป็นขั้นตอน และมีกระบวนการเฉพาะ เพื่อตอบสนอง จุดมุ่งหมายที่แท้จริง คือ ได้ผลงาน (เด็ก) ดีมีคุณภาพสูง มีการพัฒนา (การเรียนการสอน) พัฒนาคน (ครู) ให้มีความพอใจ และมั่นคงในการทำงาน^{๔๔}

การนิเทศการศึกษาเป็นการมองรอบด้าน เข้าใจปัญหา หรือโครงสร้างของงานที่ตนรับผิดชอบอยู่ทั้งหมด ผู้ทำหน้าที่นี้เทศคนอื่น ต้องเป็นผู้มีประสบการณ์เรียนรู้จากเล็กๆ ไปจนถึงงานใหญ่ที่มีความซับซ้อน คลุกคลีกับปัญหาเข้าใจปัญหา และสามารถแก้ปัญหาได้^{๔๕}

ดังนั้น การนิเทศการศึกษา จึงเป็นการปรับปรุงการสอน โดยการวางแผนเพื่อพัฒนาการสอนให้เกิดผลดีแก่นักเรียน เป็นการมองรอบด้านเข้าใจปัญหา หรือโครงสร้างของงานที่ตนรับผิดชอบอยู่ทั้งหมด พระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้ได้รับการศึกษาพระธรรมวินัยมาโดยตรง อาจจะเข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศครู หรือมีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำแก่คณะครู เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้ดีขึ้น

๒. จุดหมายการนิเทศการศึกษา

เนื่องจากการนิเทศการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญ เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนซับซ้อน เพราะเป็นเรื่องของการพัฒนาบุคลากรในองค์กร ให้มีคุณภาพ ให้มีทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ ให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ได้จำแนกจุดหมายการนิเทศการศึกษาไว้ ๘ ประการ คือ

๑. ช่วยสร้างคุณลักษณะแห่งความเป็นผู้นำให้แก่ครู
๒. ช่วยส่งเสริมขวัญของครูให้อยู่ในสภาพที่ดี และเข้มแข็งร่วมหมู่คณะได้
๓. ช่วยให้ครูพัฒนาการสอนของตน โดยมีคำแนะนำ ๒ ประการ คือ (๑) อย่าได้พยายามยึดยึดความคิดเห็นที่คนนิยมให้ครูจำต้องรับ (๒) อย่าได้ฝืนให้ครูทำตามแผน หรือ แบบที่ตนทำ
๔. จงพยายามหลีกเลี่ยง การออกคำแนะนำ สั่งสอนให้ครูจนครูรับไม่ไหว
๕. ช่วยฝึกครูใหม่ให้เข้าใจงานในโรงเรียน และงานของอาชีพครู
๖. ช่วยหยิบยกปัญหาต่างๆ ของโรงเรียน ที่ทางโรงเรียนไม่สามารถจะแก้ไขได้โดยลำพัง
๗. ให้ครูรู้จักค้นหาจุดลำบากในการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน และครูช่วยวางแผนการสอนให้เหมาะสมเพื่อแก้ไข และการช่วยแก้ไข

---

^{๔๔}อุทัย บุญประเสริฐ และชโลมใจ กิงคารวัฒน์, หลักการแนวทางในการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๒.

^{๔๕}ชาลี มณีศรี, การนิเทศการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: บุรพาสาน, ๒๕๕๘), หน้า ๑๕.

๘. ช่วยในด้านประชาสัมพันธ์ ถึงความเคลื่อนไหวของการศึกษา ที่โรงเรียนในท้องถิ่นได้จัดดำเนินการ เพื่อให้ราษฎรเข้าใจ^{๔๖} ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนิเทศภายใน สามารถแบ่งเป็นข้อๆ ดังนี้^{๔๗}

๑. การให้ความรู้ คือ การที่ผู้นิเทศในโรงเรียนจะใช้นิเทศ โดยให้ความรู้แก่ครู เช่น การให้คำแนะนำ การประชุมปรึกษาหารือ การจัดอบรม การปฐมนิเทศครูใหม่ การใช้เอกสารให้ความรู้ และการหาวิทยากรมาให้ความรู้

๒. การทำให้ดู หรือการสาธิต ซึ่งอาจจะทำเองหรือหาผู้อื่นมาทำให้ดู เช่น การสาธิตวิธีการอบรม

๒.๑ การพาไปดูงาน เช่น การพาไปดูงานนิทรรศการโรงเรียนที่มีผลงานดีเด่น

๒.๒ การประสานงานให้ร่วมกัน ทำผู้นิเทศในโรงเรียนเป็นผู้ประสานงาน เพื่อให้ครูได้ร่วมกันทำงาน

๒.๓ การบริหารทางด้านวิชาการ เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ในการทำงานของครู เช่น วัสดุ อุปกรณ์การสอนต่างๆ

๒.๔ การประเมินผลและการวิจัย อาจใช้แบบสอบถาม การสังเกตการณ์สอนของครู และ เครื่องวัดต่างๆ

๒.๕ การจัดกิจกรรมกระตุ้นให้ปฏิบัติงานเข้มแข็งขึ้น อาจใช้วิธีการประกวด และ แข่งขันในด้านต่าง ๆ เป็นการกระตุ้น ให้ครูกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน

๒.๖ การให้ไปฝึกงาน อาจจะจัดครูไปฝึกงานในที่ต่างๆ เพื่อให้กลับมาทำงานได้ผลดี

๒.๗ การทำให้เกิดความเข้าใจกัน เป็นการนิเทศที่ช่วยให้เกิดบรรยากาศที่ดี ในการทำงานร่วมกัน การอำนวยความสะดวก และบำรุงขวัญแก่ครูผู้สอน

สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา เป็นความพยายามของผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยตรง พยายามที่จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ โดยการแนะนำประสบการณ์ การวางแผน และกลยุทธ์ต่างๆ มาแนะนำเป็นบทเรียน เพื่อครูผู้สอนจะได้นำมาใช้ในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

---

^{๔๖} กรมสามัญศึกษา “การประกันคุณภาพการศึกษา”, ในเอกสารชุดแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ในโรงเรียนในสังกัด, (กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, ๒๕๔๒). (อรรถาธิบาย).

^{๔๗} หวน พันธุ์พันธ์, การบริหารโรงเรียน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๘), หน้า ๕๕.

๒.๓.๙ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพ

การสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องดำเนินการส่งเสริมการบริหารการจัดการงาน ๖ ด้าน คือ^{๔๔}

๑. ด้านวิชาการ

ผู้บริหารจะต้องกำหนดนโยบาย เป้าหมาย วางแผน แบ่งกลุ่มนักเรียน จัดหลักสูตรการเรียนการสอน จัดห้องเรียน จัดห้องสมุด จัดการวัดและการประเมินผลการเรียน พัฒนาการเรียนการสอนด้วยการจัดทำ สื่อการเรียนการสอน จัดหาคู่มือครู บันทึกรายการการสอน การสอนซ่อมเสริม การนิเทศการสอน การใช้ทรัพยากรของชุมชนให้เกิดประโยชน์ ต่อการจัดการเรียนการสอน การแนะแนว การจัดหาทุนการศึกษา ทั้งหมด เป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนการเรียนการสอน จัดให้มีการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับวุฒิภาวะ และวัยของนักเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๔ ไม่จำเป็นต้องใช้ภาษาบาลี ยกเว้นพุทธศาสนสุภาษิตเท่านั้น ในด้านกระบวนการจัดการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ใช้วิธีการสอนตามแบบอย่าง ที่พระพุทธองค์ทรงสอน สอนให้เกิดศรัทธา ความนิยมชมชื่น ใช้สื่อการเรียนการสอนประกอบการสอน จัดหาสื่อ นวัตกรรม เช่น ภาพยนตร์ วัสดุทัศน เป็นต้น ให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ในด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการประพฤติที่ดีงาม ฝึกการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ติดตามประเมินผล สนับสนุนให้กำลังใจครูผู้สอน อาราธนาพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถมาสอน หรือผู้ทรงคุณธรรมในชุมชน มาเป็นวิทยากรส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียน การประกวดแข่งขันการตอบปัญหาธรรมะ การแข่งขันการสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ เป็นต้น

๒. ด้านงบประมาณ

งบประมาณ เป็นงานสนับสนุนให้งานของสถานศึกษาดำเนินไปสู่ความสำเร็จ และบรรลุผลสมความประสงค์ แบ่งออกเป็น ด้านงบประมาณ มีการวางแผนที่จะใช้เงินงบประมาณ และเงินนอกงบประมาณในการจัดซื้อ และจัดจ้าง เพื่อให้ได้มาซึ่งพัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง การจัดทำบัญชี งานพัสดุ งานทะเบียนและสถิติ งานสารบรรณ ซึ่งเป็นงานธุรการ ทำให้เกิดงานสำคัญขึ้น ๗ งานคือ การจัดทำแผนและบริหารงานงบประมาณ การจัดทำแผนใช้เงินนอกงบประมาณ การจัดซื้อ และจัดจ้าง โดยวิธีการต่างๆ ตามระเบียบ งานการจัดทำ บัญชี งานพัสดุ งานทะเบียนสถิติ และงานสารบรรณ ในส่วนของการส่งเสริมการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ที่เกี่ยวข้องทางด้านบริหารจัดการ งบประมาณนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถส่งเสริมได้ด้วยการจัดดำเนินการวางแผนงาน ในการจัดซื้อ จัดหา หรือจัดทำโดยใช้งบประมาณ เพื่อผลิตสื่อ และจัดอบรมการเรียนการสอนในวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งตามสภาพจริง ผู้บริหารการศึกษา ยังให้การส่งเสริมทางด้านนี้ในระดับน้อย บางสถานศึกษาอาจไม่มีเลย โดยนำงบประมาณไปพัฒนาด้านอื่นๆ ทำให้การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาขาดประสิทธิภาพ รวมทั้งควรวางแผนจัดสรรเงินงบประมาณ เป็นค่าตอบแทนแก่

^{๔๔} กิตติพันธ์ จุจิริกุล, วิทยานิพนธ์ทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙),

พระภิกษุช่วยสอน ค่าตอบแทนวิทยากรที่มาสอน หรือค่าตอบแทนเป็นเงินล่วงหน้าให้กับครู จากการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เป็นต้น^{๔๙}

๓. ด้านกิจกรรม

กิจกรรมเป็นงานให้บริการเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ แก่นักเรียนในทุกๆ ด้าน นอกจากการจัดการเรียนการสอนตามปกติ เพื่อช่วยให้นักเรียนเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ ลักษณะงานที่รับผิดชอบ คือ กำหนดนโยบาย การจัดกิจกรรม ให้การสนับสนุน มอบหมายงานให้บุคลากรรับไปดำเนินการ ออกนิเทศให้คำปรึกษาและควบคุมงาน จัดหางบประมาณให้ จัดให้มีการประเมินผล ส่วนขอบข่ายของงานกิจกรรมนักเรียนนั้น ประกอบไปด้วยการให้บริการด้านสวัสดิการแก่นักเรียน จัดให้มีกิจกรรมร่วมหลักสูตร และควบคุมความประพฤติของนักเรียน ให้อยู่ในระเบียบวินัยของโรงเรียน เป็นบุคคลที่มีวินัยในตนเอง (Self-Disciplined) จากขอบข่ายงานดังกล่าว ทำให้เกิดงานสำคัญขึ้น ๓ งาน คือ การให้บริการ หรือสวัสดิการ การจัดกิจกรรมร่วมหลักสูตร และการควบคุมด้านความประพฤติ ส่วนกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ในส่วนที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะส่งเสริมการสอนวิชาพระพุทธศาสนาได้ชัดเจน คือ การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาให้ครู และนักเรียนได้ร่วมกันประกอบศาสนกิจ โดยการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จัดปฐกฐณนิทรรศการ กิจกรรมประกวดส่งครู และนักเรียนเข้าประกวดในระดับต่างๆ ไม่เฉพาะเพียงภายในโรงเรียน แต่ยังมีหน่วยงานส่วนราชการ สถาบันทางศาสนา และภาคเอกชน ที่ร่วมจัดการประกวดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การประกวดเรียงความ บทความ การตอบปัญหาธรรม เป็นต้น ให้การส่งเสริมสนับสนุน ด้านการสรรหางบประมาณดำเนินการ ให้ขวัญและกำลังใจ แสดงความชื่นชมยินดี ประกาศเกียรติคุณ ยกย่อง เป็นแบบอย่างแก่ครู และนักเรียนได้ดำเนินรอยตาม จัดให้มีการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาหลักธรรม และวัตรปฏิบัติ กิจของบรรพชิตโดยตรง รวมทั้งทำการวิจัยการดำเนินงาน ตามโครงการเพื่อพัฒนาปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ให้ครูมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นการปฏิบัติงาน วางแผนทำงานร่วมกัน วางตนเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อเป็นต้นแบบแก่ครู ร่วมกิจกรรมทางศาสนาทุกครั้ง รวมถึงการติดตาม และประเมินผลโดยใกล้ชิด^{๕๐}

๔. ด้านบุคลากร

งานบุคลากรเป็นงานที่มีความสำคัญอย่างมากที่ จะทำให้การบริหารการศึกษาประสบความสำเร็จได้ ลักษณะการบริหารงานบุคคลนี้ เกี่ยวข้องกับการดำเนินการทุกอย่าง เพื่อให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจ ตั้งใจปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตามขอบข่ายของงาน ได้แก่ การวางแผน การออกกฎระเบียบข้อบังคับ กำหนดตำแหน่ง วางแผนกำลังคน สรรหาบรรจุแต่งตั้งสับเปลี่ยน โยกย้าย หรือเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น จัดทำทะเบียนประวัติ พัฒนาบุคลากร ประเมินผลการปฏิบัติงาน พิจารณาความดีความชอบให้มาตรการวินัย จัดสวัสดิการและให้ประโยชน์เกื้อกูล (Fringe benefits) แก่บุคลากร รวมไปถึงการพิจารณาให้ออกจากงาน จาก

^{๔๙} อ้างแล้ว

^{๕๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๓๙.

ขอบข่ายของงานดังกล่าวทำให้เกิดงานสำคัญ ๘ งาน คือ จัดประชุม พัฒนาบุคลากร สนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการบริหาร พิจารณาความดีความชอบ ให้คำปรึกษา คำแนะนำ จัดสวัสดิการและสงเคราะห์ บำรุงขวัญและกำลังใจ ตลอดจนพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรม ของบุคลากรในด้านการพัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคคลที่มีความศรัทธา มีทักษะ และวิธีการในการถ่ายทอดคุณธรรม และจริยธรรมสู่นักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถส่งเสริมด้วยกระบวนการต่างๆ คือ จัดประชุมครูเพื่อปรึกษาหาแนวทาง การจัดการเรียนการสอนที่จะเพิ่มประสิทธิภาพ การเป็นคนดีแก่นักเรียน โดยให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น นำเสนอแนวทางดำเนินงาน แล้ววางแผนร่วมกัน ให้สามารถจัดแนวทางปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรม นำสู่ผลสำเร็จตามเป้าหมายส่งเสริมพัฒนาบุคลากร โดยการส่งเสริมเข้ารับการอบรมความรู้ทางศาสนา เพื่อให้เกิดศรัทธา นับถืออย่างถูกต้อง มีเหตุผล สามารถอธิบายเหตุแห่งการกระทำ และผลที่เกิดจากการกระทำสร้างขวัญ และกำลังใจ แก่บุคลากรด้วยการพิจารณาความดีความชอบ เมื่อบุคลากรประกอบคุณงามความดี หรือประสบความสำเร็จในการสอน ตลอดจนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากร ติดตามสอบถามและประเมินผลตลอดเวลา^{๕๑}

๕. ด้านอาคารสถานที่

งานด้านนี้เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับตัวอาคาร และบริเวณภายในโรงเรียน ลักษณะงานแบ่งออกเป็น ๕ ส่วน การวางแผนเกี่ยวกับอาคารสถานที่ การบำรุงรักษา และซ่อมแซม การปรับปรุงห้องเรียน การปลูก และตัดแต่งต้นไม้ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน จากขอบข่ายของงานดังกล่าว ทำให้เกิดงานสำคัญขึ้น ๕ งาน คือ การวางแผนด้านอาคารสถานที่ โดยกำหนดว่าจะสร้างอาคารใด วัสดุใด และใช้สถานที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างไร งานบำรุงรักษา และซ่อมแซม เพื่อให้อาคาร สถานที่อยู่ในสภาพคงทนถาวรสวยงามอยู่เสมอ งานปรับปรุงห้องเรียน ให้ใช้การได้ดี มีอุปกรณ์การเรียนการสอนครบครัน งานปลูกบำรุงรักษาต้นไม้ให้สวยงามเหมาะสม กับภูมิ สถาปัตยกรรม ร่มรื่น ใช้ประโยชน์ทั้งร่มเงา และเป็นสื่อการเรียนการสอน ได้ด้วยการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ให้สะอาด เป็นระเบียบสวยงาม และเป็นห้องเรียนภายในได้ร่มไม้ สร้างความสดชื่นเบิกบานให้กับผู้เรียน ก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่จะตามมาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาคารสถานที่ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการอาคารสถานที่ เพื่อส่งเสริมการสอนวิชาพุทธศาสนาได้ดังนี้ ประชุมปรึกษาหารือบุคลากร เพื่อวางแผนดำเนินการในการพัฒนาอาคารสถานที่ๆ จะเอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน รับฟังความคิดเห็น การจัดทำแผนการสนับสนุน สรรหางบประมาณ ในการดำเนินการพัฒนาห้องประกอบการเรียนการสอน เป็นห้องพระพุทธรูป จัดหาจัดทำวัสดุอุปกรณ์ เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าความรู้ของนักเรียน สร้างความภาคภูมิใจ ในภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เกิดจากการสร้างสรรค์ความรู้ด้วยลักษณะทางธรรมชาติ และความงามจากศิลปวัฒนธรรม ของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบศาสนกิจ เช่น พระพุทธรูป ตู้อธรรม ธรรมาสัน ตาลปัตร คัมภีร์ใบลาน หนังสือตำรา เป็นต้น สร้างบรรยากาศที่สงบ เป็นห้องเรียน และห้องฝึกปฏิบัติสมาธิ สร้างสรรค์ปัญญาให้เกิดขึ้น หรือ อาจจะจัดเป็นมุมพระพุทธรูปในห้องเรียน ระเบียงอาคารเรียน จัดสวนหย่อมพระพุทธรูป หาดพระนอนที่ปรากฏในพุทธประวัติ เช่น ต้นจิก

^{๕๑}อ้างแล้ว

ต้นโพธิ์ เป็นต้น นำมาปลูกไว้ในบริเวณโรงเรียน เพื่อใช้เป็นสถานที่ห้องเรียนภายใต้ร่ม และสื่อการเรียนการสอนจากพรรณไม้ด้วย^{๕๒}

สรุปได้ว่า ห้องเรียน ที่มีนักเรียนแน่นมากเกินไป ย่อมลำบากต่อการจัดที่นั่ง ที่นั่งที่จัดเป็นแถว นักเรียนส่วนใหญ่จะมองนักเรียนคนหน้า การจัดเช่นนี้ ไม่ค่อยดี โดยทั่วไปถ้าจัดที่นั่งเป็นรูปวงกลม หรือจัดครึ่งวงกลม จะทำให้เกิดประสิทธิภาพ ต่อการจัดการเรียนการสอน นักเรียนมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการอภิปราย การจัดกลุ่มที่นั่งของนักเรียนเป็นกลุ่ม คน ๓ คน ๔ คน เป็นการจัดกลุ่มเล็ก หรือการทำงานร่วมกัน จะส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นักเรียนต้องการ การสอนที่เปลี่ยนที่นั่งในชั้นเรียน นักเรียนจะทำงานเป็นกลุ่มเล็ก นักเรียนอาจจะทำงานตามลำพังบ้าง เป็นกลุ่มบ้างในเวลาเดียวกัน ดังนั้น การวางแผนการจัดที่นั่งล่วงหน้า ครูต้องพิจารณาเกี่ยวกับเสียง และแสงที่จะรบกวนนักเรียนให้น้อยที่สุด จึงทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ คือ นักเรียนได้เรียนรู้เข้าใจตรงวัตถุประสงค์ เกิดสมาธิ และเกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมเป็นลำดับต่อไป

๖. ด้านสัมพันธ์ชุมชน

โรงเรียนที่อยู่ในชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอยู่เสมอ ดังนั้น จึงเป็นความจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความใกล้ชิดกับชุมชน มีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ร่วมมือกับชุมชนในการจัดกิจกรรมตามความมุ่งหมาย และนโยบายของโรงเรียน ร่วมมือกันพัฒนาการศึกษาให้กับโรงเรียน ขอบข่ายงานด้านนี้ประกอบด้วยการศึกษา รายละเอียดของชุมชน การเยี่ยมเยือนชุมชน การประชาสัมพันธ์ การให้การศึกษาแก่ชุมชน การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน การให้บริการแก่ชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องศึกษาหาข้อมูลพื้นฐานในด้านโครงสร้างทางวัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ ประชาสัมพันธ์การเคลื่อนไหวให้ชุมชนได้ทราบ ในกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น เช่น การตั้งกรรมการโรงเรียนการจัดการศึกษานอกระบบ จัดสัปดาห์ทำความสะอาด จัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา และวันสำคัญที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี เปิดโอกาสให้ชุมชนได้ใช้อาคารสถานที่ ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ช่วยพัฒนาชุมชน เป็นกรรมการในงานกิจกรรมของชุมชน เป็นต้น

โรงเรียนของรัฐส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตวัด มีความใกล้ชิดกับศาสนาธรรม และ ศาสนวัตถุที่โรงเรียนพึงได้รับประโยชน์ ในการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา โดยใช้ทรัพยากรเหล่านี้ อย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างสมานฉันท์ กับบุคลากรทางศาสนา เพื่อนำพาพุทธธรรมเข้าสู่สถานศึกษา โดยอาราธนานิมนต์พระภิกษุ มาเป็นที่ปรึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา การกำหนดข้อธรรมการปรับหลักสูตร และวิธีการสอนให้เป็นรูปธรรม สามารถนำไปปฏิบัติได้บังเกิดผลดีต่อนักเรียน ร่วมจัดกิจกรรมทางศาสนา ให้คณะครู และนักเรียนได้เข้าร่วมเป็นการจัดการเรียนการสอนโดยการปฏิบัติจริง นักเรียนได้ประสบการณ์ตรงมีความเข้าใจขั้นตอน พิธีการเกิดทักษะการปฏิบัติที่ถูกต้อง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี เกิดเป็น

^{๕๒} เรื่องเดียวกัน หน้า ๓๙.

ความศรัทธายึดมั่นในหลักปฏิบัติ เพื่อให้เป็นคนดี ประพฤติดีประพฤติชอบ เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ทรงคุณค่า นอกจากนี้สามารถใช้ ศาสนวัตถุเป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอน ใช้อุปสถ ศาลาการเปรียญ วิหาร ร่มไม้ในบริเวณวัดเป็นห้องเรียน ที่มีบรรยากาศที่สงบร่มเย็น ก่อเกิดสมาธิอย่างมั่นคง นิมนต์พระภิกษุมาเป็นพระอาจารย์สอน เป็นวิทยากรบรรยายธรรม รวมทั้งการร่วมพัฒนาวัด ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจ ของชนชาวไทยให้มีความมั่นคงถาวร เพื่อสืบสารพระพุทธศาสนา ให้ถ่ายทอดต่อไป รวมทั้งติดตามประเมินผลการดำเนินงานต่างๆ อย่างต่อเนื่อง เป็นข้อมูลในส่งเสริม พัฒนา ปรับปรุง การดำเนินการให้มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง^{๕๓}

สรุปได้ว่า การสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นจะต้องให้ความสำคัญกับงานทั้ง ๖ ด้าน ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญที่สุด ที่จะทำให้การพัฒนาการสนับสนุนการปรับปรุงการบริหารงานทั้ง ๖ ด้านให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว เพื่อเป็นปัจจัยส่งเสริมในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดประโยชน์ และมีประสิทธิผลต่อตัวนักเรียนเอง ได้มีความรู้คู่คุณธรรม ประพฤติดี ปฏิบัติดีเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ และมีศักยภาพ เมื่อเติบโตใหญ่จะได้เป็นกำลังสำคัญ ในการพัฒนาประเทศชาติ ให้มีความเจริญก้าวหน้ามั่นคง จรรโลงสืบอายุพระพุทธศาสนาต่อไปในอนาคต

๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๒.๔.๑ ความเป็นมาของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ ๒๕๔๙ ได้กล่าวถึงโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ดังนี้

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ได้รับการอนุมัติจากที่ประชุมของคณะรัฐมนตรีในวันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๙ โดยรัฐบาลได้จัดสรรเงินงบประมาณให้จำนวน ๑๐ ล้านบาท เพื่ออุดหนุนโครงการดังกล่าว เป็นค่าใช้จ่ายต่างๆ เพื่อมีเป้าหมายที่จะให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ตำบลละ ๑ รูป ทั่วประเทศให้พระสงฆ์ จำนวน ๔,๐๐๐ รูป สอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา และได้ดำเนินการตามโครงการทันที โดยเน้นเรื่องหลักธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นประโยชน์มากๆ จะไม่นำเรื่องพิธีกรรม โดยให้เจ้าคณะจังหวัดทั่วประเทศ เป็นผู้พิจารณาคัดเลือก และก็จะจัดส่งเข้ารับการอบรมถวายความรู้ โดยเจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวร เจ้าคณะหนทั้ง ๔ (หนกลางหนตะวันออก หนเหนือและหนใต้) เมื่ออบรมเสร็จแล้ว ก็จะส่งไปให้ความรู้กับนักเรียนนักศึกษาทั่วประเทศพร้อมกัน ๔,๐๐๐ โรงเรียน เพื่อทำหน้าที่เป็นครูพระช่วยสอน ในสถานศึกษา ร่วมกับครูปฏิบัติภารกิจ แต่ละสถานศึกษา โดยมีความคิดพื้นฐานที่ว่า การศึกษาของไทยสมัยก่อนนั้นเริ่มต้นที่วัด โดยพ่อแม่จะส่งลูกหลานไปเล่าเรียนเขียนอ่าน ฟีกัดขัดเกลานิสัยกับพระสงฆ์ที่วัด แต่เมื่อวันเวลาผ่านไปรูปแบบการศึกษา ก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไปมีสถานศึกษาที่ เรียกว่า “โรงเรียน” เข้ามาแทนที่ ทำให้บทบาทของพระสงฆ์ ในการเป็นครูลดน้อยถอย

^{๕๓} เรื่องเดียวกัน หน้า ๓๙ - ๔๓.

ลงไปเป็นลำดับ จนในที่สุดวิชาศีลธรรมก็หลุดหายไปจากหลักสูตรการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม โรงเรียนหลายแห่งที่เห็นความสำคัญของ “ครูพระ” มักจะนิมนต์ไปช่วยสอน และช่วยอบรมบ่มนิสัย เด็กๆ ที่โรงเรียนอาจจะสัปดาห์ละครั้ง หรือเดือนละครั้ง ในขณะที่ฝ่ายพระสงฆ์เอง ก็พยายามที่จะเข้าไปสอนในโรงเรียน แม้ว่าจะต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายต่างๆ เองก็ตาม กระนั้น ยังถูกปฏิเสธจากโรงเรียนหลายแห่ง ว่าไม่มีชั่วโมงให้สอน และในปี พ.ศ.๒๕๔๒

กรมการศาสนาได้เริ่มโครงการ “ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน” ขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหลักสูตร และสื่อการเรียนรู้ เกี่ยวกับหลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา ในสถานศึกษา โดยร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้นักเรียน นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โครงการนี้ ได้เริ่มมาตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๔๖ เป็นต้นมา^{๕๔}

ภายหลังต่อมาจากการที่กระทรวงวัฒนธรรมได้ทำข้อตกลงความร่วมมือกับ กระทรวงศึกษาธิการ ในการที่จะพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม ทั้งในสถานศึกษา และนอกสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างทักษะความรู้ ในเรื่องศิลปวัฒนธรรมจริยธรรม ให้แก่นักเรียน นักศึกษา และครูบาอาจารย์ ในแต่ละระดับการศึกษา และส่งเสริมสนับสนุนการวิจัย และการจัดหลักสูตรด้านศิลปวัฒนธรรม และหลักธรรมทางศาสนา ทั้งหลักสูตรระยะสั้น และระยะยาว ในสถานศึกษาทุกระดับ และได้วางเป้าหมายที่จะขยายพระสอนศีลธรรม ให้เข้าไปสอนในโรงเรียน ให้สอดคล้องความต้องการของกระทรวงศึกษาธิการ และให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ คือ ๑ ตำบล ต่อ ๑ ครูพระ โดยแบ่งตามภาค คือ พระสอนศีลธรรมภาคเหนือ จำนวน ๗๔๓ รูป พระสอนศีลธรรมภาคใต้ จำนวน ๕๔๔ รูป พระสอนศีลธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน ๑,๔๓๒ รูป และ พระสอนศีลธรรมภาคกลาง (รวมกรุงเทพมหานคร) จำนวน ๑,๒๘๑ รูป รวมทั้งหมด ๔,๐๐๐ รูป จากนั้นได้เสนอของบประมาณกลางจากรัฐบาล เพื่ออุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายของพระสอนศีลธรรม จำนวน ๔,๐๐๐ รูป รูปละ ๒,๐๐๐ บาทต่อเดือน และเป็นค่าดำเนินการ จัดทำหนังสือ อุปกรณ์ เกี่ยวกับการเรียนการสอน การติดตามประเมินผลโครงการ เพื่อให้สาธารณชนทั่วประเทศ เห็นความสำคัญของพระสงฆ์ โดยมุ่งเน้น ประโยชน์ที่จะได้รับ คือ ผู้เรียนได้แก่ เด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา และมีเป้าหมายเพิ่มจำนวนพระสอนฯ ให้มากขึ้นเป็น ๒๐,๐๐๐,๐๐๐ รูป เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ตามเป้าหมาย โดยในช่วงแรกได้กำหนดจำนวนพระสอนศีลธรรม เข้าไปสอนในพื้นที่แต่ละระดับ ดังนี้

๑. การศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้มี ๓ ตำบล ต่อ ๑ รูป
๒. ระดับอาชีวศึกษา กำหนด ๓ รูป ต่อ ๑ จังหวัด
๓. จำนวนครูพระสอนที่เหลือจากข้อ ๑ – ๒ ให้ลงพื้นที่ ในกรุงเทพมหานคร โดยจะกระจายไปตามสถานศึกษาแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา

^{๕๔} กรมการศาสนา, คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ ๒๕๔๙, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๔๙), หน้า ๑ – ๔.

ในปีงบประมาณ ๒๕๕๑ กรมการศาสนาได้เปลี่ยนบทบาท การบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ดำเนินการมาแต่เดิม ไปสนับสนุนกิจกรรมคุณธรรมอื่นๆ โดยได้โอนภาระงาน พร้อมงบประมาณให้กระทรวงศึกษาธิการรับดำเนินการ และได้มอบให้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยรับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มาดำเนินการจัดเข้าในพันธกิจ ประเภทงาน ให้บริการวิชาการแก่ชุมชน โดยได้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๕ หน่วยงาน ดังนี้

๑. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีพระสงฆ์ที่มีความพร้อม และมีพระที่สอนอยู่ในสถานศึกษาต่างๆ อยู่แล้ว

๒. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการมีศึกษานิเทศก์ และสถานศึกษา/โรงเรียนที่มีความต้องการพระสอนฯ

๓. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม มีวัฒนธรรมจังหวัดซึ่งเป็นผู้ดูแลโครงการฯ มาแต่เริ่มแรก

๔. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีผู้อำนวยการพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นผู้ส่งเสริมพระสอนฯ ที่เข้าไปทำการสอนในโรงเรียน

๕. ภาคคณะสงฆ์ทั้ง ๑๘ ภาค มีเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัดซึ่งปกครองดูแลพระสอนฯ ทั่วประเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อได้รับมอบโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พร้อมทั้งงบประมาณมาแล้ว เพื่อให้การดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรม มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์อันพึงประสงค์ คือ นักเรียนได้รับการปลูกฝัง ในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม จากพระสอนศีลธรรมโดยตรง และคุ้มค่ากับงบประมาณที่ได้รับ จึงได้เตรียมแผนปฏิบัติการรองรับการดำเนินการโครงการพระสอนศีลธรรม อย่างเป็นระบบ และได้ดำเนินการประสานงานกับ คณะสงฆ์สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยได้มีการประชาสัมพันธ์ โครงการพระสอนศีลธรรม และ จัดอบรมถวายความรู้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ เพื่อสร้างศักยภาพในการทำงาน ให้เป็นที่ยอมรับของสถานศึกษา และเพื่อปลูกฝัง คุณธรรม และ จริยธรรมให้กับนักเรียน ได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง พร้อมกับมีความประพฤติที่ดีงาม โดยได้จัดแผนการดำเนินการโครงการ ซึ่งมีกระบวนการบริหารโครงการ ดังนี้

๑. จัดประชุมคณะกรรมการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๒. จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการ/อำนวยการโครงการพระสอนฯ ทั่วประเทศ

๓. การปฐมนิเทศพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ

๔. การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเข้มข้นวิทยากรแกนนำโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๕. การอบรมพัฒนาเพิ่มประสิทธิภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๖. การจัดทำคู่มือ หนังสือการจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๔๔ และพัฒนาเว็บไซต์โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๗. การวิจัย

๘. การนิเทศ การติดตามประเมินผล

๙. การจัดถวายค่าตอบแทน

๑๐. การรับสมัคร/การคัดเลือกพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั่วประเทศ

ส่วนคุณสมบัติของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้น ต้องสำเร็จการศึกษานักธรรมชั้นเอก หรือ ประโยค ๑ – ๒ ขึ้นไป หรือสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ ทั้ง ๒ แห่ง หรือ เป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นตรีขึ้นไป การดำเนินงานตามโครงการดังกล่าว ถือว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีแม้ช่วงแรกๆ เด็กจะมีความรู้สึกต่อต้านที่พระเข้ามาสอน แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไปก็ได้รับการยอมรับจากเด็กๆ ที่ได้รับการเรียนรู้ศีลธรรมจากครูพระโดยตรง ทำให้เด็กมีจิตใจที่ดี จากเด็กที่เอาแต่ใจตัวเองไม่ค่อยจะเชื่อฟัง เมื่อมีครูพระเข้าไปสอนในสถาบัน ทำให้เขามีความอ่อนโยนไม่แสดงกริยาก้าวร้าว

ดังนั้นโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จึงเริ่มต้นจากการได้รับการอนุมัติจาก ที่ประชุมของคณะรัฐมนตรีในวันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๙ โดยรัฐบาล และกรมการศาสนา ได้อนุเคราะห์งานพร้อมงบประมาณให้กระทรวงศึกษาธิการ รับดำเนินการ และได้มอบให้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มาดำเนินการจัดเข้าในพันธกิจ ประเภทงานให้บริการวิชาการ แก่ชุมชนการดำเนินงานตามโครงการดังกล่าว ถือว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี

๒.๔.๒ วัตถุประสงค์ของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๑. เพื่อจัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ ความสามารถทั้งในด้านปริยัติ และปฏิบัติเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา

๒. เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

๓. เพื่อปลูกฝังให้นักเรียน นักศึกษา มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถนำความรู้ และคุณธรรมไปบูรณาการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสม และมีความสุข

ดังนั้น วัตถุประสงค์ของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน คือ การจัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถ มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ และปลูกฝังหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแก่นักเรียน

๒.๔.๓ บทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๑. เจ้าคณะหน หรือเจ้าคณะจังหวัด มีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- ๑) เป็นประธานคณะกรรมการอำนวยการ ส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนฝ่ายสงฆ์
- ๒) เป็นที่ปรึกษาส่งเสริมสนับสนุนพระสอนศีลธรรม ให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ๓) เป็นประธานในการคัดเลือก ประกาศผล แต่งตั้ง และติดตามการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรม
- ๔) รับรายงานผลการดำเนินงาน การประเมินโครงการ และร่วมแก้ไขปัญหาของพระสอนศีลธรรมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒. ผู้ว่าราชการจังหวัด มีหน้าที่ ดังนี้

- ๑) เป็นประธานคณะกรรมการอำนวยการ ส่งเสริมการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนฝ่ายฆราวาส
- ๒) เป็นที่ปรึกษาส่งเสริมสนับสนุนพระสอนศีลธรรมให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ๓) รับรายงานผลการดำเนินงานการประเมินโครงการ และให้ความเห็นเสนอแนะการดำเนินงานตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้พระสอนศีลธรรมปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีหน้าที่ ดังนี้

- ๑) เป็นที่ปรึกษาแก่พระสอนศีลธรรม ในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนการนำหลักธรรม สาระการเรียนรู้ สู่การปฏิบัติจริงในวิถีชีวิตของนักเรียน
- ๒) ร่วมกับศึกษานิเทศก์ของสถานศึกษา ในการนิเทศการเรียนการสอนครูพระ
- ๓) จัดทำรายงานผลการนิเทศเสนอต่อผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา และกรมการศาสนาเมื่อสิ้นภาคเรียน
- ๔) ร่วมกับศึกษานิเทศก์ประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม

๔. ผู้อำนวยการเขตการศึกษา มีหน้าที่ ดังนี้

- ๑) ร่วมเป็นคณะกรรมการคัดเลือกพระสอนศีลธรรม และคัดเลือกสถาบันการศึกษา
- ๒) แจ้งสถานศึกษาให้เตรียมความพร้อม และสนับสนุนในการรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- ๓) มอบหมายภารกิจให้ศึกษานิเทศก์เขตพื้นที่การศึกษานิเทศพระสอนศีลธรรม

๕. ศึกษาวิเคราะห์เขตพื้นที่การศึกษา มีหน้าที่ ดังนี้

- ๑) ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วางแผนการนิเทศการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม ในสถานศึกษา
- ๒) ร่วมดำเนินการนิเทศครูพระ
- ๓) ร่วมประชุมกับพระสอนศีลธรรม เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน
- ๔) จัดทำรายงานผลการนิเทศเสนอต่อผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา และกรมการศาสนา
- ๕) ร่วมประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรม

๖. สถานศึกษาที่รับครูพระสอนศีลธรรม มีหน้าที่ ดังนี้

- ๑) อำนวยความสะดวกแก่พระสอนศีลธรรมตามความเหมาะสม
- ๒) จัดตารางเวลาสอนให้พระสอนศีลธรรมตามความเหมาะสม
- ๓) ปฐมนิเทศพระสอนศีลธรรมในเรื่องการสอน และบทบาทหน้าที่ของครูพระ
- ๔) จัดครูพี่เลี้ยงเพื่อช่วยเหลือพระสอนศีลธรรม
- ๕) ร่วมกับศึกษานิเทศก์ ประเมินผลการจัดการเรียนการสอน

๗. ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด มีหน้าที่เป็นตัวแทนของกรมการศาสนาในการประสานงานหน่วยงานต่างๆ เพื่อดำเนินงานตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๔.๔ การคัดเลือกโรงเรียนและการกำหนดให้พระสอนในโรงเรียน

นับจากเริ่มต้นของการดำเนินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่เริ่มในปี พ.ศ.๒๕๔๘ ได้กำหนดแนวทางในการคัดเลือกโรงเรียนสำหรับพระสอนศีลธรรม ดังนี้

๑. เจ้าคณะจังหวัดร่วมกับผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา และศึกษานิเทศก์เขตการศึกษา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด พิจารณาคัดเลือกโรงเรียนตามความเหมาะสม ในแต่ละบริบท โดยพิจารณาจากโรงเรียนในตำบล อำเภอ และจังหวัดตามลำดับ ดังนี้

๑.๑ เป็นโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการวิถีสอนในตำบล อำเภอ จังหวัดนั้นๆ

๑.๒ เป็นโรงเรียนที่อยู่ในตำบล อำเภอ จังหวัด ที่มีความเสี่ยงที่มีผลต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนของนักเรียน นักศึกษาสูง หรือโรงเรียนมีความต้องการ เป็นเร่งด่วนที่ต้องร่วมแก้ปัญหาเชิงพฤติกรรมของนักเรียน นักศึกษา

๑.๓ เป็นโรงเรียนที่มีห้องจริยศึกษา ที่พระสามารถใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้ ทางพระพุทธศาสนา สามารถจัดกิจกรรมที่นำหลักธรรม ของพระพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต

๑.๔ เป็นโรงเรียนที่พระสามารถเดินทางไปสอนได้สะดวก

๒. เขตการศึกษาประกาศผลการคัดเลือกโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการพระสอนศีลธรรม

๓. เขตพื้นที่การศึกษาแจ้งโรงเรียนที่ได้รับคัดเลือก และชี้แจงวัตถุประสงค์ตลอดจนแนวทางในการดำเนินการของโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดพระเข้าสอนในแต่ละช่วงชั้น

๔. สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด แจ้งพระให้ปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียนและประสานกับโรงเรียน ตลอดจนสนับสนุนให้การปฏิบัติงานของพระเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

๕. การจัดให้พระสอนในโรงเรียน สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด พิจารณาตามความเหมาะสม โดยพระ ๑ รูป อาจจะเข้าสอนในสถานศึกษาใกล้เคียงได้มากกว่า ๑ โรงเรียน ขึ้นอยู่กับบริบทและความเป็นไปได้ของพระ

๒.๔.๕ การรับสมัครและคัดเลือกพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

การดำเนินการรับสมัครครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ผ่านมาที่เริ่มในปีงบประมาณ ๒๕๔๘ มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้^{๕๕}

๑. กรมการศาสนากำหนดจำนวนพระในการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัด และระดับการศึกษาในสถานศึกษา

๒. กรมการศาสนาประกาศรับสมัครครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประจำปีงบประมาณ

๓. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด จัดทำใบสมัครตามที่แนบท้ายประกาศการรับสมัครครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๔. สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดทั่วประเทศ รับสมัครพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยร่วมมือกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ในการจัดเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก ในการรับสมัคร เช่น เป็นเจ้าหน้าที่รับสมัคร ตรวจสอบ เอกสารการรับสมัคร รวบรวมรายชื่อพระสงฆ์ที่สมัคร เพื่อรายงานเจ้าคณะจังหวัด

๕. เจ้าคณะจังหวัดดำเนินการพิจารณาคัดเลือกพระสงฆ์ เพื่อคัดเลือกเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยดำเนินการ ดังนี้

๕.๑ คัดเลือกจากผู้สมัครที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามประกาศของกรมการศาสนา

๕.๒ ในกรณีที่ผู้สมัครเกินจำนวนที่กำหนดให้เจ้าคณะจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัดที่มีอาวุโสสูงทางสมณศักดิ์ เป็นประธาน และเจ้าคณะจังหวัดที่มีอาวุโสรองลงมาเป็นรองประธาน ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาพิเศษผู้ทรงคุณวุฒิในเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวนตามความเหมาะสม โดยมีผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นฝ่ายเลขานุการ ให้คณะกรรมการดังกล่าวพิจารณาโดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

^{๕๕} บุญหนา จิมาวัง และฤดี แสงเดือนฉาย, “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรม ในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙”, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา, ๒๕๕๑), หน้า ๓๐-๓๔.

๑) พิจารณาคัดเลือกผู้สมัครที่ดำเนินการสอนอยู่ในสถานศึกษาในตำบล อำเภอ จังหวัดนั้นๆ ก่อน หากยังมีจำนวนเกินให้พิจารณาจากผลงาน และประสบการณ์ของผู้สมัคร

๒) พิจารณาคัดเลือกผู้สมัครที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย หากมีจำนวนเกินให้พิจารณาจากผลงาน และประสบการณ์ของผู้สมัคร

๓) พิจารณาคัดเลือกผู้สมัครที่ผ่านการอบรมครูพระสอนพุทธศาสนา ตามมติมหาเถรสมาคม ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกระทรวงศึกษาธิการหากมีจำนวนเกินให้พิจารณาจากผลงาน และประสบการณ์ของผู้สมัคร

๔) เมื่อพิจารณาตามข้อ (๑) ถึง (๓) แล้วยังไม่ครบตามจำนวนที่ประกาศให้อยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการฯ

๕) สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด จัดทำประกาศผลการคัดเลือก พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนของแต่ละจังหวัด

๖) ผู้สมัครรายงานตัวโดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจัดทำทะเบียนประวัติ และแจ้งพระสงฆ์ที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ

๒.๔.๖ การกิจตามโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

๑. เป็นผู้สอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียน โดยมีคาบสอนอย่างน้อย ๒ คาบต่อสัปดาห์

๒. เป็นผู้สอนหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ในหลักธรรม

๓. เป็นผู้สอนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักธรรมทางศาสนา เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมให้เด็ก และเยาวชนมีความรู้ในหลักธรรม

๔. เป็นผู้จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อปลูกฝังคุณธรรมตามหลักธรรมทางศาสนาเพื่อการปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

๕. เป็นผู้จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาและเป็นผู้นำนักเรียน ครู ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา

๖. เป็นครูผู้สอนประจำโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๗. เป็นผู้อบรมและเป็นกรรมการคุมสอบหลักสูตรธรรมศึกษาในเรือนจำและสถานพินิจฯ

๘. เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่โรงเรียนและชุมชน

สรุปได้ว่า โครงการพระสอนศีลธรรมเป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถ ทั้งในด้านปริยัติ และปฏิบัติเข้าไปมีส่วนร่วม ในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา เพื่อให้นักเรียนนักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา และเพื่อปลูกฝังให้นักเรียนนักศึกษา มีความรู้คู่คุณธรรมสามารถนำความรู้ และคุณธรรมไปบูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข

๒.๕ สภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน

ปัจจุบันนโยบายการศึกษา คุณธรรมนำความรู้ เป็นที่นิยมแพร่หลาย พระสงฆ์สามารถเข้าไปสอนในสถานศึกษาได้สะดวก โดยมีรัฐบาลสนับสนุน และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เข้าไปช่วยพัฒนาพระภิกษุสงฆ์ให้มีความสามารถมากยิ่งขึ้น สิ่งที่ต้องการมากในขณะนี้ คือ พระสงฆ์ที่สามารถสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีน้อยไม่เพียงพอ บางโรงเรียนไม่มีพระสอนศีลธรรมเข้าไปสอน ทำให้เด็กขาดโอกาส บางครั้งพระสอนศีลธรรมบางรูปไม่มีความเข้าใจเนื้อหา และหลักสูตรที่จะสอนอย่างครบถ้วน และปัจจุบันการสัมมนาทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นสาระหนึ่งในกระบวนการสอนศีลธรรมยังไม่ได้ดำเนินการ รวมทั้งขาดการประสานงาน^{๕๖}

บทบาทหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมในการเข้าไปสอนในโรงเรียน คือการเข้าไปสอนวิชาพระพุทธศาสนา การเข้าไปอบรมศีลธรรมจรรยา การเข้าค่าย ช่วยสอนช่วยอบรมวิชาธรรมศึกษา และการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ จากการระดมความคิดเห็นมีข้อสรุป ดังนี้

๑. มีผู้สะท้อนปัญหาว่า พระสอนศีลธรรมไม่พัฒนาเทคนิคการสอน หรือไม่พัฒนาดนเองในการสอน

๒. การเข้าไปสอนวิชาธรรมศึกษา เวลาเรียนธรรมศึกษาน้อย ไม่สอดคล้องกับหลักสูตร น่าจะมีการขยายเวลาในการสอบธรรมศึกษานี้ออกไป

๓. พระที่เข้าไปสอนศีลธรรมในโรงเรียน ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากผู้อำนวยการโรงเรียน หรือ ตลอดจนผู้ปกครอง

๔. การอบรมค่ายคุณธรรมไม่ว่าจะเป็นค่ายพุทธบุตร หรืออบรมกิจกรรมต่างๆ ไม่มีงบประมาณสนับสนุน การจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมไม่มีงบประมาณที่จะไปดำเนินการ บางครั้งต้องอาศัยเจ้าอาวาสวัดต่างๆ ช่วยสนับสนุน

๕. ปัญหาห้องสมุดของโรงเรียน บรรยากาศสิ่งแวดล้อมไม่เอื้ออำนวย เช่น ห้องสมุดขาดตำราเกี่ยวกับวิชาพระพุทธศาสนา หรือขาดหลักสูตรธรรมศึกษา บางแห่งที่เป็นสำนักเรียน ต้องรับผิดชอบในการจัดซื้อจัดหาตำราเกี่ยวกับธรรมศึกษา หรือได้รับการจากสนับสนุนจากแม่กองธรรมก็ไม่เพียงพอ ตลอดจนในสถานศึกษาไม่มีพระพุทธรูป หรือไม่มีห้องจริยธรรม ที่เป็นบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

๖. กฎระเบียบของโรงเรียน ไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

๗. มีการปฏิบัติตน ไม่สอดคล้องกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

๘. คู่มือการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ไม่มีงบประมาณในการจัดซื้อ หรือขาดโปรเจกเตอร์ และควรมี Notebook ถวายพระด้วย

^{๕๖} อ่างแล้ว, หน้า ๔๙-๕๑.

๙. พระสอนศีลธรรมบางรูป ขาดความรับผิดชอบในการสอน โดยอาศัยความคุ้นเคยกับผู้บริหาร เช่น ในอดีตสอนจริง แต่ปัจจุบันเมื่อมีตำแหน่งมีหน้าที่รับผิดชอบสูงขึ้น กลับไม่ได้สอน แต่ยังมีรายชื่ออยู่ที่โรงเรียนนั้น^{๕๗}

สรุปได้ว่า การสอนวิชาพระพุทธในโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นการสอนในระดับใดก็ตาม ผู้สอนจะต้องวิเคราะห์ถึงสภาวะการรับรู้ และการตอบสนองในการเรียนรู้ของนักเรียนในวัยที่แตกต่างกัน เพื่อการปฏิบัติตน ต้องสอดคล้องกับการเรียนการสอน สร้างคู่มือการเรียนการสอน เพื่อรองรับที่กว้างขวางและขยายออกไป

๒.๖ สภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

๒.๖.๑ สภาพพื้นที่อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

การปกครองทางราชการ อำเภอละแม จังหวัดชุมพร แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๔ ตำบล คือ (๑) ตำบลละแม (๒) ตำบลทุ่งหลวง (๓) ตำบลสวนแตง (๔) ตำบลทุ่งควาวัด

สถานศึกษาในอำเภอละแม มี ๒ แห่ง ในเขตอำเภอละแมมีโรงเรียนประถมศึกษาในบริเวณชุมชนหลักๆ ของแต่ละตำบล มีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ๑ แห่ง คือ โรงเรียนละแมวิทยา

ระดับมัธยมศึกษา ๑ แห่ง คือ โรงเรียนละแมวิทยา

คณะสงฆ์อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ปัจจุบันมีพระครูสุวรรณอินทโชติ เจ้าอาวาสวัดสุวรรณธารารามเป็นเจ้าคณะอำเภอ แบ่งการปกครองออกเป็น ๔ ตำบล มีวัดรวม ๑๐ วัด ดังนี้ ตำบลละแม มี ๒ วัด ตำบลทุ่งหลวง มี ๓ วัด ตำบลสวนแตงมี ๓ วัด ตำบลทุ่งควาวัดมี ๒ วัด

การสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนของคณะสงฆ์อำเภอละแม

พระครูสุวรรณอินทโชติ เจ้าอาวาสวัดสุวรรณธาราราม เจ้าคณะอำเภอละแม ได้จัดส่งพระภิกษุสามเณร ให้เข้าไปสอนจริยธรรมในโรงเรียนต่างๆ เป็นประจำ ทั้งโรงเรียนระดับประถมศึกษา และ ระดับมัธยมศึกษา เช่น โรงเรียนละแมวิทยา เป็นต้น

๑. วิชาพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์อำเภอละแม ได้มอบหมายให้คณะสงฆ์ตำบล จำนวน ๒ ตำบล รับผิดชอบการเรียนการสอนนักเรียน ของโรงเรียนในอำเภอละแม และระดับมัธยมศึกษา จำนวน ๒ โรงเรียน และมอบหมายให้มีผู้ปฏิบัติงาน มีหน้าที่ดำเนินการสอน ตามที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าคณะจังหวัด และปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับแต่งตั้งประสาน นอกจากที่ได้กำหนดไว้ในประกาศคณะสงฆ์อำเภอละแม

๒. ผู้ตรวจการ ผู้ตรวจการเรียนการสอน มอบหมายให้เจ้าคณะตำบลละแม, เจ้าคณะตำบลทุ่งหลวง, ตรวจโรงเรียนที่มีพระเข้าไปสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามสมควรแก่หน้าที่ ที่รับผิดชอบในเขตปกครอง

^{๕๗} เรื่องเดียวกัน หน้า ๗๐-๗๑.

สรุปได้ว่า การปกครองในอำเภอละแม จังหวัดชุมพร แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๔ ตำบล ได้มีการกระจายการทำงานในด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งมีพระครูสุวรรณอินทโชติ เจ้าอาวาสวัดสุวรรณธาราราม เจ้าคณะอำเภอละแม ได้จัดส่งพระภิกษุสามเณร ให้เข้าไปสอนจริยธรรมในโรงเรียนต่างๆ และมอบหมายให้มีผู้ปฏิบัติงาน มีหน้าที่ดำเนินการสอน ตามที่ได้รับมอบหมาย และมีการตรวจสอบการทำงานพระเข้าไปสอนวิชาพระพุทธศาสนา ตามสมควรแก่หน้าที่ที่รับผิดชอบในเขตปกครอง

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา โดยเชื่อมโยงกับการวิจัย นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย พอนำมาสรุปได้ดังนี้

๒.๗.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพ

พระครูวัชรอินทวงศ์ (สกล อินทวิโส) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาประสิทธิภาพของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนเวฬุวันวิทยา ตำบลหนองไผ่ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นมา และสภาพการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเวฬุวันวิทยา เป็นหนึ่งในโรงเรียนวิถิพุทธ ที่ได้นำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา ไปปรับใช้ในกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เยาวชนหรือนักเรียน ในสถานศึกษามีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น และเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาต่างๆ โรงเรียนวิถิพุทธ เป็นโรงเรียนที่เน้นการบริหารศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมในด้านต่างๆ มีโครงสร้างการบริหารหลักสูตรการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งทุกกิจกรรม จะเน้นที่ครูผู้สอน และนักเรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนมุ่งประเมินผลสัมฤทธิ์ แก่นักเรียนในการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นให้นักเรียนคิดเป็นทำเป็น หรือเป็นคนเก่งดี การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเวฬุวันวิทยา โดยภาพรวม และรายด้าน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแสดงว่า อยู่ในระดับมากอยู่ ๔ ด้าน และ ระดับปานกลางอยู่ ๑ ด้าน โดยเรียงลำดับความตามค่าเฉลี่ยจากสูงไปหาต่ำ คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยี ด้านการวัดและประเมินผล และด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร^{๕๘}

พระใบฎีกาเทียนชัย เมธงกาโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียน เขตพื้นที่อำเภอเสนาให้จังหวัดสระบุรี” ผลวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่อำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก

^{๕๘} พระครูวัชรอินทวงศ์ (สกล อินทวิโส), “ศึกษาประสิทธิภาพของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนเวฬุวันวิทยา ตำบลหนองไผ่ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก.

โดย อันดับแรก ได้แก่ ด้านวิธีการสอน รองลงมา ด้านการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน และด้านการใช้อุปกรณ์ในการสอน ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักเรียนที่มีอายุและระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา แตกต่างกัน ส่วนนักเรียนที่มีเพศและสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา ไม่แตกต่างกัน ปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรีโดยจำแนกดังนี้ (๑) ด้านการใช้อุปกรณ์ในการสอน ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ อุปกรณ์การสอนมีน้อยเกินไป สื่อชำรุดใช้การไม่ได้ และหนังสือเรียนได้ล่าช้า ข้อเสนอแนะ ได้แก่ จัดให้มีอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนให้ครบถ้วน ซ่อมแซมสื่อต่างๆ ให้พร้อมต่อการใช้งาน และจัดให้มีเอกสารทดแทนหนังสือเรียน (๒) ด้านการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ บรรยากาศในห้องเรียนไม่น่าเรียน มีเสียงและกลิ่นไม่พึงประสงค์รบกวน อากาศในห้องเรียนร้อนหรือเย็นเกินไป ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรมีกิจกรรมนันทนาการเพิ่มขึ้น พาไปทัศนศึกษาดูงาน จัดให้สถานที่เรียนให้มีบรรยากาศดี (๓) ด้านวิธีการสอน ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ เนื้อหาของวิชาเข้าใจยากบางครั้งต้องเร่งรีบสอน พระอาจารย์มีน้ำเสียงเบา และพูดเร็วเกินไป มีคาบเรียนน้อยเกินไปในแต่ละสัปดาห์^{๕๔}

พระปลัดสนชัย ภูมิปาโล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษาในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลวิจัยพบว่า (๑) ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษาในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๑ และเมื่อพิจารณาทุกด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ตามลำดับคือ ด้านผู้สอน ด้านหลักสูตรด้านการประเมินผลการเรียน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน (๒) ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษาในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสถานภาพ พบว่า นักเรียนที่มี เพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษาในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน มีผลทำให้ความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษาในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไม่แตกต่างกัน โดยไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ จึงปฏิเสธตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักเรียนที่มี อายุ ระดับชั้นที่กำลังศึกษาอยู่ ระดับชั้นความรู้ธรรมศึกษา และจำนวนปีที่เรียนธรรมศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษาในอำเภอภาชี จังหวัด

---

^{๕๔} พระใบฎีกาเทียนชัย เมธงาโร, “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียน เขตพื้นที่อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก.

พระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน มีผลทำให้ความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษาในอำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ (๓) ผลการศึกษาปัญหา และอุปสรรค ต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษาในอำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า (๓.๑) ด้านหลักสูตร เวลาที่ใช้เรียนวิชาธรรมศึกษามีเวลาน้อยเกินไป (๓.๒) ด้านผู้สอน ผู้สอนมีเวลาในการสอนวิชาธรรมศึกษาน้อยเกินไป (๓.๓) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนนั้นเน้นการบรรยายมากเกินไป (๓.๔) ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน ผู้เรียนไม่มีหนังสือเรียนสำหรับวิชาธรรมศึกษาครบได้ทุกคน และ (๓.๕) ด้านการประเมินผลการเรียน ผู้เรียนไม่ค่อยทำงานส่งหรือส่งแต่ไม่ได้ตามกำหนดเวลาที่ให้ไว้ (๔) แนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่าง ๆ พบว่า (๔.๑) ด้านหลักสูตร สรุปเนื้อหาที่จะนำไปสอนให้สั้นกระชับในเนื้อหาวิชาเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายขึ้น (๔.๒) ด้านผู้สอน ต้องเพิ่มเวลาสำหรับการสอนวิชาธรรมศึกษาให้มากกว่าเดิมอีก (๔.๓) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ควรมีการเพิ่มกิจกรรมการเรียนการสอนนอกจากบรรยายแล้วควรเพิ่มการให้ฝึกภาคปฏิบัติให้สอดคล้องกับการบรรยาย (๔.๔) ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน ต้องหาหนังสือเรียนวิชาธรรมศึกษามาให้ผู้เรียนได้ครบทุกคนเพื่อจะได้นำไปอ่านเพื่อความเข้าใจยิ่งขึ้น และ (๔.๕) ด้านการประเมินผลการเรียน ควรให้เวลาในการมอบหมายงานให้เหมาะสมกับงานที่ให้ไปกับผู้เรียนด้วย^{๖๐}

พระคำไข คมภิรานนโท ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตรการเรียนการสอน ของวิทยาลัยสงฆ์นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ผลวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตรการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ปานกลางการจัดหลักสูตร เป็นไปตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ แต่บุคลากรยังขาดทักษะ และประสบการณ์ เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรการเรียนการสอน เน้นการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมตามแผนการสอน การวัดผลเน้นประเมินผลตามสภาพความเป็นจริง วิเคราะห์ผลการประเมิน เพื่อใช้ในปีต่อไป อย่างไรก็ตามยังขาดแคลนสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัย และการนิเทศการสอนอย่างต่อเนื่อง (๒) วิทยาลัยสงฆ์องค์ต่อ ควรจัดให้มีการศึกษาดูงานฝึกอบรมด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ในการพัฒนาครูอาจารย์ และบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นนโยบาย และแผนการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม จัดหาสื่อ และเทคโนโลยี การเรียนการสอน และ ฝึกอบรมการใช้ อย่างมีประสิทธิภาพ อนึ่งควรจัดหาเอกสาร ตำรา อุปกรณ์ เกี่ยวกับขบวนการเรียนการสอนให้เพียงพอ^{๖๑}

^{๖๐} พระปลัดสนชัย ภูมิปาโล, “ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษาในอำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก.

^{๖๑} พระคำไข คมภิรานนโท, “ประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยสงฆ์ นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ก.

พระไพศาล ปณฺณวฑฺฒโน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการจัดการการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี” ผลวิจัยพบว่า (๑) ประสิทธิภาพการจัดการการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ของวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบุคลากร ด้านเทคนิคและวิธีการสอน ด้านสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสื่ออุปกรณ์การสอน อยู่ในระดับปานกลาง (๒) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อประสิทธิภาพการจัดการการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ของวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้าน อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา นักรธรรม และวุฒิการศึกษา เปรียบเทียบ ไม่มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อประสิทธิภาพการจัดการการเรียนการสอน พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ของวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เกิดความแตกต่างกันได้ จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนวุฒิการศึกษาสามัญ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ (๓) ปัญหา อุปสรรค ในประสิทธิภาพการจัดการการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ของวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ได้แก่ พระที่สอนพระปริยัติธรรมมีจำนวนน้อย ที่สอนอยู่ก็สอนหลายวิชา ใช้วิธีการสอนแบบไม่ทันสมัย ไม่มีเทคนิคใหม่ๆ ทำให้ขาดความน่าสนใจในการเรียน ขาดอุปกรณ์ที่จะมาช่วยสอน เพื่อเพิ่มความสนใจในการเรียน สถานที่เรียนอยู่ที่แออัด ไม่สงบ และมีเสียงรบกวนจากภายนอก ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา ประสิทธิภาพการจัดการการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ของวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ได้แก่ ด้านบุคลากร สรรหาพระที่ทำงานที่สอนพระปริยัติธรรมรุ่นใหม่เพิ่มขึ้น โดยทดสอบวัดความรู้และทดลองปฏิบัติหน้าที่การสอนจริง ด้านเทคนิคและวิธีการสอน เพิ่มแรงจูงใจในการท่องจำอาจจะเป็นคำตอบแทนหรือรางวัล เพื่อให้เกิดความสนใจมากยิ่งขึ้น, ด้านสื่ออุปกรณ์การสอน เพิ่มอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยสอนเพิ่มมากขึ้น เช่น สื่อรูปภาพ สื่อเสียง, ด้านสภาพแวดล้อม จัดสถานที่เรียนให้เหมาะสม มีอากาศถ่ายเทสะดวก ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก^{๖๒}

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพ เป็นพฤติกรรมของผู้ที่ปฏิบัติการในการทำงาน เปงงานของผู้ที่ทำงานนั้นๆ อันจะหมายถึงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงขีดความสามารถในการทำงานของผู้ทำงานตามหน้าที่ โดยผู้ที่ทำงานนั้นมีแผนการทำงานมีระเบียบ กฎเกณฑ์ ความรับผิดชอบความละเอียดรอบคอบในการทำงานนั้นๆตลอดจนมีความกระตือรือร้นหรือมีสิ่งเร้าใจในการทำงาน และการพิชิตปัญหาและอุปสรรคในการทำงานตลอดจนความรู้สึกไปในทางบวกความชอบในหน้าที่ความสบายใจในการทำงาน ความสุขในงานมีความอดทนต่อสภาพแวดล้อมในด้านต่างๆ หรือเป็นความรู้สึกที่พอใจต่อสิ่งต่างๆ ที่ทำให้เกิดความชอบความสบายใจ และเป็นความรู้สึกที่บรรลุถึงผลการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนๆ

^{๖๒} พระไพศาล ปณฺณวฑฺฒโน, “ประสิทธิภาพการจัดการการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก.

๒.๗.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

พระนิพนธ์ เทวธมโม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒” ผลวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็น ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตรอยู่ในระดับสูง เช่นการสอนโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ เลือกกิจกรรม โดยใช้เกณฑ์ความสนใจของนักเรียน มีการวางแผน และเตรียมการสอนตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งเลือกวิธีการสอน และกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และปรับตัวประสงค์ที่เป็นนามธรรม ให้เป็นเชิงพฤติกรรม การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า นั้น พบว่าอยู่ในระดับสูง การประเมินด้านกระบวนการสอนพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง การประเมินผลด้านผลผลิตจากการสอนนั้นพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูง นอกจากนี้ครูผู้สอนได้มีข้อเสนอแนะที่จะให้ครูผู้สอนวิชานี้บังเกิดผลดีที่สุด คือ ครูควรสอนโดยเน้นฝึกปฏิบัติหรือลงมือกระทำร่วมกันอย่างแท้จริง เช่น การอาราธนาศีล ๕ วิถีกราบ การไหว้ การประเคนของที่ถูกต้อง และการจัดพิธีกรรมต่างๆ เช่น เวียนเทียน ตักบาตร หรือวันสงกรานต์ เป็นต้นเพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่า และภาคภูมิใจในวัฒนธรรม และศาสนาของตนเอง^{๖๓}

พระประกาศิต ปญฺญารโ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนวัดบ้านสะแกชำ ตำบลบ้านสะแกชำ อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์” ผลวิจัยพบว่า ในด้านเทคนิคการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของโรงเรียนวัดบ้านสะแกชำ พบว่า ครูได้ใช้กิจกรรมต่างๆ สำหรับการเรียนการสอน เพื่อพัฒนานักเรียนทั้งในด้านพฤติกรรมทางกาย วาจาและจิตใจ ปลุกเร้าให้มีส่วนร่วม ให้โอกาสและเห็นความสำคัญ มีการฝึกทักษะใหม่ ให้นักเรียนจัดสถานที่ให้เหมาะสมแก่นักเรียน สร้างบรรยากาศ และมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ส่วนวิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่สำคัญ คือ แบบบรรยาย แบบสาธิต ทำกิจกรรมกลุ่ม การแสดงบทบาทของนักเรียน^{๖๔}

พระสถิต มหาลาภ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนม่วง ตำบลศิลา” ผลวิจัยพบว่า การสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนวิถิพุทธของโรงเรียนบ้านโนนม่วง พบว่า ได้ยึดหลักวิธีการเสริมสร้างศรัทธาแก่ผู้เรียนด้วยการปลุกฝังด้วยโอวาท ๓ คือ ไม่ทำชั่วทำแต่ดี ชำระจิตให้บริสุทธิ์ เน้นให้เกิดการเรียนรู้ที่ตัวผู้เรียน และ เปนโรงเรียนขนาดเล็ก มีนักเรียนจำนวน ๓๗๒ และผู้บริหาร ครูสอนจำนวน ๒๐ รูป/คน รวมทั้งครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วย นักเรียนส่วนใหญ่ เปนคนในพื้นที่บ้านโนนม่วง และบ้านใกล้เคียง แต่ปัญหาที่สถานศึกษาประสบอยู่เสมอ คือ ผู้ปกครองย้ายนักเรียน นักเรียนติดเกมส์ หนี

^{๖๓}พระนิพนธ์ เทวธมโม, “การประเมินการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ก

^{๖๔}พระประกาศิต ปญฺญารโ, “บทบาทของครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนวัดบ้านสะแกชำ ตำบลบ้านสะแกชำ อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์”, *ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ก.

เรียนไปเที่ยวในตัวเมืองขอนแก่น โดยครูและผู้ปกครองเห็นว่า จะต้องร่วมมือกันในการป้องกัน และดูแลเอาใจใส่ ครูพระสอนศีลธรรม จึงเป็นที่พึ่งแก่สถานศึกษาในการอบรม ให้ความรู้ศีลธรรมแก่นักเรียน ด้วยเหตุนี้ ครูพระสอนศีลธรรม จึงมีคุณสมบัติที่ตรงกับสาขาวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อให้ความรู้ต่างๆ แก่นักเรียนอย่างครบถ้วน และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ในแง่บุคคลแบบอย่างทางสังคม ส่วนโครงสร้าง และการบริหารงานของโรงเรียนวิถิพุทธ บ้านโนนม่วงแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน คือ บริหารงานทั่วไป ฝ่ายบริหารงานงบประมาณ ฝ่ายบริหารงานบุคคล ฝ่ายบริหารงานวิชาการ ผลการสอบวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนวิถิพุทธ ของโรงเรียนบ้านโนนม่วงพบว่า ผลการสอบวิชาพระพุทธศาสนา ผลของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการสอน ผลการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ และผลของกิจกรรมการทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ ทำให้นักเรียนได้พัฒนาตนตามหลักพุทธธรรมต่างๆ อย่างใกล้ชิด และต่อเนื่องทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์กล่าว คือ มีประสิทธิภาพในการเรียนการสอนดียิ่งขึ้น รู้จักการปรับตัวเข้ากับสังคม และกลุ่มเพื่อนได้ดีรู้จักยับยั้งอารมณ์ฝ่ายอกุศลที่แสดงออกทางกาย วาจา เช่น ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ทะเลาะกับเพื่อนๆ ไม่ทำความเดือดร้อนแก่ผู้ปกครองและชุมชน รู้จักกตัญญูต่อผู้ปกครอง และสถานศึกษา ประพฤติตนเป็นคนอ่อนน้อม ถ่อมตน มีจิตใจจริงใจไม่หดหู่ มีความเมตตาต่อเพื่อนๆ และคนอื่น รู้จักมารยาทเรียบร้อยดีงามทางสังคมไทย แต่งกายเรียบร้อย มีวาจาสุภาพ ให้ความเคารพบูชาผู้มีพระคุณ รับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ตรงต่อเวลา ลดเลิกสิ่งเสพติดให้โทษ ซึ่งเป็นเหตุให้เสียทรัพย์สินเสียสุขภาพ^{๖๕}

พระมหาธีรพันธุ์ ธีรบุญโณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์แบบเรียนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษา” ผลวิจัยพบว่า การจัดเนื้อหาในแบบเรียน ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับหัวข้อเรื่องต่างๆ นั้นเป็นสำคัญ แต่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ กับหัวข้อเรื่องต่างๆ เหล่านั้นโดยเห็นความแตกต่าง ระหว่างการรับรู้ของผู้เรียนในแต่ละวัย โดยปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้การนำเนื้อหาในแบบเรียน ไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ได้ผล ตามความมุ่งหมายของหลักสูตรและบรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตรได้อย่างครบถ้วน^{๖๖}

ดวงทิพย์ ตันทศศรี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ระดับประถมศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครบุรีรัมย์” ผลวิจัยพบว่า (๑) สภาพและปัญหาของการจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ๓.๘๙ โดยด้านการจัดกิจกรรมเสริม และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรองลงมา ได้แก่ ด้านการใช้สื่อ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการเรียนการสอน ด้านสถานที่ และงบประมาณตามลำดับ (๒) ผล

^{๖๕} พระสถิต มหาลาภ, “การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถิพุทธ: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนม่วง ตำบลศิลา อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ก.

^{๖๖} พระมหาธีรพันธุ์ ธีรบุญโณ, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ แบบเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก.

การศึกษาความต้องการของผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ปกครองในการจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครบุรีรัมย์ พบว่า ควรมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น มีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย และเหมาะสมกับเด็กนักเรียน และจัดให้มีการเข้าค่ายคุณธรรม เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการด้านสติปัญญา ให้เด็กนักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ ได้มีการทำวัตรสวดมนต์อาทิตย์ละครั้งในวันสุคติบูชา และสามารถทำให้ครูและนักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และศีลธรรมที่ดีในจิตใจสำนึกของทุกคน^{๖๗}

สรุปได้ว่า การสอนวิชาพระพุทธศาสนา ครูที่ดีต้องมีทั้งวิชาและจรณะ บทบาทสำคัญของครูผู้สอนมีสามคำ คือ แนะนำ ทำให้ง่าย อยู่ให้เห็น แนวการสอนพุทธวิธี ประกอบด้วย วิธีสอนแบบอุปมาอุปไมย วิธีสอนแบบปุจฉาวิสัชนา วิธีสอนแบบธรรมสาธกัจฉา วิธีสอนแบบอริยสัจ วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนแนวพุทธศาสตร์ เป็นวิธีการสอนที่สรุปได้ว่า เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เป็นการพัฒนาความสามารถในการคิดหาความจริง วิธีสอนแบบไตรสิกขา วิธีสอนโดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการและวิธีสอนตามหลักพุทธสูตร ซึ่งอยู่ที่ครูผู้สอนจะต้องเลือกสรรวิธีการสอนให้เหมาะสมกับตัวผู้เรียน เพื่อจะได้ทำการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๗.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

พระมหาวุฒิชัย มหาเมตติโก ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลคุณภาพชีวิตการทำงานและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่มีต่อการปฏิบัติงานของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัด นครปฐม” ผลวิจัยพบว่า ๑ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้รับการยอมรับจากสังคม อยู่ในระดับ มากที่สุด การปฏิบัติการสอนของครูพระสอนศีลธรรม อยู่ในระดับมาก การพัฒนาความสามารถ ของครูพระสอนศีลธรรม ความมีอิสระในการทำงาน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ อยู่ในระดับมาก ส่วน การมีส่วนร่วมในโรงเรียน และความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัว อยู่ในระดับปานกลาง ๒ ครูพระ สอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดนครปฐม เมื่อจำแนกตามอายุและประสบการณ์สอนต่างกัน มี การปฏิบัติงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนอายุพรรษา ระดับ การศึกษาแผนกบาลีและระดับการศึกษาแผนกสามัญต่างกัน มีการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ๓ .แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์การมีส่วนร่วม ในโรงเรียน ความสมดุลระหว่างงานกับชีวิตส่วนตัว และการ พัฒนาความสามารถของครูพระสอนศีลธรรม และการยอมรับจากสังคม สามารถร่วมกันทำนาย การปฏิบัติงานของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้อย่างน้อย ๙๘.๒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .๐๐๑^{๖๘}

^{๖๗}ดวงทิพย์ ตันทศศรี, “การจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ระดับประถมศึกษาโรงเรียนสังกัด เทศบาลนครบุรีรัมย์”,วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ก.

^{๖๘}พระมหาวุฒิชัย มหาเมตติโก, “ผลคุณภาพชีวิตการทำงานและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ที่มีต่อการปฏิบัติงานของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดนครปฐม”, ปรญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐), หน้า ก.

พระปลัดเรวัต เรวตโต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการการเรียนการสอนในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย: กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสถานที่ และด้านการวัดประเมินผล อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง และผลเปรียบเทียบ พบว่า นักเรียนที่มีสังกัดโรงเรียน ระดับชั้น และผลการเรียน แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการการเรียนการสอนในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนนักเรียนที่มีเพศ และอายุ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการการเรียนการสอนในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ไม่แตกต่างกัน^{๖๙}

พระปิยะ ปิยธมโม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อ กระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่” ผลวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอน วิชาพระพุทธศาสนา ทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านการวางแผนการสอน ด้านกระบวนการสอน ด้าน วิธีการสอน และด้านการประเมินผลการสอน พบว่าในภาพรวม และรายด้าน อยู่ในระดับมากทุก ด้านการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชา พระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอเมือง แพร่ ทั้ง ๔ ด้าน พบว่า ครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา มี กระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓) อำเภอเมืองแพร่ โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ เมื่อพิจารณาการเปรียบเทียบในแต่ละคะแนนแต่ละด้าน พบว่าครูประจำการกับครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีกระบวนการสอนวิชา พระพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ ทุกด้าน^{๗๐}

พระอนุศาสน์ อาภากร ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ความคิดเห็นของครู และนักเรียนที่มีต่อการมีส่วนร่วม ของพระสอนศีลธรรมในการจัดการเรียนการสอน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา อยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ คือ ด้านการเตรียมการสอน ด้านการ

---

^{๖๙} พระปลัดเรวัต เรวตโต, “การจัดการการเรียนการสอนในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย: กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ก.

^{๗๐} พระปิยะ ปิยธมโม “ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ก.

ดำเนินการสอน ด้านการใช้สื่ออุปกรณ์ในการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการ สร้างบรรยากาศในห้องเรียน (๒) การเปรียบเทียบคุณภาพความคิดเห็นของครู และนักเรียนที่มีต่อการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอหนองแค จังหวัด สระบุรี สำหรับครูจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และรายได้ ต่อเดือนแตกต่างกัน สำหรับนักเรียนจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา และผลการเรียนแตกต่างกัน (๓) ปัญหาอุปสรรค เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน มัธยมศึกษาในอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี คือ พระสอนศีลธรรมเตรียมเนื้อหาเข้าใจยาก ไม่สอดคล้องกับเนื้อหาของรายวิชา พระสอนศีลธรรมไม่มีระบบในการจัดเตรียมการสอน หรือไม่มี การเตรียมตัวในการสอนแต่ละครั้ง เนื้อหาสาระรายวิชาพระพุทธศาสนานั้น เป็นเรื่องที่มีความเข้าใจ ยากสำหรับนักเรียน พระสอนศีลธรรมติดภารกิจทางวัดไม่สามารถทำการสอนได้โดยตลอด พระสอน ศีลธรรมมีเวลาน้อยมาสอนสัปดาห์ละครั้ง พระสอนศีลธรรม ไม่มีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย เพื่อ สร้างความสนใจให้นักเรียน ทางโรงเรียนไม่มีห้องที่จะใช้สื่อ^{๗๑}

สรุปได้ว่า พระสอนศีลธรรม เป็นผู้สอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียน โดยมีคาบสอนอย่างน้อย ๒ คาบต่อสัปดาห์ เป็นผู้สอนหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมให้เด็ก และเยาวชนมีความรู้ในหลักธรรม เป็นผู้สอนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กับหลักธรรม ทางศาสนาเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ในหลักธรรม เป็นผู้จัด กิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อปลูกฝังคุณธรรมตามหลักธรรมทางศาสนา เพื่อการปรับใช้ใน ชีวิตประจำวัน เป็นผู้จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา และเป็นผู้นำนักเรียน ครูผู้ปกครองเข้าร่วม กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา ครูผู้สอนประจำโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นผู้ อบรม และเป็นกรรมการคุมสอบหลักสูตรธรรมศึกษาในเรือนจำ และสถานพินิจฯ และเป็นผู้ให้ความ ช่วยเหลือสองแคว และบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์แก่โรงเรียน และชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

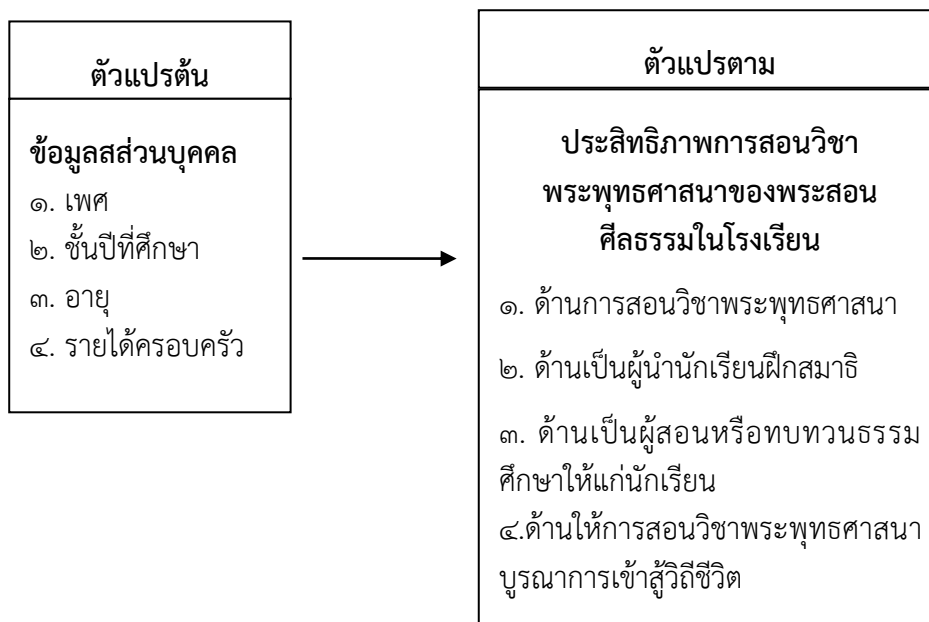
^{๗๑} พระอนุศาสน์ อภาภโร, “การมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ในการจัดการเรียนการสอนใน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ จัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ก.

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ชั้นปีที่ศึกษา อายุ และผู้ปกครองของมีรายได้ครอบครัวต่างกัน

ตัวแปรตาม (Dpendent Variables) ได้แก่ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ซึ่งแบ่งออกเป็น ๔ ด้าน คือ (๑) ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (๒) ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ (๓) ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน (๔) ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต

ภาพที่ ๒.๒ แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร” การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

๑. ประชากร ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ ในโรงเรียนละแมวิทยา จังหวัดชุมพร ที่ศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนที่เป็นจำนวนประชากรทั้งหมด จำนวน ๑,๐๑๕ คน

๒. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ ในโรงเรียนละแมวิทยา จังหวัดชุมพร ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ ซึ่งใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)^๑ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๘๗ คน แบ่งเป็นเพศชายจำนวน ๑๐๘ คน และเพศหญิงจำนวน ๑๗๙ คน

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มมาจากระบบโดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน ๐.๐๕ หรือระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ ๙๕ ดังนี้

^๑ ส่องศรี ขมพูนวงศ์, ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑๓.

แสดงการคำนวณสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)

$$\frac{N}{1+N e^2}$$

วิธีทำ

$$\begin{aligned} & \frac{1,015}{1+1,015 \times 0.05^2} \\ & \frac{1,015}{1+1,015 \times 0.0025} \\ & \frac{1,015}{3.54} \\ & = 286.72 \approx 2.87 \end{aligned}$$

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งชั้น ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

จากการใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยมีประชากรเป็นขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นสัดส่วน โดยพิจารณาจากจำนวนประชากร เพื่อให้ได้ข้อมูลมีลักษณะกระจาย ให้สัมพันธ์กับสัดส่วนของประชากร โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร เป็นระดับในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง อย่างเป็นสัดส่วนโดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{จำนวนตัวอย่างในแต่ละชั้น} = \frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรในแต่ละชั้น}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

จากสูตรจะได้ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นของนักเรียนในจำนวนรวม ๒๘๗ คน

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ที่	ชั้นปีที่ศึกษา	ชาย		หญิง	
		ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
๑	มัธยมศึกษาปีที่ ๑	๙๕	๒๗	๑๑๐	๓๑
๒	มัธยมศึกษาปีที่ ๒	๘๕	๒๔	๑๑๓	๓๒
๓	มัธยมศึกษาปีที่ ๓	๗๕	๒๑	๑๐๙	๓๑
๔	มัธยมศึกษาปีที่ ๔	๔๙	๑๔	๑๐๒	๒๙
๕	มัธยมศึกษาปีที่ ๕	๓๘	๑๑	๙๙	๒๘
๖	มัธยมศึกษาปีที่ ๖	๓๙	๑๑	๑๐๑	๒๘
รวม		๓๕๔	๑๐๘	๖๓๔	๑๗๙

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งมีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพ และลักษณะของเครื่องมือ ดังนี้

๓.๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ศึกษาหลักการและทฤษฎี ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้

๒. กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

๔. สร้างเครื่องมือ

๕. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖. นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๗. ปรับปรุงแก้ไข แล้วจึงจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓.๒ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

๑. การหาความเที่ยงตรงของเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๕ ท่านที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา, ด้านระเบียบวิธีวิจัย, และ ตรวจสอบเนื้อหาภาษาที่ใช้ในการวิจัย

๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับข้อความ หรือข้อคำถามแต่ละข้อในการตัดสินใจว่าจะคงข้อความหรือคำถามนั้นไว้หรือจะตัดออกข้อความหรือคำถามที่จะคงไว้นั้นแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน ประกอบด้วย

๑. พระสมุทรวิจิตรโสภณ, ดร. ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๒. พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ขยทตโต, ผศ.ดร. ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๓. พระครูวาทีวรัตน์, ดร. ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๔. พระปิฎกโกศล, ดร. ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๕. ดร. ปิณณธร เจริญชัยพลฤกษ์ ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง และมีบางข้อที่ใช้คำไม่เหมาะสมจึงได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่า (IOC) มากกว่า ๐.๐๕ ทุกข้อ

๓. หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (ในการศึกษาครั้งนี้ คือ การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์) จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น ๐.๙๔๖

๔. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

๓.๓.๓ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยมีลักษณะ ดังนี้

๑. แบบสอบถาม (Questionnaire)

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ ๒ แบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร แบ่งเป็น ๔ ด้าน คือ

๑. ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
๒. ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ
๓. ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน
๔. ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน

ซึ่งคำถามจะเป็นสถานการณ์ทั่วไป และสถานการณ์ในโรงเรียนให้นักเรียนเลือกตอบตามที่มีความคิดเห็นตามลักษณะในข้อคำถาม โดยมีคำตอบให้เลือก ๕ ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด แบ่งออกเป็น ๔ ด้าน จำนวน ๓๐ ข้อ มีเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้

๕	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
๔	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
๓	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
๒	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
๑	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

การแปลความหมายของการรวมคะแนนของแต่ละคน แล้วนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๑ – ๕.๐๐	หมายถึง	เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย ๓.๕๑ – ๔.๕๐	หมายถึง	เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย ๒.๕๑ – ๓.๕๐	หมายถึง	เห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย ๑.๕๑ – ๒.๕๐	หมายถึง	เห็นด้วยอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๕๐	หมายถึง	เห็นด้วยอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์ อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

๒. แบบสัมภาษณ์ (Interview)

กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนละแมวิทยา จังหวัดชุมพร ได้แก่ คณะพระภิกษุ ผู้อำนวยการโรงเรียนละแมวิทยา และครูผู้สอน จำนวน ๑๐ รูป/คน รายนามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ดังนี้

๑. พระครูวิเชียรปัญญาภรณ์ (วัชรินทร์ วชิรปญฺโญ) เจ้าคณะตำบลทุ่งหลวง
๒. พระครูปริยัติกิจวิธาน (ไพสิทธ์ วิจิตโต) เจ้าคณะตำบลละแม
๓. พระธีระพงษ์ ณฑโก พระสอนศีลธรรม
๔. พระอนุสรณ์ อนุตฺตโร พระสอนศีลธรรม
๕. นายประทีป มณีบางกา ผู้อำนวยการโรงเรียนละแมวิทยา
๖. นางสาวกรกมลวรรณ คงมิตร ครูผู้สอน โรงเรียนละแมวิทยา
๗. นางอรพรรณ สุขโข ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนละแมวิทยา
๘. นายวีระ มณีนวล ครูชำนาญการ โรงเรียนละแมวิทยา
๙. นายปริญญา ช่วยเกิด ครูผู้สอน โรงเรียนละแมวิทยา
๑๐. นายทวิสุข มีเดช ครูชำนาญการ โรงเรียนละแมวิทยา

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน ๑๐ รูป/คน จะใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยจะส่งหนังสืออย่างเป็นทางการโดยคำรับรองของ ผู้อำนวยการศูนย์ ปริญญาพุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลการสำรวจเชิงประจักษ์ และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง พร้อมกับส่งบริบทเนื้อหาต่างๆ ที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ล่วงหน้า และกำหนดวัน เวลา และสถานที่ อนึ่ง ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi-formal interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จึงมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

๑. ขั้นตอนเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวัน เวลา ที่จะสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับขอเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ผู้วิจัย จะศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

๒. ขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนา สร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผล และขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่างๆ ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

๓. ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนที่เข้ารับ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร จำนวน ๒๘๗ คน ซึ่งในการแจกแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง จำนวนแบบสอบถามที่สามารถเก็บคืนได้ มีจำนวน ๒๘๗ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ได้นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้องแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

๓.๕.๒ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๒. ระดับความคิดเห็นของการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ใช้สถิติการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๓. การเปรียบเทียบระดับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลของเยาวชนที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิก่อนการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และวุฒิก่อนการศึกษาระดับปริญญาตรี วิเคราะห์โดยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) ทดสอบค่าเอฟ (F-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่าง จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)

๔. ข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะวิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technic)

๓.๕.๓ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนด

N	แทน	จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F-distribution การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ๓ กลุ่มขึ้นไป (One-Way ANOVA)
T	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ๒ กลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน (t-test Independent Samples)
Df	แทน	องศาอิสระ (Degree of Freedom)
SS	แทน	ผลรวมของกำลังสองของค่าเบี่ยงเบน (Sum of Square)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยความเบี่ยงเบนกำลังสอง (Mean Square)
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) คือ การวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different : LSD.) และการวิจัยเชิงคุณภาพช่วยอธิบายผลให้กระจ่างขึ้นในบทนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น ๔ ส่วนดังนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ความคิดเห็นของนักเรียนต่อสภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพรโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวทางประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

๔.๕ สรุปผลสัมฤทธิ์ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามถึงประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพรจำนวน ๒๘๗ คน โดยจำแนกตามสถานภาพ เพศ ชั้นปีที่ศึกษา อายุ และรายได้ผู้ปกครองฯ ซึ่งรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนความถี่และค่าร้อยละเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = ๒๘๗)

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
๑. เพศ		
๑. ชาย	๑๒๘	๔๔.๖๐
๒. หญิง	๑๕๙	๕๕.๔๐
๒. ชั้นปีที่ศึกษา		
๑. มัธยมศึกษาตอนต้น	๑๖๖	๕๗.๘๐
๒. มัธยมศึกษาตอนปลาย	๑๒๑	๔๒.๒๐
๓. อายุ		
๑. อายุ ๑๒-๑๓ ปี	๖๖	๒๓.๐๐
๒. อายุ ๑๔-๑๕ ปี	๑๒๙	๔๔.๙๐
๓. อายุ ๑๖ ปีขึ้นไป	๙๒	๓๒.๑๐
๔. รายได้ผู้ปกครอง		
๑. น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท	๗๙	๒๗.๕๐
๒. ๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐ บาท	๑๓๖	๔๗.๔๐
๓. มากกว่า ๓๐,๐๐๑ บาท	๗๒	๒๕.๑๐
รวม	๒๘๗	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ แสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละมั่ง จังหวัดชุมพร จำแนกตาม เพศ ชั้นปีที่ศึกษา อายุ และรายได้ครอบครัว ดังนี้

๑. เพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๑๕๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๔๐ ส่วนเพศชาย จำนวน ๑๒๘ คนคิดเป็นร้อยละ ๓๗.๖๐

๒. ชั้นปีที่ศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๑๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๘๐ ส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ๑๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๒๐

๓. อายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ ๑๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๒๐ รองลงมามีอายุ ๑๔-๑๕ ปี จำนวน ๘๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๐๐ และมีอายุ ๑๒-๑๓ ปี จำนวน ๗๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๘๐

๔. รายได้ครอบครัว พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ครอบครัว ๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๔๐ รองลงมามีรายได้ครอบครัวน้อยกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๗๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๕๐ และมีรายได้ครอบครัวมากกว่า ๓๐,๐๐๑ บาท จำนวน ๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๑๐

๔.๒ สภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

๔.๒.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวมและรายด้าน มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม

(n = ๒๘๗)

ด้านที่	ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	ระดับประสิทธิภาพการสอน		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน	๔.๑๓	๐.๘๙๕	มาก
๒	ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ	๔.๐๓	๑.๐๙๒	มาก
๓	ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน	๓.๙๘	๐.๙๔๓	มาก
๔	ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต	๔.๐๒	๐.๙๔๖	มาก
รวม		๔.๐๔	๐.๙๖๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๔ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านที่ ๑ ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๓ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านที่ ๓ ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๘

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกเป็นรายชื่อ (n = ๒๘๗)

ข้อที่	ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	ระดับประสิทธิภาพการสอน		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	พระอาจารย์ผู้สอน มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนในระหว่างการสอน	๔.๒๘	๐.๘๘๐	มาก
๒	พระอาจารย์ผู้สอน มีการสรุปเนื้อหาแต่ละบทหลักการเรียนการสอน	๔.๒๖	๐.๘๓๖	มาก
๓	พระอาจารย์ผู้สอนนำสื่อการสอนที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี	๔.๑๓	๐.๘๗๒	มาก
๔	พระอาจารย์ผู้สอนมีกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนได้อย่างสนุกสนาน	๔.๐๙	๐.๘๙๐	มาก
๕	พระอาจารย์สอนมีวิธีการกระตุ้นให้กับนักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี	๔.๐๖	๐.๙๔๔	มาก
๖	พระอาจารย์ผู้สอน เตรียมการวางแผนการสอนล่วงหน้าก่อนการสอน	๔.๑๒	๐.๘๙๓	มาก
๗	พระอาจารย์ผู้สอนมีการนำสุภาษิตที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมมาประกอบกับเนื้อหาวิชาแก่นักเรียน	๔.๐๕	๐.๘๗๗	มาก
๘	พระอาจารย์ผู้สอนเน้นให้มีความกตัญญูทวดเวที่ต่อบิดามารดา	๔.๐๓	๐.๙๗๑	มาก
รวม		๔.๑๓	๐.๘๙๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๓ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ ๑ พระอาจารย์ผู้สอน มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนในระหว่างการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๘ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อที่ ๘ มีพระอาจารย์ผู้สอนเน้นให้มีความกตัญญูทวดเวที่ต่อบิดามารดา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๓

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้าน เป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ จำแนกเป็นรายข้อ

(n = ๒๘๗)

ข้อที่	ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ	ระดับประสิทธิภาพการสอน		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	มีการเคารพธงชาติ สวดมนต์ และกล่าวคำปฏิญาณตนก่อน เข้าเรียนเป็นประจำ	๔.๐๙	๐.๙๗๐	มาก
๒	มีการจัดกิจกรรมการพัฒนาเกี่ยวกับการทดสอบทางอารมณ์ โดยจัดให้มีการฝึกปฏิบัติธรรม	๔.๑๔	๒.๐๗๖	มาก
๓	มีการให้นักเรียนนั่งสมาธิก่อนเรียนอย่างน้อย ๕ นาที	๔.๐๒	๐.๙๙๓	มาก
๔	มีการอบรมสั่งสอนให้นักเรียนมีความประพฤติดี มีคุณธรรม จริยธรรม	๔.๐๔	๐.๙๙๔	มาก
๕	มีการจัดให้มีการเข้าค่ายอบรมคุณธรรม	๔.๐๘	๐.๙๖๘	มาก
๖	มีการอบรมสั่งสอนเรื่องการประยุกต์ใช้การฝึกสมาธิใน การศึกษา	๔.๐๘	๐.๘๖๙	มาก
๗	มีกิจกรรมเดินจงกรม นั่งสมาธิ ฝึกมีสติ นำหลักธรรมไปใช้ให้ เกิดประโยชน์	๓.๙๑	๐.๙๗๐	มาก
๘	มีการอบรมสั่งสอนนักเรียนในเรื่องคุณค่าของการเจริญภาวนา	๓.๘๕	๐.๘๙๘	มาก
รวม		๔.๐๓	๑.๐๙๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๓ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ ๒ มีการจัดกิจกรรมการพัฒนาเกี่ยวกับการทดสอบทางอารมณ์โดยจัดให้มีการฝึกปฏิบัติธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๔ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อที่ ๘ มีการอบรมสั่งสอนนักเรียนในเรื่องคุณค่าของการเจริญภาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๕

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้าน เป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน จำแนกเป็นรายข้อ

(n = ๒๘๗)

ข้อที่	ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน	ระดับประสิทธิภาพการสอน		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	พระอาจารย์ผู้สอนได้ดำเนินการประเมินผลความพร้อมของผู้เรียนก่อนการเรียนการสอน	๓.๘๕	๐.๙๐๖	มาก
๒	พระอาจารย์ผู้สอนดำเนินการวัดผลและประเมินผลให้เป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้	๓.๙๐	๐.๙๖๗	มาก
๓	พระอาจารย์ผู้สอนมีการประเมินผลการเรียนรู้ก่อนเรียนเพื่อเป็นการทดสอบความรู้พื้นฐานแต่ละวิชาของนักเรียน	๓.๙๓	๐.๙๖๓	มาก
๔	พระอาจารย์ผู้สอนมีการประเมินผลการเรียนรู้หลังเรียนเพื่อเป็นการทดสอบความรู้ และความเข้าใจในบทเรียนของแต่ละวิชาของนักเรียน	๔.๐๒	๑.๐๙๓	มาก
๕	พระอาจารย์ผู้สอนมีการส่งเสริมจริยธรรมในการสอนแต่ละครั้ง และติดตามประเมินผลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง	๓.๙๙	๐.๙๔๒	มาก
๖	พระอาจารย์ผู้สอนต้องมีการติดตามประเมินผลการเรียนของนักเรียนให้คุณครูได้ทราบหลังการสอนจบของแต่ละเทอม ว่ามีผลสัมฤทธิ์มากน้อยเพียงใด	๔.๐๐	๐.๙๒๒	มาก
๗	พระอาจารย์มีการวัดผลเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ในทางที่ดี	๔.๐๙	๐.๘๗๕	มาก
๘	พระอาจารย์วัดผลการเรียนตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร	๔.๐๗	๐.๙๓๐	มาก
รวม		๓.๙๘	๐.๙๔๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๘ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ ๗ พระอาจารย์มีการวัดผลเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ในทางที่ดี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๙ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อที่ ๑ พระอาจารย์ผู้สอนได้ดำเนินการประเมินผลความพร้อมของผู้เรียนก่อนการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๕

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพการสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ มีศีล สมาธิ ปัญญาจำแนกเป็นรายข้อ

(n = ๒๘๗)

ข้อที่	ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ทางโรงเรียนได้จัดกิจกรรมในวันกตัญญูต่อครูบาอาจารย์	๔.๐๑	๐.๙๙๑	มาก
๒	ทางโรงเรียนได้เปิดโอกาสให้นักเรียนจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๓.๙๕	๑.๐๐๗	มาก
๓	ทางโรงเรียนจัดกิจกรรมการพัฒนาเกี่ยวกับการทดสอบทางอารมณ์โดยจัดให้มีการฝึกปฏิบัติธรรม	๓.๙๗	๑.๐๑๐	มาก
๔	ทางโรงเรียนได้จัดให้มีการนำนักเรียนไปตักบาตรที่วัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๓.๙๑	๑.๑๑๔	มาก
๕	ทางโรงเรียนได้มีการนำนักเรียนไปฟังธรรมเทศนา และร่วมเวียนเทียนที่วัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๓.๙๙	๑.๐๑๔	มาก
๖	ทางโรงเรียนจัดกิจกรรมการพัฒนอบรมสั่งสอนเรื่องการงดเว้นยาเสพติด	๔.๐๕	๐.๙๖๕	มาก
๗	ทางโรงเรียนทางโรงเรียนมีจัดให้มีการแสดงตนเป็น พุทธมามกะ	๔.๑๖	๐.๖๖๕	มาก
๘	ทางโรงเรียนมีการจัดอบรมเรื่องปัญหาอันเกิดจากเพศสัมพันธ์ และแนวทางความรักที่ถูกต้อง	๔.๐๙	๐.๘๐๕	มาก
รวม		๔.๐๒	๐.๙๔๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชา พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสอนวิชา พระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๒ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ ๗ ทางโรงเรียนทางโรงเรียนมีจัดให้มีการแสดงตนเป็น พุทธมามกะ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๖ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อที่ ๔ ทางโรงเรียนได้จัดให้มีการนำนักเรียนไปตักบาตรที่วัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๑

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของเยาวชนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ เพศ ชั้นปีที่ศึกษา อายุ และรายได้ครอบครัวแตกต่างกัน โดยใช้การทดสอบค่าที(t - test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว(One Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ.๐๕ จะวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของการของ L.S.D. (Least-Significant Different) ตามสมมติฐานที่ ๑-๔ ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ

เพศ	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
ชาย	๑๐๘	๔.๐๐	๐.๖๙๕	มาก
หญิง	๑๗๙	๔.๐๖	๐.๕๑๓	มาก
รวม	๒๘๗	๔.๐๓	๐.๖๐๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๓

ตารางที่ ๔.๘ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยรวม จำแนกตามเพศ

เพศ	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
ชาย	๑๐๘	๔.๐๐	๐.๖๙๕	๐.๘๑๑	๐.๔๑๙
หญิง	๑๗๙	๔.๐๖	๐.๕๑๓		

จากตารางที่ ๔.๘ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๙ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามเพศ

เพศ	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๐๘	๔.๐๖	๐.๖๙๙	มาก
หญิง	๑๗๙	๔.๑๗	๐.๕๗๓	มาก
รวม	๒๘๗	๔.๑๑	๐.๖๓๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๑

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามเพศ

เพศ	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
ชาย	๑๐๘	๔.๐๖	๐.๖๙๙	-๑.๔๓๒	๐.๑๕๔
หญิง	๑๗๙	๔.๑๗	๐.๕๗๓		

จากตารางที่ ๔.๑๐ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ จำแนกตามเพศ

เพศ	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๐๘	๔.๐๔	๐.๘๐๗	มาก
หญิง	๑๗๙	๔.๐๒	๐.๖๑๐	มาก
รวม	๒๘๗	๔.๐๓	๐.๗๐๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิจำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๓

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ จำแนกตามเพศ

เพศ	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
ชาย	๑๐๘	๔.๐๔	๐.๘๐๗	๐.๑๕๘	๐.๘๗๕
หญิง	๑๗๙	๔.๐๒	๐.๖๑๐		

จากตารางที่ ๔.๑๒ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน จำแนกตามเพศ

เพศ	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๐๘	๓.๙๑	๐.๗๖๘	มาก
หญิง	๑๗๙	๔.๐๓	๐.๕๗๔	มาก
รวม	๒๘๗	๓.๙๗	๐.๖๗๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๓ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๗

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน จำแนกตามเพศ

เพศ	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
ชาย	๑๐๘	๓.๙๑	๐.๗๖๘	๑.๓๗๓	๐.๑๗๒
หญิง	๑๗๙	๔.๐๓	๐.๕๗๔		

จากตารางที่ ๔.๑๔ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๕ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต จำแนกตามเพศ

เพศ	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๐๘	๓.๙๙	๐.๗๖๔	มาก
หญิง	๑๗๙	๔.๐๓	๐.๖๐๙	มาก
รวม	๒๘๗	๔.๐๑	๐.๖๘๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๕ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๑

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต จำแนกตามเพศ

เพศ	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
ชาย	๑๐๘	๓.๙๙	๐.๗๖๔	-๐.๓๗๙	๐.๗๐๕
หญิง	๑๗๙	๔.๐๓	๐.๖๐๙		

จากตารางที่ ๔.๑๖ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ นักเรียนที่มีชั้นปีการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม จำแนกตามชั้นปีการศึกษา

ชั้นปีการศึกษา	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
มัธยมศึกษาตอนต้น	๑๖๖	๔.๑๑	๐.๖๐๒	มาก
มัธยมศึกษาตอนปลาย	๑๒๑	๓.๙๓	๐.๕๕๔	มาก
รวม	๒๘๗	๔.๐๒	๐.๕๗๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๗ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม จำแนกตามชั้นปีการศึกษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๒

ตารางที่ ๔.๑๘ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม จำแนกตามชั้นปีการศึกษา

ชั้นปีการศึกษา	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
มัธยมศึกษาตอนต้น	๑๖๖	๔.๑๑	๐.๖๐๒	๒.๕๖**	๐.๐๑๑
มัธยมศึกษาตอนปลาย	๑๒๑	๓.๙๓	๐.๕๕๔		

จากตารางที่ ๔.๑๘ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีชั้นปีการศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

ตารางที่ ๔.๑๙ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา

ชั้นปีที่ศึกษา	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
มัธยมศึกษาตอนต้น	๑๖๖	๔.๒๐	๐.๖๔๗	มาก
มัธยมศึกษาตอนปลาย	๑๒๑	๔.๐๓	๐.๕๘๒	มาก
รวม	๒๘๗	๔.๑๑	๐.๖๑๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๙ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีระดับความไม่คิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๑

ตารางที่ ๔.๒๐ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา

ชั้นปีที่ศึกษา	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
มัธยมศึกษาตอนต้น	๑๖๖	๔.๒๐	๐.๖๔๗	๒.๒๒*	๐.๐๒๗
มัธยมศึกษาตอนปลาย	๑๒๑	๔.๐๓	๐.๕๘๒		

จากตารางที่ ๔.๒๐ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๑ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ จำแนกตามชั้นปีการศึกษา

ชั้นปีการศึกษา	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
มัธยมศึกษาตอนต้น	๑๖๖	๔.๑๔	๐.๖๙๐	มาก
มัธยมศึกษาตอนปลาย	๑๒๑	๓.๘๘	๐.๖๖๒	มาก
รวม	๒๘๗	๔.๐๑	๐.๖๗๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๑ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ จำแนกตามชั้นปีการศึกษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๑

ตารางที่ ๔.๒๒ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ จำแนกตามชั้นปีการศึกษา

ชั้นปีการศึกษา	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
มัธยมศึกษาตอนต้น	๑๖๖	๔.๑๔	๐.๖๙๐	๓.๑๙๖**	๐.๐๐๒
มัธยมศึกษาตอนปลาย	๑๒๑	๓.๘๘	๐.๖๖๒		

จากตารางที่ ๔.๒๒ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีชั้นปีการศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

ตารางที่ ๔.๒๓ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน จำแนกตามชั้นปีการศึกษา

ชั้นปีการศึกษา	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
มัธยมศึกษาตอนต้น	๑๖๖	๔.๐๑	๐.๖๖๓	มาก
มัธยมศึกษาตอนปลาย	๑๒๑	๓.๙๔	๐.๖๔๓	มาก
รวม	๒๘๗	๓.๙๘	๐.๖๕๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๓ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน จำแนกตามชั้นปีการศึกษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๘

ตารางที่ ๔.๒๔ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา

ชั้นปีที่ศึกษา	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	<i>t</i>	sig
มัธยมศึกษาตอนต้น	๑๖๖	๔.๐๑	๐.๖๖๓	๐.๙๘๘	๐.๓๒๔
มัธยมศึกษาตอนปลาย	๑๒๑	๓.๙๔	๐.๖๔๓		

จากตารางที่ ๔.๒๔ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๕ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา

ชั้นปีที่ศึกษา	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
มัธยมศึกษาตอนต้น	๑๖๖	๔.๑๑	๐.๖๓๓	มาก
มัธยมศึกษาตอนปลาย	๑๒๑	๓.๘๙	๐.๗๐๒	มาก
รวม	๒๘๗	๔.๐๐	๐.๖๖๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๕ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีระดับความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๐

ตารางที่ ๔.๒๖ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต จำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา

ชั้นปีที่ศึกษา	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	<i>t</i>	sig
มัธยมศึกษาตอนต้น	๑๖๖	๔.๑๑	๐.๖๓๓	๒.๗๐๑**	๐.๐๐๗
มัธยมศึกษาตอนปลาย	๑๒๑	๓.๘๙	๐.๗๐๒		

จากตารางที่ ๔.๒๖ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

สมมติฐานที่ ๓ นักเรียนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๗ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
อายุ ๑๒-๑๓ ปี	๗๗	๔.๑๖	๐.๖๒๓	มาก
อายุ ๑๔-๑๕ ปี	๘๙	๔.๐๗	๐.๕๘๓	มาก
อายุ ๑๖ ปีขึ้นไป	๑๒๑	๓.๙๓	๐.๕๕๔	มาก
รวม	๒๘๗	๔.๐๖	๐.๕๘๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๗ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๖

ตารางที่ ๔.๒๘ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๒.๕๓๙	๒.๐๐๐	๑.๒๖๙	๓.๗๔๖*	๐.๐๒๕
ภายในกลุ่ม	๙๖.๒๓๒	๒๘๔.๐๐๐	๐.๓๓๙		
รวม	๙๘.๗๗๐	๒๘๖.๐๐๐			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๘ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different : LSD.) รายละเอียดตามตารางที่ ๔.๒๙

ตารางที่ ๔.๒๙ แสดงการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม จำแนกตามรายได้ครอบครัว ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different : LSD.)

อายุ	$\bar{X}$	อายุ		
		๑๒-๑๓ ปี	๑๔-๑๕ ปี	๑๖ ปีขึ้นไป
		๔.๑๖	๔.๐๗	๓.๙๓
อายุ ๑๒-๑๓ ปี	๔.๑๖	-	๐.๐๙	๐.๒๓*
อายุ ๑๔-๑๕ ปี	๔.๐๗		-	๐.๑๔
อายุ ๑๖ ปีขึ้นไป	๓.๙๓			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๙ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีอายุ ๑๒-๑๓ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม ในระดับมากกว่านักเรียนที่มีอายุ ๑๖ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๓๐ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามอายุ

อายุ	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
อายุ ๑๒-๑๓ ปี	๗๗	๔.๒๕	๐.๖๖๑	มาก
อายุ ๑๔-๑๕ ปี	๘๙	๔.๑๕	๐.๖๓๕	มาก
อายุ ๑๖ ปีขึ้นไป	๑๒๑	๔.๐๓	๐.๕๘๒	มาก
รวม	๒๘๗	๔.๑๔	๐.๖๒๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๐ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๔

ตารางที่ ๔.๓๑ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๒.๑๙๗	๒.๐๐๐	๑.๐๙๘	๒.๘๕๑*	๐.๐๕๙
ภายในกลุ่ม	๑๐๙.๓๙๖	๒๘๔.๐๐๐	๐.๓๘๕		
รวม	๑๑๑.๕๙๓	๒๘๖.๐๐๐			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๑ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่แตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different: LSD.) รายละเอียดตามตารางที่ ๔.๓๒

ตารางที่ ๔.๓๒ แสดงการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามรายได้ครอบครัว ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different : LSD.)

อายุ	$\bar{X}$	อายุ		
		๑๒-๑๓ ปี	๑๔-๑๕ ปี	๑๖ ปีขึ้นไป
		๔.๒๕	๔.๑๕	๔.๐๓
อายุ ๑๒-๑๓ ปี	๔.๒๕	-	๐.๑๐	๐.๒๒*
อายุ ๑๔-๑๕ ปี	๔.๑๕		-	๐.๑๒
อายุ ๑๖ ปีขึ้นไป	๔.๐๓			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๒ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีอายุ ๑๒-๑๓ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในระดับมากกว่านักเรียนที่มีอายุ ๑๖ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๓๓ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ จำแนกตามอายุ

อายุ	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
อายุ ๑๒-๑๓ ปี	๗๗	๔.๑๗	๐.๗๕๘	มาก
อายุ ๑๔-๑๕ ปี	๘๙	๔.๑๑	๐.๖๒๙	มาก
อายุ ๑๖ ปีขึ้นไป	๑๒๑	๓.๘๘	๐.๖๖๒	มาก
รวม	๒๘๗	๔.๐๕	๐.๖๘๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๓ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๕

ตารางที่ ๔.๓๔ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๔.๘๘๗	๒.๐๐๐	๒.๔๔๓	๕.๒๙๕**	๐.๐๐๖
ภายในกลุ่ม	๑๓๑.๐๖๐	๒๘๔.๐๐๐	๐.๔๖๑		
รวม	๑๓๕.๙๔๗	๒๘๖.๐๐๐			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๓๔ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different : LSD.) รายละเอียดตามตารางที่ ๔.๓๕

ตารางที่ ๔.๓๕ แสดงการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ จำแนกตามรายได้ครอบครัว ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different: LSD.)

อายุ	$\bar{X}$	อายุ		
		๑๒-๑๓ ปี	๑๔-๑๕ ปี	๑๖ ปีขึ้นไป
		๔.๑๗	๔.๑๑	๓.๘๘
อายุ ๑๒-๑๓ ปี	๔.๑๗	-	๐.๐๖	๐.๒๙*
อายุ ๑๔-๑๕ ปี	๔.๑๑		-	๐.๒๓*
อายุ ๑๖ ปีขึ้นไป	๓.๘๘			-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๓๕ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีอายุ ๑๒-๑๓ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ ในระดับมากกว่านักเรียนที่มีอายุ ๑๖ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ขณะเดียวกัน นักเรียนที่มีอายุ ๑๔-๑๕ ปี มีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ ในระดับมากกว่านักเรียนที่มีอายุ ๑๖ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๓๖ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน จำแนกตามอายุ

อายุ	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
อายุ ๑๒-๑๓ ปี	๗๗	๔.๐๗	๐.๖๕๗	มาก
อายุ ๑๔-๑๕ ปี	๘๙	๓.๙๖	๐.๖๖๘	มาก
อายุ ๑๖ ปีขึ้นไป	๑๒๑	๓.๙๔	๐.๖๔๓	มาก
รวม	๒๘๗	๓.๙๙	๐.๖๕๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๖ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๙

ตารางที่ ๔.๓๗ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๐.๙๔๒	๒.๐๐๐	๐.๔๗๑	๑.๐๙๙	๐.๓๓๕
ภายในกลุ่ม	๑๒๑.๖๘๑	๒๘๔.๐๐๐	๐.๔๒๘		
รวม	๑๒๒.๖๒๓	๒๘๖.๐๐๐			

จากตารางที่ ๔.๓๗ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๓๘ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
อายุ ๑๒-๑๓ ปี	๗๗	๔.๑๕	๐.๖๓๕	มาก
อายุ ๑๔-๑๕ ปี	๘๙	๔.๐๗	๐.๖๓๒	มาก
อายุ ๑๖ ปีขึ้นไป	๑๒๑	๓.๘๙	๐.๗๐๒	มาก
รวม	๒๘๗	๔.๐๔	๐.๖๕๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๘ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๔

ตารางที่ ๔.๓๙ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๓.๔๕๘	๒.๐๐๐	๑.๗๒๙	๓.๙๒๘*	๐.๐๒๑
ภายในกลุ่ม	๑๒๔.๙๙๕	๒๘๔.๐๐๐	๐.๔๔๐		
รวม	๑๒๘.๔๕๓	๒๘๖.๐๐๐			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๙ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different : LSD.) รายละเอียดตามตารางที่ ๔.๔๐

ตารางที่ ๔.๔๐ แสดงการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต จำแนกตามรายได้ครอบครัว ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different : LSD.)

อายุ	$\bar{X}$	อายุ		
		๑๒-๑๓ ปี	๑๔-๑๕ ปี	๑๖ ปีขึ้นไป
		๔.๑๕	๔.๐๗	๓.๘๙
อายุ ๑๒-๑๓ ปี	๔.๑๕	-	๐.๐๘	๐.๒๖*
อายุ ๑๔-๑๕ ปี	๔.๐๗		-	๐.๑๘
อายุ ๑๖ ปีขึ้นไป	๓.๘๙			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๔๐ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีอายุ ๑๒-๑๓ ปี มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต ในระดับมากกว่านักเรียนที่มีอายุ ๑๖ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๔ นักเรียนที่ผู้ปกครองมีรายได้ครอบครัวต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการ
สอนวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๔๑ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อ
ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม
จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม จำแนกตามรายได้ครอบครัว

รายได้ครอบครัว	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐	๗๙	๔.๐๙	๐.๖๒๙	มาก
๒๐,๐๐๑ – ๓๐,๐๐๐	๑๓๖	๔.๐๙	๐.๕๒๖	มาก
มากกว่า ๓๐,๐๐๑	๗๒	๓.๘๘	๐.๖๓๒	มาก
รวม	๒๘๗	๔.๐๒	๐.๕๙๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๑ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชา
พระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม จำแนก
ตามรายได้ครอบครัว อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๒

ตารางที่ ๔.๔๒ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อ
ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม
จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม จำแนกตามรายได้ครอบครัว

รายได้ครอบครัว	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๒.๒๘๕	๒.๐๐๐	๑.๑๔๓	๓.๓๖๓*	๐.๐๓๖
ภายในกลุ่ม	๙๖.๔๘๕	๒๘๔.๐๐๐	๐.๓๔๐		
รวม	๙๘.๗๗๐	๒๘๖.๐๐๐			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๔๒ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีรายได้ครอบครัวต่างกัน มีความคิดเห็น
ต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัด
ชุมพร โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบ
ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different : LSD)
รายละเอียดตามตารางที่ ๔.๓๒

ตารางที่ ๔.๔๓ แสดงการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม จำแนกตามรายได้ครอบครัว ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different : LSD.)

รายได้ครอบครัว	$\bar{X}$	รายได้ครอบครัว		
		น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๑ – ๓๐,๐๐๐	มากกว่า ๓๐,๐๐๑
		๔.๐๙	๔.๐๙	๓.๘๘
น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐	๔.๐๙	-	๐.๐๐	๐.๒๑*
๒๐,๐๐๑ – ๓๐,๐๐๐	๔.๐๙		-	๐.๒๑*
มากกว่า ๓๐,๐๐๑	๓.๘๘			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๔๓ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีรายได้ครอบครัว น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐ มีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม ในระดับมากกว่านักเรียนที่มีรายได้ครอบครัว ๒๐,๐๐๑ – ๓๐,๐๐๐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๔๔ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามรายได้ครอบครัว

รายได้ครอบครัว	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐	๗๙	๔.๑๕	๐.๖๑๙	มาก
๒๐,๐๐๑ – ๓๐,๐๐๐	๑๓๖	๔.๑๙	๐.๕๙๒	มาก
มากกว่า ๓๐,๐๐๑	๗๒	๓.๙๙	๐.๖๗๗	มาก
รวม	๒๘๗	๔.๑๑	๐.๖๒๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๔ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามรายได้ครอบครัว อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๑

ตารางที่ ๔.๔๕ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา จำแนกตามรายได้ครอบครัว

รายได้ครอบครัว	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๑.๙๓๙	๒.๐๐๐	๐.๙๗๐	๒.๕๑๑	๐.๐๘๓
ภายในกลุ่ม	๑๐๙.๖๕๔	๒๘๔.๐๐๐	๐.๓๘๖		
รวม	๑๑๑.๕๙๓	๒๘๖.๐๐๐			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๔๕ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีรายได้ครอบครัวต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๔๖ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ จำแนกตามรายได้ครอบครัว

รายได้ครอบครัว	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐	๗๙	๔.๑๔	๐.๗๙๔	มาก
๒๐,๐๐๑ – ๓๐,๐๐๐	๑๓๖	๔.๐๗	๐.๕๙๘	มาก
มากกว่า ๓๐,๐๐๑	๗๒	๓.๘๒	๐.๖๙๓	มาก
รวม	๒๘๗	๔.๐๑	๐.๖๙๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๖ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ จำแนกตามรายได้ครอบครัว อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๑

ตารางที่ ๔.๔๗ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ จำแนกตามรายได้ครอบครัว

รายได้ครอบครัว	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๔.๔๒๒	๒.๐๐๐	๒.๒๑๑	๔.๗๗๔**	๐.๐๐๙
ภายในกลุ่ม	๑๓๑.๕๒๕	๒๘๔.๐๐๐	๐.๔๖๓		
รวม	๑๓๕.๙๔๗	๒๘๖.๐๐๐			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๔๗ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีรายได้ครอบครัวต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ดังนั้นจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different : LSD.) รายละเอียดตามตารางที่ ๔.๔๘

ตารางที่ ๔.๔๘ แสดงการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ จำแนกตามรายได้ครอบครัว ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Different : LSD.)

รายได้ครอบครัว	$\bar{X}$	รายได้ครอบครัว		
		น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐	๒๐,๐๐๑ – ๓๐,๐๐๐	มากกว่า ๓๐,๐๐๑
		๔.๑๔	๔.๐๗	๓.๘๒
น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐	๔.๑๔	-	๐.๐๗	๐.๓๒*
๒๐,๐๐๑ – ๓๐,๐๐๐	๔.๐๗		-	๐.๒๕*
มากกว่า ๓๐,๐๐๑	๓.๘๒			-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๔๘ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีรายได้ครอบครัว น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐ มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ ในระดับมากกว่านักเรียนที่มีรายได้ครอบครัว ๒๐,๐๐๑ – ๓๐,๐๐๐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

ตารางที่ ๔.๔๙ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน จำแนกตามรายได้ครอบครัว

รายได้ครอบครัว	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐	๗๙	๓.๙๙	๐.๖๘๙	มาก
๒๐,๐๐๑ – ๓๐,๐๐๐	๑๓๖	๔.๐๔	๐.๖๑๗	มาก
มากกว่า ๓๐,๐๐๑	๗๒	๓.๘๕	๐.๖๗๗	มาก
รวม	๒๘๗	๓.๙๖	๐.๖๖๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๙ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน จำแนกตามรายได้ครอบครัว อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๖

ตารางที่ ๔.๕๐ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน จำแนกตามรายได้ครอบครัว

รายได้ครอบครัว	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๑.๗๐๗	๒.๐๐๐	๐.๘๕๔	๒.๐๐๕	๐.๑๓๗
ภายในกลุ่ม	๑๒๐.๙๑๖	๒๘๔.๐๐๐	๐.๔๒๖		
รวม	๑๒๒.๖๒๓	๒๘๖.๐๐๐			

จากตารางที่ ๔.๕๐ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีรายได้ครอบครัวต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๕๑ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต จำแนกตามรายได้ครอบครัว

รายได้ครอบครัว	<i>n</i>	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐	๗๙	๔.๐๘	๐.๗๑๕	มาก
๒๐,๐๐๑ – ๓๐,๐๐๐	๑๓๖	๔.๐๕	๐.๖๒๖	มาก
มากกว่า ๓๐,๐๐๑	๗๒	๓.๘๗	๐.๖๘๘	มาก
รวม	๒๘๗	๔.๐๐	๐.๖๗๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๕๑ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต จำแนกตามรายได้ครอบครัว อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๐

ตารางที่ ๔.๕๒ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต จำแนกตามรายได้ครอบครัว

รายได้ครอบครัว	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๒.๐๐๐	๒.๐๐๐	๑.๐๐๐	๒.๒๔๖	๐.๑๐๘
ภายในกลุ่ม	๑๒๖.๔๕๒	๒๘๔.๐๐๐	๐.๔๔๕		
รวม	๑๒๘.๔๕๓	๒๘๖.๐๐๐			

จากตารางที่ ๔.๕๒ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีรายได้ครอบครัวต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๕๓ แสดงผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อ
ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
อำเภอละแม จังหวัดชุมพร จำแนกตามสมมติฐานที่ ๑ - ๔

ปัจจัยส่วนบุคคล ด้าน		เพศ	ชั้นปีที่ ศึกษา	อายุ	รายได้ ผู้ปกครอง
โดยภาพรวม	ยอมรับสมมติฐาน		✓	✓	✓
	ปฏิเสธสมมติฐาน	✓			
๑. ด้านการสอนวิชา พระพุทธ ศาสนาตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน	ยอมรับสมมติฐาน		✓	✓	
	ปฏิเสธสมมติฐาน	✓			✓
๒. ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการ ฝึกสมาธิ	ยอมรับสมมติฐาน		✓	✓	✓
	ปฏิเสธสมมติฐาน	✓			
๓. ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวน ธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน	ยอมรับสมมติฐาน				
	ปฏิเสธสมมติฐาน	✓	✓	✓	✓
๔. ด้านให้การสอนวิชาพระ พุทธ ศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถี ชีวิต	ยอมรับสมมติฐาน		✓	✓	
	ปฏิเสธสมมติฐาน	✓			✓

จากตารางที่ ๔.๕๒ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อ
ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัด
ชุมพร สรุปได้ดังนี้

โดยภาพรวม นักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษา อายุ และรายได้ครอบครัว ต่างกัน มีความคิดเห็น
ต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัด
ชุมพร แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักเรียนที่มีเพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ
ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัด
ชุมพร ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนที่มีชั้นปีที่
ศึกษา และอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอน
ศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักเรียนที่
มีเพศ และรายได้ครอบครัว ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของ
พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ นักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษา อายุ และรายได้ครอบครัวต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักเรียนที่มีเพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน นักเรียนที่มีเพศ ชั้นปีที่ศึกษา อายุ และรายได้ครอบครัว ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต นักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษา และอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักเรียนที่มีเพศ และรายได้ครอบครัว ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔.๔ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพรซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิด (open – Ended) วิเคราะห์เป็นความเรียงประกอบตาราง ดังนี้

๔.๔.๑ ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ดังแสดงในตาราง ๔.๑๖

ตารางที่ ๔.๕๔ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. ไม่ได้รับการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน	๑. ควรมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน
๒. การประพฤติปฏิบัติตนของนักเรียนไม่ได้รับการแนะนำสั่งสอนอย่างใกล้ชิด	๒. ควรมุ่งพัฒนาคุณภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
๓. นักเรียนไม่มีความรู้ในเรื่องของวิชาพระพุทธศาสนา	๓. ควรนำสื่อการสอนที่ทันสมัยมาใช้ในการประกอบการเรียนการสอน
๔. ขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	๔. ควรฝึกอบรมการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้กับบุคลากรโดยเน้นการปฏิบัติ
๕. ขาดความต่อเนื่องในการสอนและอบรม	๕. ควรมีความต่อเนื่องในการสอนและอบรม

๔.๔.๒ ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ ดังแสดงในตาราง ๔.๑๗

ตารางที่ ๔.๕๕ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. ขาดการส่งเสริมให้เยาวชนนั่งสมาธิอย่างต่อเนื่อง	๑. ควรมีการจัดกิจกรรมการพัฒนาเกี่ยวกับกาทดสอบทางอารมณ์
๒. นักเรียนยังขาดความเข้าใจในเรื่องของสมาธิ และหลักการปฏิบัติที่ถูกต้อง	๒. ควรจัดให้มีการฝึกปฏิบัติธรรม สวดมนต์
๓. ขาดการพัฒนาเรื่องสมาธิ ติดรูปแบบเดิมๆ	๓. ควรมีการประยุกต์การพัฒนาเรื่องสมาธิอย่างสร้างสรรค์
๔. นักเรียนไม่มีจิตสำนึกไม่รู้จักอดทนใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิตและขาดทักษะในการตัดสินใจ	๔. มีการจัดให้มีการเข้าค่ายอบรมคุณธรรม
๕. พระสงฆ์ไม่เพียงพอในการเข้าไปจัดการเรียนตามในโรงเรียน	๕. ควรมีการส่งเสริมให้เยาวชนมีการฝึกปฏิบัติสมาธิเพื่อการพัฒนาจิตใจ

๔.๔.๓ ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน ดังแสดงในตาราง ๔.๑๘

ตารางที่ ๔.๕๖ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. ขาดการวัดผลการเรียนตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร	๑. ควรมีการวัดผลการเรียนตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร
๒. ขาดการประเมินผลการเรียนรู้หลังเรียน	๒. ควรมีการประเมินผลการเรียนรู้หลังเรียน
๓. ขาดการ ส่งเสริมการฝึกใช้ความคิดเพื่อเป็นการทดสอบความรู้	๓. ควรส่งเสริมการฝึกใช้ความคิดเพื่อเป็นการทดสอบความรู้

๔.๔.๔ ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต ดังแสดงในตาราง ๔.๑๘

ตารางที่ ๔.๕๗ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. ขาดการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเชิงบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต	๑. ทางโรงเรียนควรจัดให้มีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
๒. ขาดการนำสื่อการสอนที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการเรียนการสอน	๒. นำสื่อการสอนที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการเรียนการสอน
๓. ขาดการ ส่งเสริม การ สอน วิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต	๓. จัดอบรมเรื่องปัญหาอันเกิดจากเพศสัมพันธ์และความรักที่ถูกต้อง

๔.๕ สรุปผลสัมภาษณ์ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

๔.๕.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร จำนวน ๑๐ รูป/คน เพื่อตอบปัญหาการวิจัยเชิงปริมาณให้กระจ่างชัดขึ้นตามรูปแบบการวิจัย และเพื่อการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ผลการวิเคราะห์ดังนี้

๑. พระครูวิเชียรปัญญาภรณ์ (วัชรินทร์ วชิรปญฺโญ) เจ้าคณะตำบลทุ่งหลวง
๒. พระครูปริยัติกิจวิธาน (ไพสิทธิ์ วิจิตรโต) เจ้าคณะตำบลละแม
๓. พระธีระพงษ์ ฌนฺโทโก พระสอนศีลธรรม
๔. พระอนุสรณ์ อนุตฺตโร พระสอนศีลธรรม
๕. นายประทีป มณีบางกา ผู้อำนวยการโรงเรียนละแมวิทยา
๖. นางสาวกรกมลวรรณ คงมิตร ครูผู้สอนโรงเรียนละแมวิทยา
๗. นางอรพรรณ สุขโข ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนละแมวิทยา
๘. นายวีระ มณีนวล ครูชำนาญการโรงเรียนละแมวิทยา
๙. นายปริญญา ช่วยเกิด ครูผู้สอนโรงเรียนละแมวิทยา
๑๐. นายทวีสุข มีเดช ครูชำนาญการโรงเรียนละแมวิทยา

๔.๕.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ในการการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร จำนวน ๑๐ รูป/คน เพื่อตอบปัญหาการวิจัยเชิงปริมาณให้กระจ่างชัดขึ้นตามรูปแบบการวิจัย

ผลการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะตั้งคำถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการสัมภาษณ์ผู้มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร พบว่า ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน การสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปตามหลักสูตรที่แม่กองธรรมสนามหลวงประกาศใช้หลักสูตรธรรมศึกษา ตรี โท และเอก ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๗

^๑ ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้มีการกำหนดกรอบหลักสูตรออกเป็นช่วงชั้น คือ ประถม มัธยม อุดมศึกษา และประชาชนทั่วไป ใช้เนื้อหาเดิม ที่มีอยู่มาแบ่งออกตามช่วงวัยของนักเรียน เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาริเรียนรู้^๒ เนื้อหาที่มีความละเอียด และเหมาะสม แต่คำศัพท์ทางศาสนายังยากต่อการเข้าใจของนักเรียน มีความยากง่ายไปตามลำดับ ทำให้ผู้สอนจัดแผนในการสอนได้ง่ายขึ้น เพราะมีการแบ่งเนื้อหาในการสอนไว้ชัดเจน^๓ ประกอบกับหนังสือตำราเรียน มีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักสูตร ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาในการเรียนได้ง่ายขึ้น^๔ สามารถที่จะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ แต่เนื่องจากพระภิกษุผู้สอนมีจำนวนน้อย และขาดประสบการณ์ในการสอนจึงไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ ให้แก่นักเรียนได้อย่างเต็มที่^๕ อีกทั้งเนื้อหาในการเรียนการสอนมีความละเอียด ทำให้นักเรียนไม่สามารถเรียนได้ครบตามเนื้อหาที่กำหนด^๖ เพราะทางโรงเรียนยังไม่สามารถจัดสรรเวลาให้เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งโรงเรียนได้จัดตารางเรียนให้เพียงสัปดาห์ละ ๑ คาบ ต่อหนึ่งห้อง หรือ หนึ่งช่วงชั้น^๗ ครูภายในโรงเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจ ในการสอนเนื้อหาวิชาเพิ่มเติมให้นักเรียนเข้าใจได้โดยง่าย^๘ เพราะเนื้อหาวิชาส่วนใหญ่เป็นวิชาเฉพาะที่พระภิกษุศึกษาเล่าเรียน จึงต้องอาศัยพระภิกษุในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียน ทำให้พระครูสอนศีลธรรมมีภาระในการสอนมากเกินไป และไม่ทั่วถึง^๙

ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ

จากการสัมภาษณ์ผู้มีความเชี่ยวชาญประสบการณ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละมั่ง จังหวัดชุมพร พบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นไปตามกรอบหลักสูตรที่แม่กองธรรมสนามหลวงประกาศ โรงเรียนได้จัดให้มีการเรียนการสอนสัปดาห์ละ ๑ คาบ เริ่มตั้งแต่เปิดเทอม ๑ ไปจนถึงวันสอบ (ต้นเทอม ๒)^{๑๐} โดยส่วนมากทางโรงเรียนได้จัดตารางสอนให้ในช่วงบ่าย เพราะในช่วงเช้าทางโรงเรียนต้องการ ให้นักเรียนได้เรียนวิชาหลักพื้นฐานสายสามัญอย่างเต็มที่^{๑๑} ในโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ และเด็กจำนวนมาก จะใช้การเรียนรวมทั้งระดับชั้นเรียน ซึ่งทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปได้ยาก เพราะพระสอนศีลธรรมมีจำนวนน้อย

---

^๑สัมภาษณ์ พระครูวิเชียรปัญญาภรณ์ (วัชรินทร์ วชิรปญฺโญ), เจ้าคณะตำบลทุ่งหลวง, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๒สัมภาษณ์ พระอนุสรณ์ อนุตฺตโร, พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๓สัมภาษณ์ นางอรพรรณ สุขโข, ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนละม้ายวิทยา, ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๔สัมภาษณ์ พระธีระพงษ์ ฉันทโก, ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๕สัมภาษณ์ นายประทีป มณีบางกา, ผู้อำนวยการโรงเรียนละม้ายวิทยา, ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๖สัมภาษณ์ นายปริญญา ช่วยเกิด, ครูผู้สอนโรงเรียนละม้ายวิทยา, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๗สัมภาษณ์ นายทวิสุข มีเดช, ครูชำนาญการโรงเรียนละม้ายวิทยา, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๘สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิจวิธาน (ไพสิทธิ์ วิจิตโต), เจ้าคณะตำบลละมั่ง, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^๙สัมภาษณ์ พระครูวิเชียรปัญญาภรณ์(วัชรินทร์ วชิรปญฺโญ), เจ้าคณะตำบลทุ่งหลวง, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๐}สัมภาษณ์ นางสาวกรมลวรรณ คงมิตร, ครูผู้สอนโรงเรียนละม้ายวิทยา, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๑}สัมภาษณ์ พระครูวิเชียรปัญญาภรณ์(วัชรินทร์ วชิรปญฺโญ), เจ้าคณะตำบลทุ่งหลวง, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ดูแลได้ไม่ทั่วถึง^{๑๒} ในการเรียนการสอน นอกจากการเรียนการสอนเนื้อหาในหนังสือประกอบการเรียนแล้ว ยังมีกิจกรรมอื่นๆ เพื่อปลูกฝังค่านิยมชาวพุทธให้แก่นักเรียน^{๑๓} ให้นักเรียนแสดงรูปแบบการเคารพมีการประนมมือ การไหว้ และการกราบ เป็นต้น มีการจำลองพิธีกรรมทางศาสนา ให้นักเรียนได้แสดงบทบาทในขั้นตอนต่างๆ เพื่อพัฒนานักเรียนควบคู่ไปกับการเรียนเนื้อหาในหนังสือ^{๑๔} เมื่อจบการบรรยายในแต่ละครั้ง จะมีการถาม-ตอบ เพื่อเร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียน^{๑๕} มีกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน มีการจัดอบรมค่ายคุณธรรมจริยธรรม เพื่อปลูกฝัง และส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในตัวนักเรียน มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันสำคัญของชาติ โดยมีพระสอนศีลธรรมเป็นผู้บรรยายให้ความรู้^{๑๖} ในคาบเรียนปกติพระสอนศีลธรรมมักใช้วิธีการบรรยายเป็นส่วนใหญ่ ไม่ค่อยมีรูปแบบการสอนที่หลากหลาย เพื่อดึงดูดความสนใจนักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน^{๑๗} ในปัจจุบันพระสอนศีลธรรมยังขาดประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเร้าความสนใจของนักเรียน เพราะยังยึดรูปแบบการสอนแบบเดิมๆ อยู่ ทำให้ประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนยังไม่ดีเท่าที่ควร^{๑๘}

ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน

จากการสัมภาษณ์ผู้มีความชำนาญ ด้านประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร พบว่า ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่เรียน โรงเรียนที่มีนักเรียนไม่มาก ประมาณช่วงชั้นน้อยกว่าคน สามารถเข้าถึง และควบคุมการเรียนการสอนได้ง่าย มีการแยกห้องเรียนตามระดับของตนอย่างชัดเจน มีอุปกรณ์การเรียนโต๊ะ เก้าอี้ พร้อมสำหรับการเรียน^{๑๙} เพราะการเรียนการสอนในโรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวนน้อย ใช้การสอนในห้องเรียน ที่นักเรียนใช้เรียนตามปกติ จึงมีความพร้อมตามที่โรงเรียนได้จัดเตรียมไว้แล้ว^{๒๐} แตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่ ที่เข้าถึงและควบคุมเด็กนักเรียนได้ยาก ทำให้เกิดความวุ่นวาย เพราะมีเด็กจำนวนมากรวมกัน สภาพแวดล้อม ไม่เหมาะสมแก่การเรียน เนื่องจากต้องนั่งเรียนกับพื้น ประกอบกับช่วงเวลาเรียนส่วนใหญ่เป็นช่วงบ่าย และมีอากาศร้อน ทำให้นักเรียนขาดสมาธิในการเรียน^{๒๑} การเรียนการสอนเป็นไปได้อย่างที่ทำได้เต็มรูปแบบ เพราะมีกรอบเวลาเป็นเครื่องบังคับ

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิจวิธาน (ไพสิทธิ วิจิตโต), เจ้าคณะตำบลละแม, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระธีระพงษ์ ฉันทโก, ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระอนุสรณ์ อนุตตโร, พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายประทีป มณีบางกา, ผู้อำนวยการโรงเรียนละแมวิทยา, ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๖} สัมภาษณ์ นายปริญญา ช่วยเกิด, ครูผู้สอนโรงเรียนละแมวิทยา, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายทวีสุข มีเดช, ครูชำนาญการโรงเรียนละแมวิทยา, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นางสาวกรรณภรณ์ คงมิตร, ครูผู้สอนโรงเรียนละแมวิทยา, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระครูวิเชียรปัญญาภรณ์ (วัชรินทร์ วชิรปัญญา), เจ้าคณะตำบลทุ่งหลวง, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๐} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิจวิธาน (ไพสิทธิ วิจิตโต), เจ้าคณะตำบลละแม, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระอนุสรณ์ อนุตตโร, พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

แต่ละโรงเรียนก็จะมีการจัดสรรเวลาให้ทำการสอนน้อย เพียงสัปดาห์ละ ๑ คาบเรียน^{๒๒} และหากเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ก็มักจะอาศัยเวลาในการประชุมระดับ นักเรียนเข้าห้องประชุม และแบ่งนักเรียนเป็น ๓ กลุ่มคือชั้นตรี โท และเอก โดยมีพระสอนศีลธรรมสอนตามกลุ่มของนักเรียน^{๒๓} ทางโรงเรียนยังไม่สามารถลงตารางเรียน ของแต่ละห้องเรียนได้ เนื่องจากขาดครูที่มีความรู้ทางด้านนี้ จึงต้องเรียนรวมกันจำนวนมาก โดยมีพระสอนศีลธรรมเป็นผู้สอน ทำให้การเรียนการสอนกลุ่มใหญ่เกินไป และสภาพแวดล้อมในการประชุม ระดับการเรียน ก็ไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน เพราะทำให้นักเรียนขาดสมาธิในการเรียน^{๒๔} สภาพแวดล้อมในบางโรงเรียนมีความเหมาะสมทั้งห้องเรียน บรรยากาศในการเรียน และอุปกรณ์การเรียน แต่ในบางโรงเรียนยังขาดความพร้อม เนื่องจากทางโรงเรียนไม่ให้ความสำคัญ กับการเรียนการสอนธรรมศึกษาเท่าที่ควร^{๒๕} การเรียนส่วนใหญ่เป็นการในห้องเรียน สำหรับโรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวนน้อยเลยเรียนรวม^{๒๖} ซึ่งสภาพแวดล้อมดังกล่าว ไม่เอื้อต่อการเรียนเท่าที่ควร เพราะเป็นการเรียนในบรรยากาศแบบเดิมๆ ไม่ค่อยมีการจัดการเรียนการสอนนอกสถานที่ เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศในการเรียน ให้นักเรียนรู้สึกผ่อนคลาย^{๒๗}

ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต จากการสัมภาษณ์ผู้มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร พบว่า ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต นั้น นับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะสื่อเปรียบเสมือนตัวกลางในการถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้สอนไปยังผู้เรียน ในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาปัจจุบันยังคงใช้หนังสือเป็นหลัก^{๒๘} แต่หนังสือหลักสูตรมีน้อย และไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ในการค้นคว้า จึงเป็นปัญหาใหญ่ในขณะนี้^{๒๙} บางโรงเรียนผู้สอนต้องออกค่าใช้จ่ายส่วนตัว ในการจัดพิมพ์เอกสารการสอนเพิ่มเติม^{๓๐} นอกเหนือจากหนังสือเรียน ผู้สอนจะจัดทำเอกสารประกอบการสอนแจกผู้เรียน และบรรยายตามเอกสาร ในการอธิบาย จำเป็นต้องใช้เครื่องขยายเสียงช่วย^{๓๑} แม้ว่าในบางโรงเรียน มีความพร้อมด้านสื่อการเรียนการสอนอย่างครบถ้วน แต่พระสอนศีลธรรมยังไม่ได้ใช้สอยสื่อการเรียนต่างๆ อย่างเต็มที่ เนื่องจากพระสอนศีลธรรม ยังขาดทักษะในการใช้สื่อสมัยใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์ และสื่อวีดิทัศน์ต่างๆ ที่มีความ

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระธีระพงษ์ ฉันทโก, ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายประทีป มณีบางกา, ผู้อำนวยการโรงเรียนละแมวิทยา, ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นายปริญญ์ ช่วยเกิด, ครูผู้สอนโรงเรียนละแมวิทยา, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๕} สัมภาษณ์ นายทวีสุข มีเดช, ครูชำนาญการโรงเรียนละแมวิทยา, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นางสาวกรรณวรรณ คงมิตร, ครูผู้สอนโรงเรียนละแมวิทยา, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์ นางอรพรรณ สุขโข, ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนละแมวิทยา, ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระอนุสรณ์ อนุตตรโร, พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระธีระพงษ์ ฉันทโก, ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน, ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิจวิธาน (ไพสิทธ์ วิจิตโต), เจ้าคณะตำบลละแม, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระครูวิเชียรปัญญารักษ์ (วัชรินทร์ วชิรปญโญ), เจ้าคณะตำบลทุ่งหลวง, ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

ทันสมัย^{๓๒} ทำให้นักเรียนไม่มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากนัก เพราะไม่มีสื่อในการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการตื่นตัว ในการเรียนการสอน^{๓๓} พระสอนศีลธรรมบางรูปที่มีการใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย สามารถที่จะจูงใจให้นักเรียนสนใจในการเรียน และเกิดความเพลิดเพลินในการเรียน นักเรียนมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้^{๓๔}

สรุปว่า ด้านหลักสูตรการเรียนการสอนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปตามหลักสูตรที่แม่กองธรรมสนามหลวงประกาศใช้หลักสูตรธรรมศึกษา ตรี โท และเอก เพราะมีการแบ่งเนื้อหาในการสอนไว้ชัดเจนประกอบกับหนังสือตำราเรียน มีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักสูตร ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาในการเรียนได้ง่ายขึ้น ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นไปตามกรอบหลักสูตรที่แม่กองธรรมสนามหลวงประกาศ โรงเรียนได้จัดให้มีการเรียนการสอนสัปดาห์ละ ๑ คาบ โดยส่วนมากทางโรงเรียนได้จัดตารางสอนให้ในช่วงบ่าย เพราะในช่วงเช้าทางโรงเรียนต้องการในการเรียนการสอน นอกจากการเรียนการสอนเนื้อหาในหนังสือประกอบการเรียนแล้ว ยังมีกิจกรรมอื่นๆ เพื่อปลูกฝังค่านิยมชาวพุทธให้แก่ นักเรียน ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน โรงเรียนที่มีนักเรียนไม่มาก สามารถเข้าถึงและควบคุมการเรียนการสอนได้ง่าย มีการแยกห้องเรียนตามระดับของตอนอย่างชัดเจน มีอุปกรณ์การเรียนโต๊ะ เก้าอี้ พร้อมสำหรับการเรียนเพราะการเรียนการสอนในโรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวนน้อย ใช้การสอนในห้องเรียน ที่นักเรียนใช้เรียนตามปกติ จึงมีความพร้อมตามที่โรงเรียนได้จัดเตรียมไว้แล้ว ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต นั้น นับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะสื่อเปรียบเสมือนตัวกลางในการถ่ายทอดองค์ความรู้จากผู้สอนไปยังผู้เรียน ในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาปัจจุบันยังคงใช้หนังสือเป็นหลัก บางโรงเรียนผู้สอนต้องออกค่าใช้จ่ายส่วนตัว ในการจัดพิมพ์เอกสารการสอนเพิ่มเติม นอกเหนือจากหนังสือเรียน ผู้สอนจะจัดทำเอกสารประกอบการสอนแจกผู้เรียน และบรรยายตามเอกสาร มีความพร้อมด้านสื่อการเรียนการสอนอย่างครบถ้วน

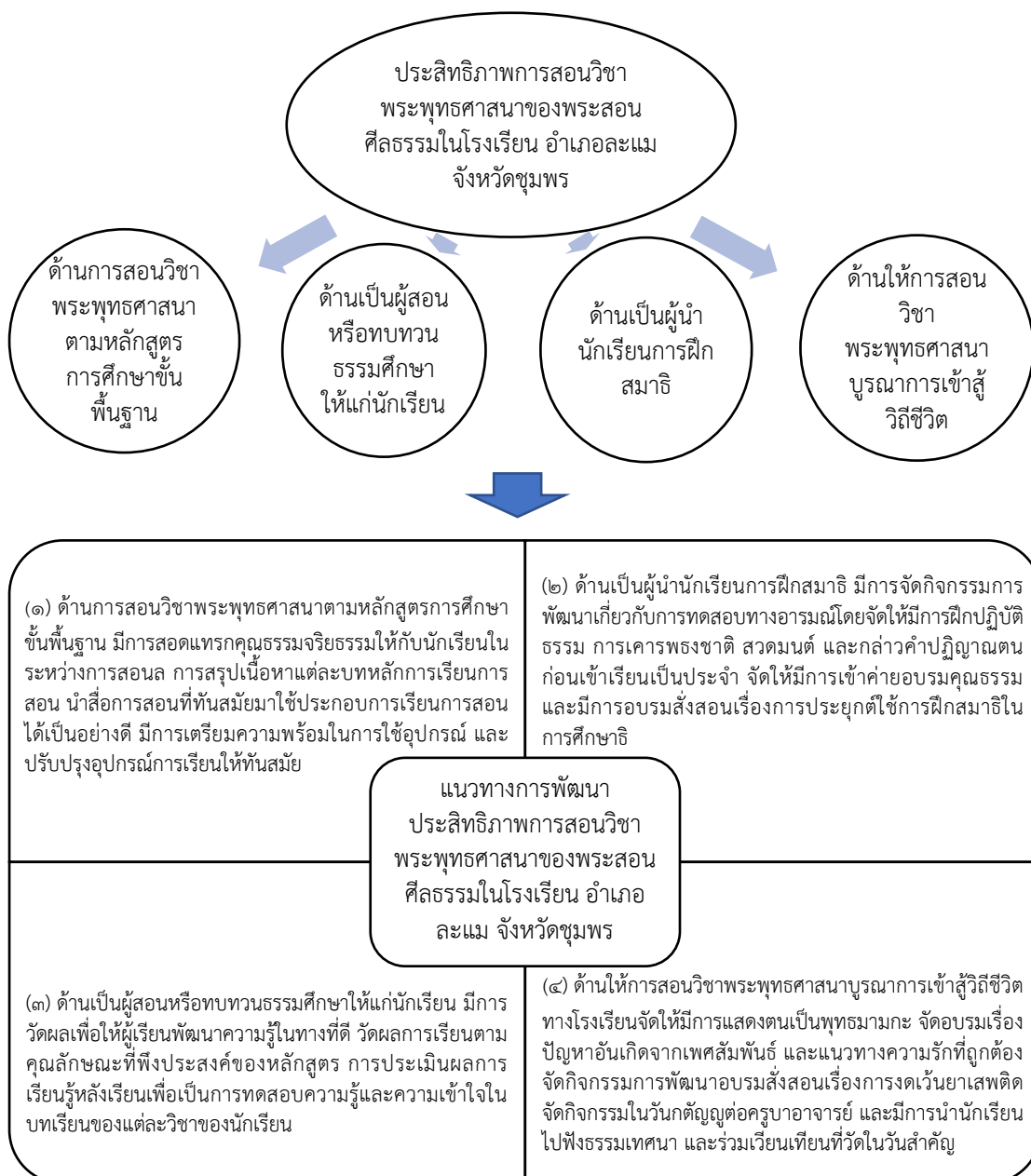
^{๓๒} สัมภาษณ์ นายประทีป มณีบางกา, ผู้อำนวยการโรงเรียนละแมวิทยา, ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายปริญญา ช่วยเกิด, ครูผู้สอนโรงเรียนละแมวิทยา, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายทวิสุข มีเดช, ครูชำนาญการโรงเรียนละแมวิทยา, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาทำการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพรในขอบข่ายเนื้อหา ๔ ด้าน

ภาพที่ ๔.๑ สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

แสดงองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ที่ได้จากการศึกษาเรื่องประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ตามรายด้านของงานวิจัย ทั้ง ๔ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนพระพุทธศาสนา ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา พบว่า มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนในระหว่างการสอน มีการสรุปเนื้อหาแต่ละบทหลักการเรียนการสอน นำสื่อการสอนที่ทันสมัยมาประกอบประกอบการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี มีการเตรียมความพร้อมในการใช้อุปกรณ์ และปรับปรุงอุปกรณ์การเรียนให้ทันสมัย มีการกำหนดกรอบหลักสูตรออกเป็นช่วงชั้น คือ ประถม มัธยม อุดมศึกษาและประชาชนทั่วไป ใช้เนื้อหาเดิม ที่มีอยู่มาแบ่งออกตามช่วงวัยของนักเรียน เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาริเรียนรู้ เนื้อหามีความละเอียด และเหมาะสม แต่คำศัพท์ทางศาสนา ยังยากต่อการเข้าใจของนักเรียน มีความยากง่ายไปตามลำดับ ทำให้ผู้สอนจัดแผนในการสอนได้ง่ายขึ้น เพราะมีการแบ่งเนื้อหาในการสอนไว้ชัดเจน

องค์ความรู้จากการสัมภาษณ์ การกำหนดกรอบหลักสูตรออกเป็นช่วงชั้น คือ ใช้เนื้อหาเดิมเพื่อให้ง่ายต่อการศึกษาริเรียนรู้ เนื้อหามีความละเอียด และเหมาะสม แต่คำศัพท์ทางศาสนา ยังยากต่อการเข้าใจของนักเรียน ประกอบกับหนังสือตำราเรียน มีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักสูตร ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาในการเรียนได้ง่ายขึ้น สามารถที่จะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ แต่เนื่องจากพระภิกษุผู้สอนมีจำนวนน้อย และขาดประสบการณ์ในการสอนจึงไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ ให้แก่นักเรียนได้อย่างเต็มที่

๒. ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนพระพุทธศาสนา ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ พบว่า มีการจัดกิจกรรมการพัฒนาเกี่ยวกับการทดสอบทางอารมณ์โดยจัดให้มีการฝึกปฏิบัติธรรม มีการเคารพธงชาติ สวดมนต์ และกล่าวคำปฏิญาณตนก่อนเข้าเรียนเป็นประจำ มีการจัดให้มีการเข้าค่ายอบรมคุณธรรม และมีการอบรมสั่งสอนเรื่องการประยุกต์ใช้การฝึกสมาธิ ในการศึกษาในปัจจุบันพระสอนศีลธรรมยังขาดประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อสร้างความสนใจของนักเรียน เพราะยังยึดรูปแบบการสอนแบบเดิมๆ อยู่ ทำให้ประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนยังไม่มีดีเท่าที่ควร

องค์ความรู้จากการสัมภาษณ์ กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นไปตามกรอบหลักสูตรที่โรงเรียนได้จัดให้มีการเรียนการสอนสัปดาห์ละ โรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ และเด็กจำนวนมาก จะใช้การเรียนรวมทั้งระดับชั้นเรียน ซึ่งทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปได้ยาก เพราะพระสอนศีลธรรมมีจำนวนน้อย ดูแลได้ไม่ทั่วถึง เพื่อปลูกฝังค่านิยมชาวพุทธให้แก่นักเรียน มีการจัดอบรมค่ายคุณธรรมจริยธรรม เพื่อปลูกฝัง และส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในตัวนักเรียน มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันสำคัญของชาติ โดยมีพระสอนศีลธรรมเป็นผู้บรรยายให้ความรู้

๓. ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนพระพุทธศาสนา ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน พบว่า มีการวัดผลเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ในทางที่ดี วัดผลการเรียนตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร มีการประเมินผลการเรียนรู้หลังเรียนเพื่อเป็นการทดสอบความรู้ และความเข้าใจในบทเรียนของแต่ละวิชาของนักเรียน มีการติดตามประเมินผลการเรียนของนักเรียนให้ครูได้ทราบหลังการสอนจบของแต่ละเทอม ว่ามีผลสัมฤทธิ์มากน้อยเพียงใด มีการเตรียมความพร้อมในการสอน และจัดทัศนศึกษาสถานศึกษาจริง โรงเรียนยังไม่สามารถลงตารางเรียน ของแต่ละห้องเรียนได้ เนื่องจากขาดครูที่มีความรู้ทางด้านนี้ จึงต้องเรียนรวมกันจำนวนมาก โดยมีพระสอนศีลธรรมเป็นผู้สอน ทำให้การเรียนการสอนกลุ่มใหญ่เกินไป และสภาพแวดล้อมในการประชุม ระดับการเรียน ก็ไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน เพราะทำให้นักเรียนขาดสมาธิในการเรียน สภาพแวดล้อมในบางโรงเรียนมีความเหมาะสมทั้งห้องเรียน บรรยากาศในการเรียน และอุปกรณ์การเรียน แต่ในบางโรงเรียนยังขาดความพร้อม เนื่องจากทางโรงเรียนไม่ให้ความสำคัญ กับการเรียนการสอนธรรมศึกษาเท่าที่ควร

องค์ความรู้จากการสัมภาษณ์ ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียนโรงเรียนที่มีนักเรียนไม่มาก จะเข้าถึงและควบคุมเด็กนักเรียนได้ยาก ทำให้เกิดความวุ่นวาย เพราะมีเด็กจำนวนมากรวมกัน สภาพแวดล้อม ไม่เหมาะสมแก่การเรียน เนื่องจากต้องนั่งเรียนกับพื้น ประกอบกับช่วงเวลาเรียนส่วนใหญ่เป็นช่วงบ่าย และมีอากาศร้อน ทำให้นักเรียนขาดสมาธิในการเรียนการเรียนการสอนเป็นไปได้อย่างที่จะทำได้เต็มรูปแบบ ซึ่งสภาพแวดล้อมดังกล่าว ไม่เอื้อต่อการเรียนเท่าที่ควร เพราะเป็นการเรียนในบรรยากาศแบบเดิมๆ ไม่ค่อยมีการจัดการเรียนการสอนนอกสถานที่ เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศในการเรียน ทำให้นักเรียนรู้สึกผ่อนคลาย

๔. ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนพระพุทธศาสนา ด้านให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ มีศีล สมาธิ ปัญญา พบว่า ทางโรงเรียนควรจัดให้มีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ จัดอบรมเรื่องปัญหาอันเกิดจากเพศสัมพันธ์ และแนวทางความรักที่ถูกต้อง จัดกิจกรรมการพัฒนาอบรมสั่งสอนเรื่องการงดเว้นยาเสพติด จัดกิจกรรมในวันกตัญญูต่อครูบาอาจารย์ และมีการนำนักเรียนไปฟังธรรมเทศนา และร่วมเวียนเทียนที่วัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา นอกเหนือจากหนังสือเรียน ผู้สอนจะจัดทำเอกสารประกอบการสอนแจกผู้เรียน และบรรยายตามเอกสาร ในการอธิบาย จำเป็นต้องใช้เครื่องขยายเสียงช่วยแม้ว่าในบางโรงเรียน มีความพร้อมด้านสื่อการเรียนการสอนอย่างครบถ้วน แต่พระสอนศีลธรรมยังไม่ได้ใช้สอยสื่อการเรียนต่างๆ อย่างเต็มที่ เนื่องจากพระสอนศีลธรรม ยังขาดทักษะในการใช้สื่อสมัยใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์ และสื่อวีดิทัศน์ต่างๆ ที่มีความทันสมัย

องค์ความรู้จากการสัมภาษณ์ การเรียนการสอนธรรมศึกษาปัจจุบันยังคงใช้หนังสือเป็นหลัก แต่หนังสือหลักสูตรมีน้อย และไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ในการค้นคว้า จึงเป็นปัญหา บางโรงเรียนผู้สอนต้องออกค่าใช้จ่ายส่วนตัว ในการจัดพิมพ์เอกสารการสอนเพิ่มเติมแม้ว่าในบางโรงเรียนมีความพร้อมด้านสื่อการเรียนการสอนอย่างครบถ้วน แต่พระสอนศีลธรรมยังไม่ได้ใช้สอยสื่อการเรียนต่างๆ อย่างเต็มที่ เนื่องจากพระสอนศีลธรรม ยังขาดทักษะในการใช้สื่อสมัยใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์ และสื่อวีดิทัศน์ต่างๆ ที่มีความทันสมัย และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร” การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร (๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพรโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (๓) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ ในโรงเรียนละแมวิทยา จังหวัดชุมพร ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ ซึ่งใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๘๗ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น ๒ ประเภท ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือ โดยได้รับการอนุเคราะห์การปรับปรุงแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ สาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๕ ท่าน จากนั้น ได้ปรับปรุง และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่ไม่ใช่ประชากรกลุ่มตัวอย่าง และหาค่าความเชื่อมั่น แล้วจึงได้ใช้กับกลุ่มประชากรที่กำหนดไว้ ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งการสัมภาษณ์เชิงลึกนี้ ผู้วิจัยได้เตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า เป็นคำถามเปิด เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็นได้เต็มที่

การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้สถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับในการวิจัยเชิงคุณภาพใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

ในส่วนของบทที่ ๕ นี้ ประกอบด้วยเนื้อหาหลัก ๓ ส่วน คือ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ได้ผลการวิจัยดังนี้

๕.๑.๑ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ เพื่อศึกษาสภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

ผู้วิจัยต้องการทราบถึงประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร พบว่า จากข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร จำนวน ๒๘๗ คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๑๗๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๔๐ ส่วนเพศชาย จำนวน ๑๐๘ คนคิดเป็นร้อยละ ๓๗.๖๐ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๑๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๘๐ ส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ๑๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๒๐ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๑๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๒.๒๐ รองลงมา มีอายุ ๑๔-๑๕ ปี จำนวน ๘๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๐๐ และมีอายุ ๑๒-๑๓ ปี จำนวน ๗๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๘๐ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ครบครัน ๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๔๐ รองลงมา มีรายได้ครบครันน้อยกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๗๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๕๐ และมีรายได้ครบครันมากกว่า ๓๐,๐๐๑ บาท จำนวน ๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๑๐

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร พบว่า ระดับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร รวม ๔ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านเป็นผู้นำนักเรียนฝึกสมาธิ รองลงมาได้แก่ ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต และด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังรายละเอียดจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลและจำแนกเป็นรายด้านต่อไปนี้

๑. ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๓ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ ๑ พระอาจารย์ผู้สอน มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนในระหว่างการสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๘ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อที่ ๘ มีพระอาจารย์ผู้สอนเน้นให้มีความกตัญญูต่เวทิต่อบิดามารดา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๓

๒. ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๓ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ ๒ มีการจัดกิจกรรมการพัฒนาเกี่ยวกับการทดสอบทางอารมณ์ โดยจัดให้มีการฝึกปฏิบัติธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๔ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อที่ ๘ มีการอบรมสั่งสอนนักเรียนในเรื่องคุณค่าของการเจริญภาวนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๕

๓. ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๘ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ ๗ พระอาจารย์มีการวัดผลเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ในทางที่ดี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๙ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อที่ ๑ พระอาจารย์ผู้สอนได้ดำเนินการประเมินผลความพร้อมของผู้เรียนก่อนการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๕

๔. ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ด้านให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ มีศีล สมาธิ ปัญญา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๒ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ ๗ ทางโรงเรียนทางโรงเรียนมีจัดให้มีการแสดงตนเป็น พุทธมามกะ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๖ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อที่ ๔ ทางโรงเรียนได้จัดให้มีการนำนักเรียนไปตักบาตรที่วัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๑

๕.๑.๒ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพรโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผู้วิจัยต้องการทราบผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิจัยพบว่า

โดยภาพรวม นักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษา อายุ และรายได้ครอบครัว ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักเรียนที่มีเพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๑. ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษา และอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วน

นักเรียนที่มีเพศ และรายได้ครอบครัว ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๒. ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ นักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษา อายุ และรายได้ครอบครัว ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักเรียนที่มีเพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน นักเรียนที่มีเพศ ชั้นปีที่ศึกษา อายุ และรายได้ครอบครัว ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔. ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต นักเรียนที่มีชั้นปีที่ศึกษา และอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักเรียนที่มีเพศ และรายได้ครอบครัว ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๓ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวทาง ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร จำแนกตามรายด้านของการวิจัย สรุปได้ดังนี้

๑. ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปัญหาอุปสรรค

๑. ไม่ได้รับการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน
๒. การประพฤติปฏิบัติตนของนักเรียนไม่ได้รับการแนะนำสั่งสอนอย่างใกล้ชิด
๓. นักเรียนไม่มีความรู้ในเรื่องของวิชาพระพุทธศาสนา
๔. ขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
๕. ขาดความต่อเนื่องในการสอนและอบรม

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียน
๒. ควรมุ่งพัฒนาคุณภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
๓. ควรนำสื่อการสอนที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการเรียนการสอน
๔. ควรฝึกอบรมการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ให้กับบุคลากรโดยเน้นการปฏิบัติ
๕. ควรมีความต่อเนื่องในการสอนและอบรม

๒. ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ

ปัญหาอุปสรรค

๑. ขาดการส่งเสริมให้เยาวชนนั่งสมาธิอย่างต่อเนื่อง
๒. นักเรียนยังขาดความเข้าใจในเรื่องของสมาธิและหลักการปฏิบัติที่ถูกต้อง
๓. ขาดการพัฒนาเรื่องสมาธิ ติดรูปแบบเดิมๆ
๔. เรียนไม่มีจิตสำนึกไม่รู้จักอดทนใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิตและขาดทักษะในการตัดสินใจ
๕. พระสงฆ์ไม่เพียงพอในการเข้าไปจัดการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรมีการจัดกิจกรรมการพัฒนาเกี่ยวกับการทดสอบทางอารมณ์
๒. ควรจัดให้มีการฝึกปฏิบัติธรรม สวดมนต์
๓. ควรมีการประยุกต์การพัฒนาเรื่องสมาธิอย่างสร้างสรรค์
๔. มีการจัดให้มีการเข้าค่ายอบรมคุณธรรม
๕. ควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีการฝึกปฏิบัติสมาธิเพื่อการพัฒนาจิตใจ

๓. ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน

ปัญหาอุปสรรค

๑. ขาดการวัดผลการเรียนตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร
๒. ขาดการประเมินผลการเรียนรู้หลังเรียน
๓. ขาดการ ส่งเสริมการฝึกใช้ความคิดเพื่อเป็นการทดสอบความรู้

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรมีการวัดผลการเรียนตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร
๒. ควรมีการประเมินผลการเรียนรู้หลังเรียน
๓. ควรส่งเสริมการฝึกใช้ความคิดเพื่อเป็นการทดสอบความรู้

๔. ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต

ปัญหาอุปสรรค

๑. ขาดการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเชิงบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต
๒. ขาดการนำสื่อการสอนที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการเรียนการสอน
๓. ขาดการ ส่งเสริมการสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต

ข้อเสนอแนะ

๑. ทางโรงเรียนควรจัดให้มีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ
๒. นำสื่อการสอนที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการเรียนการสอน
๓. จัดอบรมเรื่องปัญหาอันเกิดจากเพศสัมพันธ์ และความรักที่ถูกต้อง

๕.๑.๔ สรุปผล การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

๑. ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ให้การส่งเสริมการเรียนการสอนที่ชัดเจน บูรณาการเข้ากับหลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ และให้มีการตอบแทนครูผู้สอน เทียบอัตราตามความรู้ของผู้สอน ในลักษณะครูอัตราจ้าง การนำเด็กเข้าสู่บรรยากาศของการเรียนวิชาธรรมะศึกษา ต้องใช้ความสามารถในการให้แรงจูงใจเด็ก

๒. ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ

เพื่อความพร้อมและเต็มใจในการเรียน โดยพิจารณาตามสภาพเด็ก เวลา สถานที่ และสถานการณ์ ให้มีการสนับสนุนในการส่งเสริมการฝึกอบรมครูพระสอนศีลธรรม ให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น มีการเพิ่มหลักสูตรในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมให้มากขึ้น เน้นให้หน่วยงานการศึกษาให้ความร่วมมือหรือสนับสนุน ตลอดจนเห็นความสำคัญของการฝึกสมาธิ มีการจัดหาพระที่มีความรู้ และทักษะในการพูด เข้ามาอบรมนักเรียนทุกๆ มีการเข้าค่ายอบรมคุณธรรม หรือเป็นโครงการเข้าค่ายอบรมคุณธรรม

๓. ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน

มีการวัดผลเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ในทางที่ดี วัดผลการเรียนตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร มีการประเมินผลการเรียนรู้หลังเรียนเพื่อเป็นการทดสอบความรู้ และความเข้าใจในบทเรียนของแต่ละวิชาของนักเรียน มีการติดตามประเมินผลการเรียนของนักเรียนให้คุณครูได้ทราบหลังการสอนจบของแต่ละเทอม การเตรียมความพร้อมในการสอน และจัดทัศนศึกษาดูสถานที่จริง

๔. ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต

มีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ จัดอบรมเรื่องปัญหาอันเกิดจากเพศสัมพันธ์ และแนวทางการความรักที่ถูกต้อง จัดกิจกรรมการพัฒนาอบรมสั่งสอนเรื่องการงดเว้นยาเสพติด จัดกิจกรรมในวันกตัญญูต่อครูบาอาจารย์ และมีการนำนักเรียนไปฟังธรรมเทศนา และร่วมเวียนเทียนที่วัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา จัดทำเอกสารประกอบการสอนแจกผู้เรียน และบรรยายตามเอกสาร ในการอธิบาย จำเป็นต้องใช้เครื่องขยายเสียงช่วย ความพร้อมด้านสื่อการเรียนการสอนอย่างครบถ้วน แต่พระสอนศีลธรรมยังไม่ได้ใช้สอยสื่อการเรียนต่างๆ อย่างเต็มที่ เนื่องจากพระสอนศีลธรรม ยังขาดทักษะในการใช้สื่อสมัยใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์ และสื่อวีดิทัศน์ต่างๆ ที่มีความทันสมัย

๕.๒ อภิปรายผล

จากผลการศึกษาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร มีประเด็นที่น่าสนใจ สามารถอภิปรายได้ตามวัตถุประสงค์และสมมติฐาน ได้ดังนี้

๕.๒.๑ ผลการศึกษา ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ทั้ง ๔ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้นักเรียน ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน

จากการศึกษาประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพรทั้ง ๔ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้นักเรียน ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน มีรายละเอียดแต่ละด้านดังต่อไปนี้

๑) ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ จากการพิจารณาเป็นรายข้อสามข้อแรกชี้ให้เห็นว่า พระอาจารย์ผู้สอน มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนในระหว่างการสอน มีการสรุปเนื้อหาแต่ละบทหลักการเรียนการสอน และนำสื่อการสอนที่ทันสมัยมาประกอบประกอบการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากพระอาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญกับโครงสร้างหลักสูตร และมุ่งเน้นให้นักเรียนได้รับประโยชน์จากการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระคำไข คมภิรานนโท** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตรการเรียนการสอน ของวิทยาลัยสงฆ์นครหลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” ผลวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตรการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ปานกลางการจัดหลักสูตร เป้นไปตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ แต่บุคลากรยังขาดทักษะ และประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรการเรียนการสอน เน้นการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมตามแผนการสอน การวัดผลเน้นประเมินผล ตามสภาพความเป็นจริงวิเคราะห์ผลการประเมิน เพื่อใช้ในปโตไปอย่างไรก็ตามยังขาดแคลนสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัย และการนิเทศการสอนอย่างต่อเนื่อง (๒) วิทยาลัยสงฆ์วัดองค์คือ ควรจัดให้มีการศึกษาดูงานฝึกอบรมด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ในการพัฒนาครูอาจารย์ และบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดเป็นนโยบาย และแผนการดำเนินงาน

งานที่เป็นรูปธรรม จัดหาสื่อ และเทคโนโลยี การเรียนการสอน และฝึกอบรมการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ
 หนึ่งควรจัดหาเอกสาร ตำรา อุปกรณ์ เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนให้เพียงพอ^๑

๒) ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ พบว่า ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
 ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา
 เป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ จากการพิจารณาเป็นรายข้อชี้ให้เห็นว่า มีการจัดกิจกรรม
 การพัฒนาเกี่ยวกับการทดสอบทางอารมณ์โดยจัดให้มีการฝึกปฏิบัติธรรม มีการเคารพธงชาติ สวด
 มนต์ และกล่าวคำปฏิญาณตนก่อนเข้าเรียนเป็นประจำ มีการจัดให้มีการเข้าค่ายอบรมคุณธรรม และ
 มีการอบรมสั่งสอนเรื่องการประยุกต์ใช้การฝึกสมาธิในการศึกษา เนื่องจากทางโรงเรียน และพระ
 ผู้สอน ตระหนักถึงความสำคัญของนักเรียน จึงใช้กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนนำนักเรียนในการ
 ฝึกสมาธิผ่านทางกิจกรรมต่างๆ เพื่อสอดแทรกความรู้ และส่งเสริมการพัฒนาเกี่ยวกับการทดสอบทาง
 อารมณ์ เสริมสร้างพัฒนาการด้านสติปัญญา จากการอบรมต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ดวง
 ทิพย์ ตันทศรี** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ระดับประถมศึกษา
 โรงเรียนสังกัดเทศบาลนันทบุรี” ผลวิจัยพบว่า ผลการศึกษาความต้องการของผู้บริหาร ครูผู้สอน
 และผู้ปกครองในการจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาโรงเรียนสังกัด
 เทศบาลนันทบุรี พบว่าควรมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น มีสื่อ
 การเรียนการสอนที่ทันสมัยและเหมาะสมกับเด็กนักเรียนและจัดให้มีการเข้าค่ายคุณธรรมเพื่อ
 เสริมสร้างพัฒนาการด้านสติปัญญาให้เด็กนักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ที่ได้มีการทำวัตรสวดมนต์อาทิตย์ละ
 ครั้งในวันสุดสัปดาห์ และสามารถทำให้ครูและนักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และศีลธรรมที่ดีในจิตใจได้
 สำนึกของทุกคน^๒

๓) ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน พบว่า ประสิทธิภาพการสอน
 วิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยรวมอยู่ในระดับ
 มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ จากการพิจารณาเป็นรายข้อชี้ให้เห็นว่า
 พระอาจารย์ผู้สอน มีการวัดผลเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ในทางที่ดี มีการวัดผลการเรียนตาม
 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร มีการประเมินผลการเรียนรู้หลังเรียนเพื่อเป็นการทดสอบ
 ความรู้และความเข้าใจในบทเรียนของแต่ละวิชาของนักเรียน และมีการติดตามประเมินผลการเรียน
 ของนักเรียนให้คุณครูได้ทราบหลังการสอนจบของแต่ละเทอม ว่ามีผลสัมฤทธิ์มากน้อยเพียงใด
 เนื่องจากพระอาจารย์ผู้สอน ได้ตระหนักถึงหน้าที่ผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน เพื่อให้
 ผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มประสิทธิภาพ ตามขอบข่ายเนื้อหาของวิชาตาม

^๑ พระคำไข คมภิรานนโท, “ประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยสงฆ์ นคร
 หลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
 บริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑.

^๒ ดวงทิพย์ ตันทศรี, “การจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ระดับประถมศึกษาโรงเรียน
 สังกัด เทศบาลนันทบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย:
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ก.

หลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหานรินทร์ ธีรพลโณ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์แบบเรียนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรมัธยมศึกษา” ผลวิจัยพบว่า การจัดเนื้อหาในแบบเรียน ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องต่างๆ นั้นเป็นสำคัญ แต่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ กับหัวข้อเรื่องต่างๆ เหล่านั้น โดยเห็นความแตกต่างระหว่างการรับรู้ของผู้เรียนในแต่ละวัย โดยปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้การนำเนื้อหาในแบบเรียน ไปสู่กิจกรรมจัดการเรียนการสอนให้ได้ผล ตามความมุ่งหมายของหลักสูตร และบรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตรได้อย่างครบถ้วน^๓

๔) ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน พบว่า ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ จากการพิจารณาเป็นรายข้อชี้ให้เห็นว่า ทางโรงเรียนทางโรงเรียนมีจัดให้มีการแสดงตนเป็น พุทธมามกะ มีการจัดอบรมเรื่องปัญหาอันเกิดจากเพศสัมพันธ์ และแนวทางความรักที่ถูกต้อง ทางโรงเรียนจัดกิจกรรมการพัฒนาอบรมสั่งสอนเรื่องการงดเว้นยาเสพติด และทางโรงเรียนได้จัดกิจกรรมในวันกตัญญูต่อครูบาอาจารย์ เนื่องจากพระอาจารย์ผู้สอน เข้าใจถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้นในสังคม จึงจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตนักเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตรจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูวัชรอินทวงศ์ (สกล อินทวิโส)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาประสิทธิภาพของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนเวฬุวันวิทยา ตำบลหนองไผ่ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลวิจัยพบว่า ความเป็นมา และสภาพการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเวฬุวันวิทยา เป็นหนึ่งในโรงเรียนวิถีพุทธ ที่ได้นำหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนา ไปปรับใช้ในกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เยาวชนหรือนักเรียน ในสถานศึกษามีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้น และเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดแก่เยาวชน เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร มีโครงสร้างการบริหารหลักสูตรการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งทุกกิจกรรม จะเน้นที่ครูผู้สอน และ

นักเรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนมุ่งประเมินผลสัมฤทธิ์ แก่นักเรียนในการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นให้นักเรียนคิดเป็นทำเป็น หรือเป็นคนเก่งดี^๔

^๓พระมหานรินทร์ ธีรพลโณ, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ แบบเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก

^๔พระครูวัชรอินทวงศ์ (สกล อินทวิโส), “ศึกษาประสิทธิภาพของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนเวฬุวันวิทยา ตำบลหนองไผ่ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก.

๕.๒.๒ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานที่ ๑ นักเรียนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเพศไม่ใช่เครื่องกีดขวางการศึกษา และในสังคมปัจจุบัน ทุกคนถือว่าเพศชายและเพศหญิงมีความเสมอภาคกัน จึงอาจเป็นปัจจัยให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ไม่แตกต่างกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระใบฎีกาเทียนชัย เมธงาโร** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียน เขตพื้นที่อำเภอสายบุรี” ผลวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่อำเภอสายบุรี จังหวัดสกลนคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา ไม่แตกต่างกัน^๕

สมมติฐานที่ ๒ นักเรียนที่มีชั้นปีการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร นักเรียนที่มีชั้นปีการศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจมีความเกี่ยวข้องกับช่วงอายุซึ่งมีความสัมพันธ์กับระดับชั้นปีการศึกษาต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และพัฒนาระบบความคิดที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระไพศาล ปณฺญาวุฑฒิ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของวัดในอำเภอยะรัง จังหวัดราชบุรี” ผลวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ของวัดใน

---

^๕พระใบฎีกาเทียนชัย เมธงาโร, “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียน เขตพื้นที่อำเภอสายบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก.

อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพส่วนบุคคล ด้านวุฒิการศึกษาสามัญ มีผลทำให้ความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน พระปริยัติธรรม แผนกธรรม ของวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เกิดความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^๖

สมมติฐานที่ ๓ นักเรียนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชา พระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะช่องว่างระหว่างอายุที่ต่างกันของแต่ละช่วงวัย ย่อมมีการเรียนรู้และพัฒนาระบบความคิดที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระปลัดสนชัย ภูมิปาโล** ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษาในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการจัดการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษาในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามสถานภาพ พบว่า นักเรียนที่มี อายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษาในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน มีผลทำให้ความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษาในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^๗

สมมติฐานที่ ๔ นักเรียนที่ผู้ปกครองของมีรายได้ครอบครัวต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร นักเรียนที่มีรายได้ครอบครัวต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งตรงตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ นักเรียนที่ครอบครัวมีรายได้ต่างกัน จากการที่สมาชิกในครอบครัวประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน ซึ่งแต่ละอาชีพย่อมมีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่แตกต่าง ทำให้นักเรียน ได้รับแนวคิดในแง่ลบที่แตกต่างกันออกไป จึงทำให้มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ

^๖ พระไพศาล ปัญญาจุฑาโฒ, “ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก.

^๗ พระปลัดสนชัย ภูมิปาโล, “ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษา ในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก.

ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอนุศาสตร์ อาภากร ไตทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ในการจัดการเรียนการสอนใน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี” ผลวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบคุณภาพความคิดเห็นของครู และนักเรียนที่มีต่อการ มีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ในการจัดการเรียนการสอนใน โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอหนองแค จังหวัด สระบุรี สำหรับครูจำแนกตามรายได้ต่อเดือนที่แตกต่าง กัน พบว่า คุณภาพความคิดเห็นของครู และนักเรียนที่มีต่อการ มีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ในการ จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน^๕

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร มีข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

๑. ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีการ สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม ให้กับนักเรียนในระหว่างการสอน ควรมีการสรุปเนื้อหาแต่ละบท หลักการเรียนการสอน ควรนำสื่อการสอนที่ทันสมัย มาใช้ประกอบการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี ควรมีการเตรียมความพร้อมในการใช้อุปกรณ์ และปรับปรุงอุปกรณ์การเรียนให้ทันสมัยอยู่เสมอ

๒. ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ ควรมีการจัดกิจกรรมการพัฒนาเกี่ยวกับการ ทดสอบทางอารมณ์ โดยจัดให้มีการฝึกปฏิบัติธรรม ควรมีการเคารพธงชาติ สวดมนต์ และกล่าวคำ ปฏิญาณตนก่อนเข้าเรียนเป็นประจำ ควรมีการจัดให้มีการเข้าค่ายอบรมคุณธรรม และมีการอบรมสั่ง สอน เรื่องการประยุกต์ใช้การฝึกสมาธิในการศึกษา

๓. ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่ นักเรียน ควรมีการวัดผลเพื่อให้ผู้เรียน พัฒนาความรู้ในทางที่ดี ควรวัดผลการเรียนตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร ควรมีการ ประเมินผลการเรียนรู้หลังเรียน เพื่อเป็นการทดสอบความรู้ และความเข้าใจในบทเรียนของแต่ละวิชา ของนักเรียน ควรมีการติดตามประเมินผลการเรียนของนักเรียน ให้คุณครูได้ทราบหลังการสอนจบ ของแต่ละทอม ว่ามีผลสัมฤทธิ์มากน้อยเพียงใด ควรมีการเตรียมความพร้อมในการสอน และควรจัด ทักษะศึกษาดูสถานที่จริง

๔. ด้านให้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาบูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิต ทางโรงเรียนควรจัดให้ มีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ จัดอบรมเรื่องปัญหาอันเกิดจากเพศสัมพันธ์ และแนวทางความรักที่ ถูกต้อง ควรจัดกิจกรรมการพัฒนาอบรมสั่งสอน เรื่องการงดเว้นยาเสพติด ควรจัดกิจกรรมในวัน

---

^๕พระอนุศาสตร์ อาภากร, “การมีส่วนร่วมของพระสอนศีลธรรม ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน มัธยมศึกษา ในอำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ข.

กตัญญูต่อครูบาอาจารย์ และควรมีการนำนักเรียนไปฟังธรรมเทศนา และร่วมเวียนเทียนที่วัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

๑. พระอาจารย์ผู้สอนควรเน้นให้นักเรียนมีความกตัญญูทวนที่ต่อบิดามารดา
๒. ควรมีการอบรมสั่งสอนนักเรียนในเรื่องคุณค่าของการเจริญภาวนา
๓. พระอาจารย์ผู้สอนควรดำเนินการประเมินผลความพร้อมของผู้เรียนก่อนการเรียนการสอน
๔. ทางโรงเรียนควรจัดให้มีการนำนักเรียนไปตักบาตรที่วัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน
๒. ควรศึกษาปัจจัยเสริมเกี่ยวกับการอบรมคุณธรรมจริยธรรมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
๓. ควรศึกษาปัจจัยเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียนหรือหน่วยงาน ในการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
๔. ควรศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษามีผลต่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย:

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ:

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ:

(๑) หนังสือ:

กรมการศาสนา. คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนปงบประมาณ ๒๕๔๙. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๔๙.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๕.

_____. การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ, ๒๕๔๔.

_____. คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๕.

_____. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ, ๒๕๔๔.

กรมสามัญศึกษา. เอกสารชุดการประกันคุณภาพการศึกษา เล่ม ๑-๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๒.

กันตยา เพิ่มผล. การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน. ฝ่ายเอกสารและตำราสถาบันราชภัฏสวนดุสิต. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๑.

กิตติพันธ์ รุจิรกุล. ทฤษฎีผู้นำทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙.

คุณ ไทชนัน. พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗.

จรัส พยัคฆราชศักดิ์ และสมพร ออนคอม. คู่มือครู แผนการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๔๘.

บรรณานุกรม (ต่อ)

จันทร์ธานี สงวนนาม. **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทบุคพอยท์จำกัด, ๒๕๔๕.

ชาร์ลี มณีศรี. **การนิเทศการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: บุรพาสาสน, ๒๕๕๘.

บรรเทา กิตติศักดิ์. **การนิเทศการสอนมัธยมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์, ๒๕๕๖.

บุญชม ศรีสะอาด. **รูปแบบของผลการเรียน**. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาสน, ๒๕๒๔.

บุญหนา จิมนั่ง และฤดี แสงเดือนฉาย. **การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรม ในสถานศึกษาเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา, ๒๕๕๑.

ประกอบ กรรณสูตร. **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒.

พนิดา สีนสุวรรณและคณะ. **สภาพการเรียนรู้การสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรพุทธศักราช ๒๕๒๔ ของผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา ๘**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๓.

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต). **กรอบความคิดในการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาใน-หลักสูตรใหม่**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต). **การเผยแผ่เชิงรุก**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พระธรรมปลูก (ป.อ. ปยุตโต). **การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๔๖.

_____. **พจนานุกรมพุทธศาสน ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมมิก, ๒๕๓๘.

_____. **ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎกหมวดศึกษาศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๓ .

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **ธรรมบัญญัติชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๘.

_____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมมิก, ๒๕๕๓.

_____. **พระไตรปิฎกสิ่งที่ชาวพุทธต้องรู้**. โรงพิมพ์นครปฐม: บริษัท เจริญอินเตอร์พรีน จำกัด, ๒๕๕๔.

มบุญ วงศ์นารี. **หลักธรรมกับการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๓๘.

บรรณานุกรม (ต่อ)

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร: นานมี
บุ๊คสพลัปปิคชั่นส์, ๒๕๔๖.

_____. พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ ๒๕๓๐. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช,
๒๕๓๒.

วินัย เกษมเศรษฐ. หลักการและเป้าหมายของการนิเทศการศึกษา. เอกสารประกอบการ
ประชุมสัมมนาโครงการพัฒนาการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียน
ราชินีบูรณะจังหวัดนครปฐมระหว่างวันที่ ๑๓-๑๕ กันยายน ๒๕๔๗. กรุงเทพมหานคร:
กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา, ๒๕๔๗.

สนธิ ศรีดำแดง. พระพุทธศาสนากับการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

สมพงศ์ จิตระดับ. การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์,
๒๕๔๔.

สุรวิทย์ ศิริโกศาภิรมย์. การวิจัยทางการศึกษา. ลพบุรี: ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี,
๒๕๔๖.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก, ราชบัณฑิต. พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เพชรรุ่ง
การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๐.

หวน พินิจพันธ์. การบริหารโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนส์โตร, ๒๕๓๘.

อุทัย บุญประเสริฐ และชโลมใจ กิงคารวัฒน์. หลักการแนวทางในการนิเทศภายในโรงเรียน
ประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาสนการพิมพ์, ๒๕๔๘.

(๒) บทความ:

กำพล ธนะนิมิต. “การประเมินประสิทธิภาพการสอน”. วารสารการวัดผลและการวิจัยศึกษา. คณะ
ศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ๒๕๔๘.

จิตรา ทองเกิด. “กิจกรรมที่จัดในโรงเรียน”. วารสารวิชาการ. (กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒).

(๓) วิทยานิพนธ์:

กัญญ์กัฬารณ์ กลิ่นนิ่มนวล. “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลัก
อิทธิบาท ๔”. ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

จินตนา จริยานนท์. “ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อพระสงฆ์สอนวิชา
พระพุทธศาสนา ในเขตกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๔๙.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ณัฐติยา จตุรนาคากุล. “ประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร วิทยาเขตพระนครเหนือ”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร: วิทยาเขตพระนครเหนือ, ๒๕๔๙.
- ดวงทิพย์ ตัณฑศรี. “การจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา ระดับประถมศึกษาโรงเรียนสังกัด เทศบาลนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาบริหาร การศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- ทวีพล ปรีสพันธ์. “การศึกษาแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาสำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ในอนาคตในระยะเวลา ๑๐ ปี”. **ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบัน ราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๖.
- พระครูธรรมศาสนโมสิต “ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรม สามัญศึกษา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- พระครูวัชรอินทวงศ์(สกล อินทวิโส) “ศึกษาประสิทธิภาพของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนเวฬุวันวิทยา ตำบลหนองไผ่ อำเภอรวัชบุรี จังหวัด ร้อยเอ็ด”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- พระครูรัตนภัทรคุณ. “ความคิดเห็นของครูและนักเรียนต่อบทบาทของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี”. **ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระครูสมุหบุญเลิศ ชยวิโส. “สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต ๑”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระคำไข คมภิรานนโท “ประสิทธิภาพในการบริหารหลักสูตรการเรียนการสอนของวิทยาลัยสงฆ์ นคร หลวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระตาล ญาณธโร “ศึกษาทัศนคติและความคาดหวังของเยาวชนชาวเขาต่อบทบาทพระสงฆ์”. **วิทยา นิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระนิพนธ์ เทวธมโม “การประเมินการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงาน เขตการศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต ๒”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระบุญประทาน ญาณทีโป “ศึกษาปัจจัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการ เรียนการสอนโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลี: กรณีศึกษาวัดจองคำ อำเภอหางาวจังหวัดลำปาง ปการศึกษา ๒๕๕๒”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระใบฎีกาเทียนชัย เมธงกาโร “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ของพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนมัธยมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียน เขตพื้นที่อำเภอเสนาให้จังหวัดสระบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- พระประกาศิต ปญญารโ “บทบาทของครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมจริยธรรมของ นักเรียน โรงเรียนวัดบ้านสะแกข่า ตำบลบ้านสะแกข่า อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์”. **ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- พระปรีชา ปรีชาโน “การศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา: กรณีศึกษา โรงเรียนสตรีวัดระฆัง บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธ ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- พระปลัดสนชัย ภูมิปาโล “ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมศึกษา ในอำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- พระปยะ ปยธมโม “ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครู ประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระไพศาล ปญญาวุฑโฒ “ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของวัดในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๕๕.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระมงคล จิตมงคล “ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญกำลังใจของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๕”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.
- พระมหาไชยา ชยสิทธิ “ศึกษาทัศนคติและความคาดหวังของครูและนักเรียนที่มีต่อพระภิกษุผู้สอนธรรมศึกษา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- พระมหานรินทร์ อธิปญโญ “การศึกษาเชิงวิเคราะห์ แบบเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- พระมหาบรรจง จนทศุโต “คุณภาพการจัดการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนตามหลักไตรสิกขา: กรณีศึกษาศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวัดอภัยวันอาทิตย์วัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- พระมหารพพงษ์ วรเมธี “ปัญหาการเรียนการสอนวิชาจริยศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖ ในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- พระมหาวิเชียร อภิปัญโญ “การเปิดรับสื่อและความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้านจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนในเขตภาษีเจริญ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาธรรมนิเทศ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- พระมหาวุฒิชัย มหาเมตติโก “ผลคุณภาพชีวิตการทำงานและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่มีต่อการปฏิบัติงานของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดนครปฐม”. **ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐.
- พระมหาสมชาย ธมมวโร “การศึกษาเปรียบเทียบการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และครูประจำการในเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระมานิตย โชติธมโม “การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดศรีสะเกษ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- พระสถิต มหาลาภ “การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนวิถีพุทธ: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโนนม่วง ตำบลศิลา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระสฤทธิ์ สุ่มโน “ทัศนคติที่มีต่อการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในชาดกเรื่องพระมหาชนก ไปปรับใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ โรงเรียนประประทุมวรราชวิทยา ตำบลกระโสบ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระสำเร็จ สิริธมโม “การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนคำเตยอุปถัมภ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๒”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

ไพบูลย์ ตั้งใจ. “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน ตามหลักอิทธิบาท ๔ กรณีศึกษาบริษัท แอมพาสอนด์สตรี จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ”. **ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

ยศวदन เจียมใจจิต. “ปัญหาการจัดการเรียนการสอนพุทธศาสนพิธีในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต ภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

ศราวุฒิ จำรัสภูมิ. “ทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดอุทัยธานีที่มีต่อครูผู้สอน สาระพระพุทธศาสนา”. **ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๒.

สว่าง วงศ์ฟ้าเลื่อน. “การบูรณาการสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

แสงจันทร์ มโนสรอย. “สภาพการเรียนการสอนจริยธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนในอำเภอ เวียงหนองล่อง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

อรพร คัมภีร์ศาสตร์. “การพัฒนาเกณฑ์การประเมินพระตนแบบदानสื่อการเรียนรู้ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐.

๔) เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์:

วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี. **ประสิทธิภาพ**. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล: <http://th.wikipedia.org/wiki>. (๕ กรกฎาคม ๒๕๖๑).

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๕) สัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม:

สัมภาษณ์ พระครูวิเชียรปัญญาภรณ์ (วัชรินทร์ วชิรปญฺโญ). เจ้าคณะตำบลทุ่งหลวง. ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระครูปริยัติกิจวิธาน (ไพสิทธิ์ วิจิตรโต). เจ้าคณะตำบลละแม. ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระธีระพงษ์ ฉันทโก. ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนละแมวิทยา. ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระอนุสรณ์ อนุตฺตโร. พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนบ้านแหลมสันติ. ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายปริญญา ช่วยเกิด. ครูผู้สอนโรงเรียนละแมวิทยา. ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายประทีป มณีบางกา. ผู้อำนวยการโรงเรียนละแมวิทยา. ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ ว่าที่ร้อยตรีหญิงกรมลวรรณ คงมิตร. ครูผู้สอนในโรงเรียนละแมวิทยา. ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายทวีสุข มีเดช. ครูชำนาญการโรงเรียนละแมวิทยา. ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายวีระ มณีนิล. ครูชำนาญการโรงเรียนละแมวิทยา. ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางอรพรรณ สุขโข. ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนละแมวิทยา. ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๑.

๒. ภาษาอังกฤษ:

(๑) BOOK:

Carter V. Good. **Dictionary of Education**. New York: McGraw-Hill Book, 1959.

John. D. Millet. **Management in the Public Service**. New York: Mc Graw – Hill, 1998.

B.Donald. **Medley.Information Resource Monagomcnt**. Cinnati. Ohlo.: South-Western, 1987.

Flander, F.E. Eeromal. **The Job to Fit Manager**. Harvard: BusinessPreview, 196

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.รายนามผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือ ๕ ท่าน

๑. พระสมุทรวชิโรโสภณ, ดร
๒. พระปิฎกโกศล, ดร.
๓. พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร.
๔. พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ชยทตฺโต, ผศ. ดร.
๕. ดร.ปิ่นฉัตร เจริญชัยฤทธิ์

ภาคผนวก ข หนังสือผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน	วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี	โทร. ๐๘๑-๐๑๔-๓๙๔๖
ที่	ศธ.๖๑๖๑/ว.๔๗	วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑
เรื่อง	ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์	

เรียน พระสมุทรวรวิโรจน์, ดร.

เนื่องด้วย พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระเทพญาณมงคล,รศ.(พิเศษ))

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๖๕๖๐๑/๖๕๖

 พระเทพญาณมงคล

ผู้ประสานงาน : พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ
 โทรติดต่อบริษัท

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน	วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี	โทร. ๐๘๑-๐๑๔-๓๙๔๖
ที่	ศธ.๖๑๖๑/ว.๔๗	วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑
เรื่อง	ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์	

เรียน พระปิฎกโกศล, ดร.

เนื่องด้วย พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละมั่ง จังหวัดชุมพร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ฉันทะเดช,
พระปิฎกโกศล
ทอ ต.ด. ๖๑

พระเทพญาณมงคล, รศ. (พิเศษ)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ
โทรติดต่อบุคคล

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน	วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี	โทร. ๐๘๑-๐๑๔-๓๙๔๖
ที่	ศธ.๖๑๖๑/ว.๔๗	วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑
เรื่อง	ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์	

เรียน พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร.

เนื่องด้วย พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระเทพญาณมงคล, รศ.(พิเศษ))

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

(พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร.)

๒๙ ต.ค. ๒๕๖๑

ผู้ประสานงาน : พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ
โทรศัพท์ติดต่อ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน	วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี	โทร. ๐๘๑-๐๑๔-๓๙๔๖
ที่	ศธ.๖๑๖๑/ว.๔๗	วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑
เรื่อง	ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์	

เรียน พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตฺโต, ผศ.ดร.

เนื่องด้วย พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระเทพญาณมงคล,รศ.(พิเศษ))

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ตรวจแก้ไขเรียบร้อยแล้ว

(พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตฺโต, ผศ.ดร.)

๓๐ / ๓.๑. / ๖๑

ผู้ประสานงาน : พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ
โทรติดต่

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน	วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี	โทร. ๐๘๑-๐๑๔-๓๙๔๖
ที่	ศธ.๖๑๖๑/ว.๔๗	วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑
เรื่อง	ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์	

เจริญพร ดร.ปณณธร เขียรชัยพฤกษ์

เนื่องด้วย พระใบฎีกามนุญ ฉายา จารุณโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละมั่ง จังหวัดชุมพร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระเทพญาณมงคล,รศ.(พิเศษ))

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ดร.ปณณธร เขียรชัยพฤกษ์
 ปณณธร เขียรชัยพฤกษ์
 30 ต.ค 61

ผู้ประสานงาน : พระใบฎีกามนุญ ฉายา จารุณโณ
 โทรติดต่อบริษัท

ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม และแบบ สัมภาษณ์

โรงเรียนชลธารวิทยา
รับที่ .....
วันที่ ๑๕ / พ.ย. / ๖๓
เวลา ๑๐.๕๐ น.

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดงธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
เจริญพร นายธรรมดล หงส์ทอง ผู้อำนวยการโรงเรียนชลธารวิทยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลจาก นักเรียนในโรงเรียน จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน พิจารณานุญาตให้นิสิตดำเนินแจกแบบสอบถามเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล
ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทาง
วิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เจริญพร

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

มอบ

1

2

3

ลงชื่อ

ผู้ประสานงาน : พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘-๙๕๙๔-๒๓๐๘

เลขที่ .....
วันที่ 23 พ.ย. 61
พ. 12 30.2

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามแก่นักเรียนเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เจริญพร นายวิชาญ วัฒนวิทย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนละม้ายวิทยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เนื่องด้วย พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน อำเภอละม้าย จังหวัดชุมพร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องแจกแบบสอบถามแก่นักเรียนในโรงเรียน เพื่อเก็บ
ข้อมูล จึงใคร่ขออนุญาตจากท่านได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการแจกแบบสอบถามเพื่อเก็บ
รวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะ
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เจริญพร

- อ.วิชาญ วัฒนวิทย์
- ผอ.โรงเรียนละม้ายวิทยา
(นายวิชาญ วัฒนวิทย์)
23/11/61

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

ผู้อำนวยการ รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
☒ เพื่อโปรดทราบ
☒ เพื่อโปรดพิจารณา
☐ เห็นควรมอบ

ผู้ประสานงาน : พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ ☐ ฝ่าย.....

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘-๙๕๕๔-๒๓๐๘ ☐ งาน.....

☒ ลงนาม..... 23/11/61

วันที่ .....

23 พ.ย. 61

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระครูปริยัติกิจวิธาน เจ้าคณะตำบลละแม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

พระครูปริยัติกิจวิธาน
เจ้าคณะตำบลละแม

พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘-๙๕๙๔-๒๓๐๘

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นายทวิสุข มีเดช ครูชำนาญการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอความอนุเคราะห์
พระใบฎีกาบุญญา

เจริญพร

พระปิฎกโกศล

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘-๙๕๙๔-๒๓๐๘

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิพนธ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระครูวิเชียรปัญญาภรณ์ เจ้าคณะตำบลทุ่งหลวง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัณนิพนธ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน อำเภอละม้าย จังหวัดชุมพร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความเคารพ

- จินต์ให้ข้อมูลทางนิเทศ
ให้พระภิกษุแทนที่ เพื่อไม่ให้โดนในกรณี
หรืออีกกรณีหนึ่ง
พระครูวิเชียรปัญญาภรณ์

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘-๙๕๙๔-๒๓๐๘

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพ่งพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน พระธีระพงษ์ ฉันทโก พระสอนศีลธรรม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ให้ความอนุเคราะห์
พระธีระพงษ์ ฉันทโก

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘-๙๕๙๔-๒๓๐๘

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน พระอนุสร อนุตฺตโร พระสอนศีลธรรม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน อำเภอละมั่ง จังหวัดชุมพร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีคามจำเป็นต้องสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ยื่นขอให้ความอนุเคราะห์
พระ อนุสรณ์ อนุตฺตโร

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘-๙๕๙๔-๒๓๐๘

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

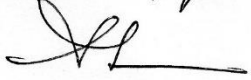
๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

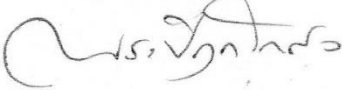
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เจริญพร ~~นาย/นาง/นางสาว~~ ผู้อำนวยการโรงเรียนละแมวิทยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

- (พระใบฎีกาบุญญา) น
- มคอ.๑๐๑๖๑ ๑/๑๑๖๖๖

(นาย/นาง/นางสาว มคอ.๑๐๑๖๖)

เจริญพร

(พระปิฎกโกศล, ดร.)
รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘-๙๕๕๔-๒๓๐๘

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นางสาวกรรณวรรณ คงมิตร ครูผู้สอน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน อำเภอละม้าย จังหวัดชุมพร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มี ความจำเป็นต้องสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ให้ความอนุเคราะห์

ดำรงตนหมั่น

กรรณวรรณ คงมิตร

เจริญพร

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘-๙๕๙๔-๒๓๐๘

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพ่งพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นายปริญญา ช่วยเกิด ครูผู้สอน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านได้พิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เจริญพร

(นายปริญญา ช่วยเกิด)

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุณโณ

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘-๙๕๙๔-๒๓๐๘

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๔๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นายวีระ มณีนวล ครูชำนาญการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัณนิษฐานที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุวณโณ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๒๑ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน อำเภอละม้าย จังหวัดชุมพร” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านได้พิจารณาอนุญาตให้สัณนิษฐานดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เจริญพร

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาราชการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

(นายวีระ มณีนวล)

ผู้ประสานงาน : พระใบฎีกาบุญญา ฉายา จารุวณโณ

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๘-๕๕๕๔-๒๓๐๘

ภาคผนวก ง แบบเครื่องมือในการวิจัย

แบบตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (IOC) สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

เรื่อง ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

ผู้วิจัย พระใบฎีกามนุญ จารุณโณ (รัตนะพงศ์)

คำชี้แจง

แบบตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (IOC) ฉบับนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะปัญหา อุปสรรคและแนวทางการพัฒนาการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

ขอขอบคุณที่ท่านพิจารณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมา ณ โอกาสนี้

พระใบฎีกามนุญ จารุณโณ (รัตนะพงศ์)
 นิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ตอนที่ ๑ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง แบบสอบถามมีทั้งหมด ๔ ข้อ กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “ความคิดเห็น” ว่าข้อความมีความเหมาะสมหรือถูกต้องเพียงใดหรือขอเสนอแนะ (ถ้ามี)

๑. เพศ

- ☐ ชาย
☐ หญิง

๒. ชั้นปีที่ศึกษา

- ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย

๓. อายุ

๓. อายุ

- ☐ ต่ำกว่า ๑๒-๑๓ ปี
☐ ๑๔ – ๑๕ ปี
☐ ๑๖ ปีขึ้นไป

๔. รายได้ครอบครัว

- ☐ น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐
☐ ๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐
☐ มากกว่า ๓๐,๐๐๑

ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)
+๑	0	-๑	

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ด้าน กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “ความคิดเห็น” ว่าข้อความมีความเหมาะสมหรือถูกต้องเพียงใดหรือขอเสนอแนะ (ถ้ามี)

ที่	ประสิทธิภาพการสอน	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)
		+๑	0	-๑	
๑.ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา					
๑.	พระอาจารย์ผู้สอน มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนในระหว่างการสอน				
๒.	พระอาจารย์ผู้สอน มีการสรุปเนื้อหาแต่ละบทหลักการเรียนการสอน				
๓.	พระอาจารย์ผู้สอนนำสื่อการสอนที่ทันสมัยมาใช้ประกอบการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี				
๔.	พระอาจารย์ผู้สอนมีกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนได้อย่างสนุกสนาน				
๕.	พระอาจารย์ผู้สอนมีวิธีการกระตุ้นให้กับนักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี				
๖.	พระอาจารย์ผู้สอนมีการนำสุภาษิตที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมมาประกอบกับเนื้อหาวิชาแก่นักเรียน				
๗.	พระอาจารย์ผู้สอน เตรียมการวางแผนการสอนล่วงหน้าก่อนการสอน				
๘.	พระอาจารย์ผู้สอนเน้นให้มีความกตัญญูทวดเวทิต่อบิดามารดา				
๒.ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ					
๙.	มีการเคารพธงชาติ สวดมนต์ และกล่าวคำปฏิญาณตนก่อนเข้าเรียนเป็นประจำ				

ที่	ประสิทธิภาพการสอน	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)
๑๐	มีการจัดกิจกรรมการพัฒนาเกี่ยวกับการทดสอบทาง อารมณ์โดยจัดให้มีการฝึกปฏิบัติธรรม				
๑๑	มีการให้นักเรียนนั่งสมาธิก่อนเรียนอย่างน้อย ๕ นาที				
๑๒	มีการอบรมสั่งสอนให้นักเรียนมีความประพฤติดี มี คุณธรรมจริยธรรม				
๑๓	มีการจัดให้มีการเข้าค่ายอบรมคุณธรรม				
๑๔	มีการอบรมสั่งสอนเรื่องการประยุกต์ใช้การฝึกสมาธิใน การศึกษา				
๑๕	มีกิจกรรมเดินจงกรม นั่งสมาธิ ฝึกมีสติ นำหลักธรรมไป ใช้ให้เกิดประโยชน์				
๑๖	มีการอบรมสั่งสอนนักเรียนในเรื่องคุณค่าของการเจริญ ภาวนา				
๓.ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน					
๑๗	พระอาจารย์ผู้สอนได้ดำเนินการประเมินผลความพร้อม ของผู้เรียนก่อนการเรียนการสอน				
๑๘	พระอาจารย์ผู้สอนดำเนินการวัดผลและประเมินผลให้ เป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้				
๑๙	พระอาจารย์ผู้สอนมีการประเมินผลการเรียนรู้ก่อน เรียนเพื่อเป็นการทดสอบความรู้พื้นฐานแต่ละวิชาของ นักเรียน				
๒๐	พระอาจารย์ผู้สอนมีการประเมินผลการเรียนรู้หลัง เรียนเพื่อเป็นการทดสอบความรู้และความเข้าใจใน บทเรียนของแต่ละวิชาของนักเรียน				

ที่	ประสิทธิภาพการสอน	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)
๒๑	พระอาจารย์ผู้สอน มีการส่งเสริมจริยธรรมในการสอน แต่ครั้ง และติดตามประเมินผลนักเรียนอย่าง ต่อเนื่อง				
๒๒	พระอาจารย์ผู้สอนต้องมีการติดตามประเมินผลการ เรียนของนักเรียนให้คุณครูได้ทราบหลังการสอนจบ ของแต่ละเทอม ว่ามีผลสัมฤทธิ์มากน้อยเพียงใด				
๒๓	พระอาจารย์มีการวัดผลเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ ในทางที่ดี				
๒๔	พระอาจารย์วัดผลการเรียนตามคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ของหลักสูตร				
๔.ด้านให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถิพุทธ มีศีล สมาธิ ปัญญา					
๒๕	ทางโรงเรียนได้จัดกิจกรรมในวันกตัญญูต่อครูบา อาจารย์				
๒๖	ทางโรงเรียนได้เปิดโอกาสให้นักเรียนจัดกิจกรรมวัน สำคัญทางพระพุทธศาสนา				
๒๗	ทางโรงเรียนจัดกิจกรรมการพัฒนาเกี่ยวกับการทดสอบ ทางอารมณ์โดยจัดให้มีการฝึกปฏิบัติธรรม				
๒๘	ทางโรงเรียนได้จัดให้มีการนำนักเรียนไปตักบาตรที่วัด ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา				
๒๙	ทางโรงเรียนได้มีการนำนักเรียนไปฟังธรรมเทศนา และ ร่วมเวียนเทียนที่วัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา				
๓๐	ทางโรงเรียนจัดกิจกรรมการพัฒนาอบรมสั่งสอนเรื่อง การงดเว้นยาเสพติด				
๓๑	ทางโรงเรียนทางโรงเรียนมีจัดให้มีการแสดงตนเป็น พุทธมามกะ				
๓๒	ทางโรงเรียนมีการจัดอบรมเรื่องปัญหาอันเกิดจาก เพศสัมพันธ์ และแนวทางความรักที่ถูกต้อง				

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะปัญหา/อุปสรรค และแนวทางการพัฒนา
ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

คำชี้แจง แบบสอบถามมีทั้งหมด ๔ ข้อ กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “ความ
คิดเห็น” ว่าข้อความมีความเหมาะสมหรือถูกต้องเพียงใดหรือข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)

๑. ข้อเสนอแนะปัญหา/อุปสรรคการสอนวิชา
พระพุทธศาสนา

ปัญหา อุปสรรค.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

๒. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการสอน
วิชาพระพุทธศาสนา

ปัญหา อุปสรรค.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)
+๑	0	-๑	

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง

ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัด

ชุมพร

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

๒. โปรดตอบคำถามให้ครบทุกข้อ

๓. ข้อมูลที่ได้จากท่านในครั้งนี้ผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับ จึงไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อท่านโดยผู้วิจัยจะนำผลมาใช้เพื่อการวิจัย เท่านั้น

๔. การตอบแบบสอบถามของท่านเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ที่จะทำให้การวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลง
ได้

ขอขอบคุณในความร่วมมือตอบแบบสอบถามนี้
พระใบฎีกาบุญญ จารุณโณ (รัตนะพงศ์)
นิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ตอนที่ ๑ : ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับตัวท่าน

๑. เพศ

- ☐ ชาย
☐ หญิง

๒. ชั้นปีศึกษา

- ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย

๓. อายุ

- ☐ ต่ำกว่า ๑๒-๑๓ ปี
☐ ๑๔ - ๑๕ ปี
☐ ๑๖ ปีขึ้นไป

๔. รายได้ครอบครัว

- ☐ น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐
☐ ๒๐,๐๐๑-๓๐,๐๐๐
☐ มากกว่า ๓๐,๐๐๑

ตอนที่ ๒ : แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ในช่องระดับ ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยกำหนดระดับคะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง มีประสิทธิภาพ	อยู่ในระดับ	มากที่สุด
๔ หมายถึง มีประสิทธิภาพ	อยู่ในระดับ	มาก
๓ หมายถึง มีประสิทธิภาพ	อยู่ในระดับ	ปานกลาง
๒ หมายถึง มีประสิทธิภาพ	อยู่ในระดับ	น้อย
๑ หมายถึง มีประสิทธิภาพ	อยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

ข้อ ที่	ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๑.ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา						
๑.	พระอาจารย์ผู้สอน มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้กับ นักเรียนในระหว่างการสอน					
๒.	พระอาจารย์ผู้สอน มีการสรุปเนื้อหาแต่ละบทหลักการเรียน การสอน					
๓.	พระอาจารย์ผู้สอนนำสื่อการสอนที่ทันสมัยมาใช้ ประกอบการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี					
๔.	พระอาจารย์ผู้สอนมีกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ให้กับ นักเรียนได้อย่างสนุกสนาน					
๕.	พระอาจารย์สอนมีวิธีการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการ เรียนรู้ได้เป็นอย่างดี					

ข้อที่	ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระ สอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๖	พระอาจารย์ผู้สอนมีการนำเสนอชีวิตที่เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมมาประกอบกับเนื้อหาวิชาแก่นักเรียน					
๗	พระอาจารย์ผู้สอน เตรียมการวางแผนการสอนล่วงหน้า ก่อนการสอน					
๘	พระอาจารย์ผู้สอนเน้นให้มีความกตัญญูทวดที่ต่อบิดา มารดา					
๒.ด้านเป็นผู้นำนักเรียนการฝึกสมาธิ						
๙	มีการเคารพธงชาติ สวดมนต์ และกล่าวคำปฏิญาณตน ก่อนเข้าเรียนเป็นประจำ					
๑๐	มีการจัดกิจกรรมการพัฒนาเกี่ยวกับการทดสอบทาง อารมณ์โดยจัดให้มีการฝึกปฏิบัติธรรม					
๑๑	มีการให้นักเรียนนั่งสมาธิก่อนเรียนอย่างน้อย ๕ นาที					
๑๒	มีการอบรมสั่งสอนให้นักเรียนมีความประพฤติดี มี คุณธรรมจริยธรรม					
๑๓	มีการจัดให้มีการเข้าค่ายอบรมคุณธรรม					
๑๔	มีการอบรมสั่งสอนเรื่องการประยุกต์ใช้การฝึกสมาธิใน การศึกษา					
๑๕	มีกิจกรรมเดินจงกรม นั่งสมาธิ ฝึกมีสติ นำหลักธรรมไปใช้ ให้เกิดประโยชน์					

ข้อที่	ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระ สอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร	ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๑๖	มีการอบรมสั่งสอนนักเรียนในเรื่องคุณค่าของการเจริญ ภาวนา					
๓.ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน						
๑๗	พระอาจารย์ผู้สอนได้ดำเนินการประเมินผลความพร้อม ของผู้เรียนก่อนการเรียนการสอน					
๑๘	พระอาจารย์ผู้สอนดำเนินการวัดผลและประเมินผลให้ เป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้					
๑๙	พระอาจารย์ผู้สอนมีการประเมินผลการเรียนรู้ก่อนเรียน เพื่อเป็นการทดสอบความรู้พื้นฐานแต่ละวิชาของนักเรียน					
๒๐	พระอาจารย์ผู้สอนมีการประเมินผลการเรียนรู้หลังเรียน เพื่อเป็นการทดสอบความรู้และความเข้าใจในบทเรียน ของแต่ละวิชาของนักเรียน					
๒๑	พระอาจารย์ผู้สอน มีการส่งเสริมจริยธรรมในการสอนแต่ ละครั้ง และติดตามประเมินผลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง					

ข้อ ที่	ประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระ สอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
๒๒	พระอาจารย์ผู้สอนต้องมีการติดตามประเมินผลการเรียน ของนักเรียนให้คุณครูได้ทราบหลังการสอนจบของแต่ละ เทอม ว่ามีผลสัมฤทธิ์มากน้อยเพียงใด	๕	๔	๓	๒	๑
๔.ด้านให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ มีศีล สมาธิ ปัญญา						
๒๓	ทางโรงเรียนได้จัดกิจกรรมในวันกตัญญูต่อครูบาอาจารย์					
๒๔	ทางโรงเรียนได้เปิดโอกาสให้นักเรียนจัดกิจกรรมวัน สำคัญทางพระพุทธศาสนา					
๒๕	ทางโรงเรียนจัดกิจกรรมการพัฒนาเกี่ยวกับการทดสอบ ทางอารมณ์โดยจัดให้มีการฝึกปฏิบัติธรรม					
๒๖	ทางโรงเรียนได้จัดให้มีการนำนักเรียนไปตักบาตรที่วัดใน วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
๒๗	ทางโรงเรียนได้มีการนำนักเรียนไปฟังธรรมเทศนา และ ร่วมเวียนเทียนที่วัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					
๒๘	ทางโรงเรียนจัดกิจกรรมการพัฒนาอบรมสั่งสอนเรื่อง การงดเว้นยาเสพติด					
๒๙	ทางโรงเรียนทางโรงเรียนมีจัดให้มีการแสดงตนเป็น พุทธมามกะ					
๓๐	ทางโรงเรียนมีการจัดอบรมเรื่องปัญหาอันเกิดจาก เพศสัมพันธ์ และแนวทางความรักที่ถูกต้อง					

ตอนที่ ๓ : ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะประสิทธิภาพการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระ
สอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอละแม จังหวัดชุมพร

๑. ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

ปัญหา อุปสรรค.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

๒. ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้นักเรียน

ปัญหา อุปสรรค.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

๓. ด้านเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้นักเรียน

ปัญหา อุปสรรค.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

๔. ด้านให้การสนับสนุนโรงเรียนวิถีพุทธ มีศีล สมาธิ ปัญญา

ปัญหา อุปสรรค.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ตอบแบบสอบถาม

พระใบฎีกาบุญ จารุณโณ (รัตนะพงศ์)

นิสิตปริญญาโทพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

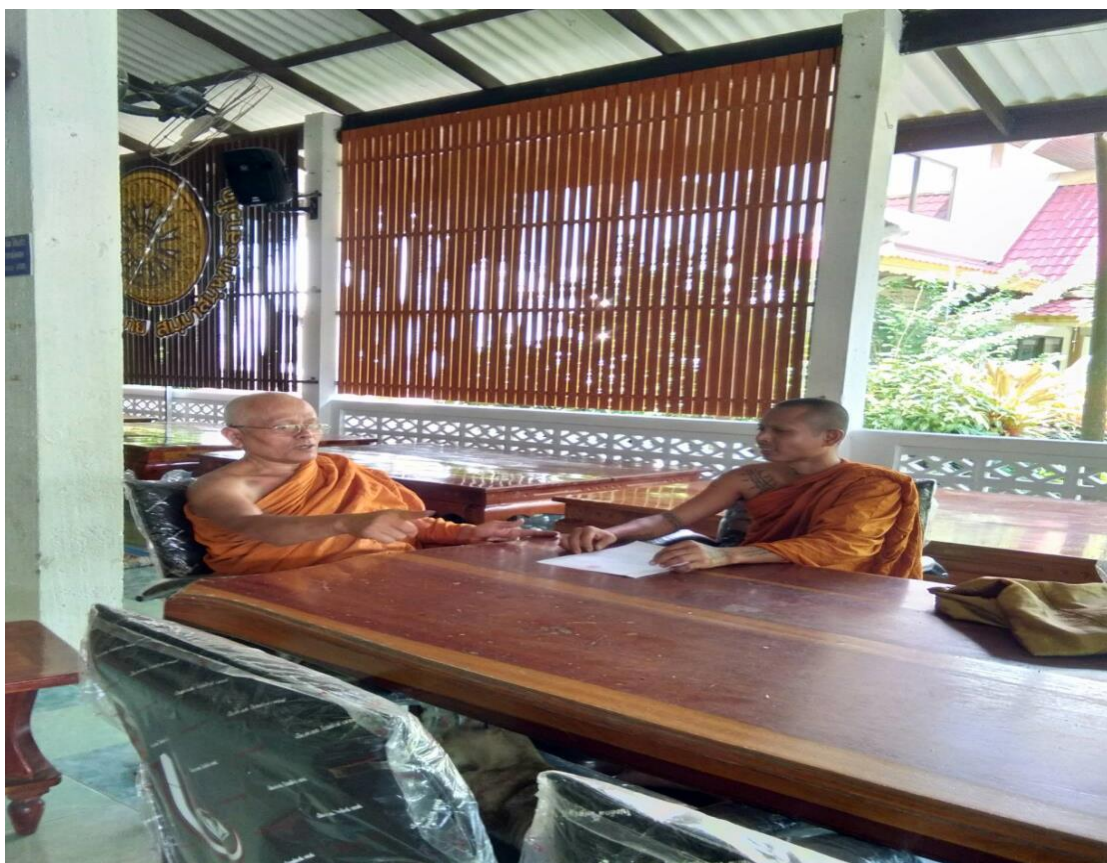
ภาคผนวก จ ประมวลภาพจากการศึกษาภาคสนาม/การสัมภาษณ์

พระครูวิเชียรปัญญาภรณ์ (วัชรินทร์ วชิรปัญญา)

พระพีระพงษ์ ฌนทโก

พระครูปรียัติกิจวิธาน (ไพสิทธิ์ วิจิตฺโต)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ ฉายา/นามสกุล	: พระใบฎีกาบุญญ จารุวณโณ (รัตนะพงศ์)
วัน เดือน ปีเกิด	: วันอังคารที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๒๓
ภูมิลำเนาที่เกิด	: ๗๘/๑๕ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
การศึกษา	: ประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ห้องเรียนจังหวัด สุราษฎร์ธานี พุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ห้องเรียนจังหวัดสุราษฎร์ธานี สาขาการจัดการเชิงพุทธ
ประสบการณ์การทำงาน	: เจ้าอาวาสวัดปากน้ำละแม ตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ครูพระสอนพระปริยัติธรรมประจำอำเภอละแม ครูสอนธรรมศึกษาประจำอำเภอละแม พระสอนศีลธรรมประจำโรงเรียนวัดปากน้ำละแม
อุปสมบท	: วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๔๗
สังกัด	: วัดปากน้ำละแม (มหานิกาย)
ตำแหน่ง	: เจ้าอาวาสวัดปากน้ำละแม
ที่อยู่ปัจจุบัน	: วัดปากน้ำละแม ตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ๖๐ หมู่ ๑ ตำบล ละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร ๘๖๑๗๐